

הישיבה הארבע-מאות-ושש-עשרה של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ' באדר התשמ"ח (9 במרס 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לאשר הוראות — 1. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חיטים וקמח חיטה) התשמ"ח — 1988: 2. בצו חירוף המכס והפטורים ממס קנייה על טובין (חיקון מס' 6) התשמ"ח — 1988: 3. בצו חירוף המכס והפטורים ממס קנייה על טובין (חיקון מס' 7) התשמ"ח — 1988. תודה.

היז"ר ש' הלל:
תודה למזכיר הכנסת.

היז"ר ש' הלל:
אני מתכבד למחוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

כרשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעות החלטה בדבר אישור החלטות ועדת הכספים

ב. שאילתות בעל-פה

לא היתה שום כוונה להעלות מעטה של סודיות על העניין, שכן הדבר מצריך אישור מוסדות הכנסת, לפחות ועדת הכספים, אם הדבר יתבצע בצורה של העברה מסעית לסעיף.

מדיניות משרד האוצר גורסת, כי הפעולות האלה יתבצעו על-פי כללים מוגדרים מראש. הקריטריונים האלה עדיין לא נקבעו, ועוד לא הוגשה בקשה להעברה כזאת. ככל הדיונים שהתקיימו לא דובר כלל ועיקר על התנהלויות, אלא על תשתית פיתוח, תעשייתית בכל אזורי הפיתוח בארץ, תשתית הנובעת מצרכים אובייקטיביים.

אשר לשאלה השנייה של חבר הכנסת צבן — ההסדר או ההחלטה על כוונה זאת בין השרים נעשתה לאחר שהתקציב כבר הוגש לאישור הממשלה, ומשום כך, המניע להסכם הזה איננו ענייני הקריטריונים יובא העניין לאישור ועדת הכספים. זה גם לא יכול להיעשות בדרך אחרת.

היז"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני מודה לסגן שר האוצר על תשובתו. אף שהיה בה לא מעט משפטים, היא יכולה היתה להתמצות באמירה אחת: כן, אני מאשר את הנושאים הכלולים בשאלתא.

אני רוצה רק לשאול את סגן שר האוצר, האם הוא מוכן להכחיש את הטענה שהתסכם הזה נועד להפסיק את ההתנגדות של השר שרון לתקציב המדינה ולהביא לכך שהוא יצביע בעד התקציב בממשלה, ומשום כך, המניע להסכם הזה איננו ענייני אלא פוליטי. האם זה נכון?

שנית, האם מוכן סגן שר האוצר, לאשר או להכחיש, שהקריטריונים האלה, שהיו צריכים להיות מופעלים גם השנה וגם בשנה שעברה, אינם מופעלים? שבראש הפרויקט הזה עומד אדם ושמו אברהם מינץ, שהוא מראשי "גוש אמנים"? שוועדה שהיתה צריכה לקבוע קריטריונים ולסקח על התוצאה לא עשתה זאת, ולכן הכספים כרוכים הגדול הלכו בשנים עברו, וילכו גם השנה, בכל זאת להתנהלויות? השאלה היא, איזו מידה של סיקור יש למשרדך על המהלכים הללו?

היז"ר ש' הלל:
חברי הכנסת, אנו עוברים עכשיו לשאלות בעל-פה. השאלתא הראשונה מופנית לסגן שר האוצר, מאת חבר הכנסת יאיר צבן.

409. הקצבה של 10 מיליון ש"ח לפיתוח שטחים תעשייתיים באזורי פיתוח

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר האוצר, בעיה חזרה פורסמה ידיעה, כי השר נסים והשר שרון הגיעו ביניהם בחודש רצמבר להסכם, שלפיו יועבר במהלך השנה סכום של 10 מיליון ש"ח כחוססת, להתנהלויות, במסגרת של תוספת מתוכננת לסעיף "פיתוח שטחים תעשייתיים באזורי פיתוח", הממוקצב בהצעת התקציב בסך 15.8 מיליון ש"ח.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה שמוסכם בינך לבין השר שרון להוסיף על הסעיף התקציבי האמור סך של 10 מיליון ש"ח במסגרת העברה תקציבית מתוכננת, מהחירבה?

2. אם הידיעה נכונה — מדוע לא נכללה תוספת זאת בגלר בהצעת התקציב לשנה הבאה?

היז"ר ש' הלל:

תודה. סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתשובה על שאלתו של חבר הכנסת יאיר צבן הריני לחזור על הודעה שמסר דובר משרד האוצר כבר ביום ראשון השבוע, כיוון שביום ששי האחרון פורסמה בכלי התקשורת, ב"גרוסלם פוסט", ידיעה שהיה בה אי-דיוק:

תקציב תשתית אזורי הפיתוח משמש להכנת תשתית תעשייתית בכל אזורי הפיתוח בארץ. נוכח ביקוש מוגבר של מבני תעשייה בערי פיתוח שונות, ובכללן מקומות שלא נותר בהם שטחים למבני תעשייה כלל ועיקר, סוכס בין שר האוצר לבין שר התעשייה והמסחר לפעול להקצאת תוספת של 10 מיליון ש"ח במהלך שנת 1988, לפיתוח תשתית באזורי פיתוח.

הי"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט — במסגרת של דקה אחת.

גרשון שפט (התחיל):

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, תושבי יישובי רמת-הגולן נהנים מניכוי מס בשיעור של 7%. זהו שיעור ההטבה המירבי המוענק היום לתושבים ביישובי פיתוח וביישובים חדשים, פרט ליישובי גבול הצפון. ביישובי גבול הצפון זכאים התושבים לניכוי מס בשיעור של 10%. השיעור המוגדל נקבע בעת נסיגת צה"ל מלבנון, כמטרה לתת כמשך תקופה מוגבלת הטבת מס מיוחדת ליישובי גבול לבנון, עקב התנאים המיוחדים ששררו ביישובים האלה כתוצאה מהנסיגה.

בניגוד למשמע מהשאלתך, הממשלה לא החליטה להרחיב את רשימת היישובים שלהם הוענק הפטור המוגדל ולכלול בה גם את יישובי הגולן. בהצעת הממשלה מיום 15 בפברואר 1987 נאמר: "לצורך את יישובי הגולן לרשימת יישובי קו העימות לצורך טיפול על-ידי ועדת השרים וועדת המכ"לים לנושא זה".

בעקבות ההחלטה יהיה על ועדת השרים והמכ"לים לדון, בין השאר, גם בנושא הטבות המס ליישובי הגולן. אני כבר אומר כאן בגילוי לב, שמשרד האוצר מתנגד להרחבת הפטור המוגדל ולהחלתו על יישובים נוספים מלבד יישובי גבול הצפון שלהם ניתנה הגדלה זו. הסיבות שהביאו בזמן למתן הפטור המוגדל לתושבי יישובי גבול הצפון היו ייחודיות ליישובים אלה, וכל הרחבה של רשימת הזכאים לפטור תגרו, לדעתנו, לחצים להוסיף יישובים נוספים מכל אזורי הארץ על הרשימה.

בכלל, זה נראה משונה בעיני, שכאשר נוצרת מציאות ייחודית מסוימת ביישובים מסוימים אנחנו נענים לה ומתמודדים איתה, ומוכנים לכך שהיישובים האלה יקבלו יותר מאחרים, מפני שלהם יש בעיה מיוחדת, ומנית או לא ומנית. אבל, אחר כך מיישרים את הקו, ורקרה מה שקרה כתחום ההטבות לאזורי פיתוח.

אביא רק דוגמה אחת: אם אתה נותן אותה הטבה, למשל, בחוק לפיתוח התעשייה לשלומי ולנהריה, התוצאה תהיה שההטבות האלה יעברו לטובת נהריה ויקפחו את שלומי.

כל נושא הטבות המס על בסיס מקום המגורים טעון חשיבה ובדיקה מחדשת. כך אני סבור. במסגרת בדיקת ההמלצות של ועדת-ששינסקי יבדוק משרד האוצר גם את המלצת הוועדה לעניין הטבות המס לתושבי יישובים שונים, ולאחר מכן יגבש את עמדתו בעניין זה.

הי"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ערנה סולודר.

ערנה סולודר (המערך):

כבוד סגן שר האוצר, החלטת הממשלה וגם מכתבו של מזכיר הממשלה למשרד האוצר מצויים בידי. כחברת ועדת הכספים אני מכירה גם את רשימות הפטור בשיעורים של 3%, 5%, 10%. לאורך שנים אנחנו שומעים ויוצעים על העיוותים שבשיעורים האלה, אבל בכל פעם נדחה הכיורור בהן.

אני לתומי חשבת, שיישובי רמת-הגולן, העומדים מול הצבא הגדול ביותר ומול ארץ שהיא אויב מובהק שלנו, מגיעה להם גישה ייחודית לפחות כמו ליישובי הגליל. הדוגמה של שלומי ונהריה איננה תופסת מבחינה זו, כי המרחק של יישובי הגולן ממרכז הארץ הוא כמו המרחק של יישובי הגליל.

לכן אני בכל זאת שואלת, אימתי לדעתך צפוי הדיון במסקנות ועדת-ששינסקי, ואם לא יהיה דיון על כך — אולי

אדוני סגן שר האוצר, ממשלת ישראל החליטה על כמה התנחלויות והתיישבויות השנה במסגרת ההסכם הקואליציוני. באותו הסכם נמסר גם על תוכנית להקמת יישובים חדשים נוספים. מהי יש כוונת שר האוצר להעביר את הכספים המתאימים להקמתם של יישובים חדשים, בהתאם להסכם הקואליציוני של הממשלה?

הי"ר ש' הלל:

תודה. אדוני סגן שר האוצר, בכבוד.

סגן שר האוצר עדי אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני מסכים עם ההגדרה, או ההבנה, או הפירוש שחבר הכנסת יאיר צבן נתן לדברי.

בתשובתי אמרתי מפורשות, שאין כוונה להקצות תוספת של 10 מיליון ש"ח להתנחלויות, אלא לפיתוח תשתית בכל אזורי הפיתוח בארץ.

אשר לטענה שלו, שזה היה עניין פוליטי, כל התהליך של הכנת תקציב הוא עניין שנעשה במישור הפוליטי, ויש סדר קדימות ועדיפויות שמעורבים בו שיקולים חברתיים, כלכליים, שאנו מגדירים אותם ב"ירגון שלנו "פוליטיים".

לשאלתו של חבר הכנסת שפט — היא איננה שייכת כלל לשאלת הנוכחית ואינני יכול לענות עליה. עניין הקצאה כספים להתנחלויות אינו שייך לסעיף הזה. כאן מדובר על חשתית של אזורי פיתוח.

הי"ר ש' הלל:

תודה לאדוני סגן שר האוצר.

הי"ר ש' הלל:

אנו עוברים לשאלת בעל-פה מס' 410, ואני מזמין את חברת הכנסת ערנה סולודר להציג אותה לפני סגן שר האוצר.

410. הכללת יישובי הגולן ברשימת יישובי קו העימות

ערנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד סגן שר האוצר, 15 בפברואר 1987 החליטה הממשלה לצרף את יישובי הגולן לרשימת יישובי קו העימות.

בתשובתו על השאלתא שלי מיום 5 בינואר 1988 אישר סגן השר רוני מילוא כמליאת הכנסת, שאכן משרד הממשלה נוהגים לפי החלטה זו, למעט זיכור הפטור של 10% במי הכנסה, שעליו יוחלט לכשיאשרו מסקנות ועדת-ששינסקי.

מסקנות ועדת-ששינסקי כבר הוגשו, והדיון בהן מתחממה, וספק אם יתקיים בחקופה הקרובה.

ברצוני לשאול:

במציאות זו, האם יקבלו יישובי הגולן פטור מהמס, כפי שהחליטה הממשלה? אם לא — מדוע?

הי"ר ש' הלל:

תודה. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

רציניים יותר, על כלכלה. אינני מומחה בספורט, אינני מחיימר להיות מומחה, ולא אנסה לענות על שאלות בספורט.

דוד מגן (הליכוד):

נבחרת ישראל ניצחה עכשיו 1:0.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אני מכבד על ההישג הזה. אני רק מקווה שהוא יישמר עד סוף המשחק. אבל, עכשיו אנחנו מדברים בכלכלה.

היו"ר ש' הלל:

מה שאומר סגן שר האוצר הוא, שאם תהיה התוצאה 1:1, משמע ששום צד לא זכה. זה מה שהוא אומר.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

ובכן, אני חוזר ואומר: הממשלה חשבה שלחוקה מסוימת, כתוצאה מהנסיבות שנוצרו עקב הנסיגה מהלבנון — לא בגלל קרבה לגבול ולא בגלל חישוב הכוחות שעמדו ממול, אלא בגלל סיבה שנוצרה באותו זמן — יש לקדם, ונוצרה אז דרגה מיוחדת כדי שיהיה ייחודי. ברגע שאתה אומר: "יישבים בקווי עימות", אין ייחודיות — ומה תהיה התוצאה של ההכר? התוצאה תהיה שכל הזמן נזין את ההטבות כלפי מעלה.

אני הייתי מציע לחברי ועדת הכספים, למשל, לחשב את סל-ההטבה הניתנת. בבקשה, יציצו הם דירוג משלהם — מי ב־10%, מי ב־7%, מי ב־5%, מי ב־3% וכן הלאה, באותו סכום, כי אם מפורים כסף, מבזבזים כסף, והיחסיות חביא לכך שאותה הטבה תחולק לשניים, וכך מי שאתה חפץ ביקרו לא יהיה זה שתעודד אותו, כלומר העניין יפעל לא לפי מה שהיית רוצה, אלא לפי הבחירה של מישהו אחר. לכן הבאתי את הדרגמה של שלומי ונהרייה, והיא היתה קיימת בעבר.

אני מדגיש שוב, שהבעיה היא יחסית ולא — — —

עדנה סולודר (המערך):

החלטת הממשלה השווה — — —

סגן שר האוצר ע' אמורי:

לא, סליחה.

היו"ר ש' הלל:

איננו נתונים עכשיו בוויכוח אלא בחשובה על שאלתא בעל-פה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

קראתי את החלטת הממשלה הקובעת, שבעניין זה יש להביא את הגולן לדין.

אני חייב להשיב על השאלה בעניין ועדת-שינויים. במשרד האוצר עדיין לא נגמרה הבדיקה, הערכית והכמותית של עלות ההצעות מול הפסד, ולכן עדיין איננו יכולים להביא את התייחסות האוצר לשאלה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אני מודה מאוד לאדוני סגן שר האוצר. אנו עוברים עתה לשאלתא מס' 408, מאת חבר הכנסת גרשון שפט. שישאל את שר החינוך והתרבות.

408. פסוקים מכתב של חייל בעניין מצוקתו

בעת שירותו בצבא

גרשון שפט (התחיה):

כבוד שר החינוך והתרבות, אילו שיקולים הנחו את משרד החינוך והתרבות בהחלטתו לפרסם את מכתב ההתלכטות של החייל?

בכל זאת תראה לנכון להמליץ, עקב ייחודם של יישובי הגולן והבעיות הייחודיות שלהם, על מתן הפטור שהם זכאים לו בהיותם יישובי קו העימות הראשון אולי במדינת ישראל.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גדעון גרול — במסגרת של דקה אחת.

גדעון גרול (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר האוצר, אני ממשיך מאותה נקודה שבה הפסיקה חברת הכנסת עדנה סולודר. הדרגמה שאתה הבאת לגבי שלומי ונהרייה רק נותנת לנו את ההסבר המדויק לכך שכל העסק עקום מיסודו. הסיבה לכך פשוטה: אם לשלומי מגיע, צריך לתת לשלומי, אם לנהרייה לא מגיע, לא צריך לתת לנהרייה. הבעיה אינה מצטמצמת רק בשאלה האם היישוב נמצא בקו העימות או לא, שהרי בקו העימות יושב צה"ל והוא צריך לדאוג לביטחון האנשים, אבל, אנחנו צריכים לסייע לאותם אנשים היושבים ביישובים שאותם אנחנו מעוניינים לחזק ולהם אנחנו מעוניינים לסייע הן מבחינה חברתית והן מבחינה כלכלית.

מבחינה זו אזור הגולן כולו הוא אזור שצריך לסייע בניכוש, בהבאת אנשים נוספים אליו לצורך חיזוקו הן במישור הכלכלי והן במישור החברתי. לכן, ידיו הגולן כדן שלומי, ודין טבריה כדן נהרייה. כל העניין איננו מובן.

אשר לוועדת-שינויים, עם כל הכבוד לכולם, העבירו נא את התקנה שתאפשר לנו השוואת התנאים בין שלומי לבין הגולן, כלומר — מתן תנאים לגולן, ואם יאומצו בסופו של דבר המלצותיה של ועדת-שינויים, הרי אז ירד אותו דבר מכולם.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אני מצטער על שלא הובנתי היטב, אולי בשל קוצר יכולתי להסביר. אני טוענת, שכל העניין הוא יחסי ולא מוחלט. זה בדיוק כמו הטעות הרווחת, בין חברי הכנסת שמשמשים במושג "יתרון יחסי" כשהם רוצים לתאר מצב של יתרון מוחלט. כשאומרים: לישראל יש יתרון יחסי על פני מדינה אחרת, זה לא משנה כלל, כי הכוונה ב"יתרון יחסי" היא כמה ישראל עצמה טובה יותר ולא ביחס למישהו אחר.

במקרה הזה, כאשר אומרים: אני רוצה לעודד דבר מסוים, הרי אם אתה תיתן לשניים את אותו תמריץ, אלה שבפוטנציאל מוכנים להיות מהתמריץ כבר יתחלקו על שני מקומות, ואתה פוגע בשניהם. הווי אומר, אם אתה רוצה לקבוע מערכת של תמריצים ואתה קובע לעצמך סדר עדיפויות, צריך להיות מישהו יותר גבוה ומישהו במקום שני ומישהו במקום שלישי, כאשר אתה קובע שניים במקום הראשון, כבר אין מקום ראשון.

לכן אנחנו — לא אנחנו, כי אני אינני חבר ממשלה, אלא הממשלה קבעה, שבתקופה מסוימת, כתוצאה מהנסיגה מלבנון — — —

גדעון גרול (הליכוד):

בספורט יכולים להיות שני אנשים המחזיקים במקום ראשון.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כן, אבל אנחנו לא מדברים על ספורט, אלא על דברים

האם אין חשש, שפרסום המכתב יביא לרפיון בין חיילי צה"ל?

האם מתפרסמים גם דברי קצינים בכירים, שנעזרו לחזק את המורל של חיילי צה"ל?

היו"ר ש' הלל:
תודה. אדוני שר החינוך והתרבות וסגן ראש הממשלה, בבקשה להשיב.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
משרד החינוך והתרבות, המזכירות הפדגוגית והיחידה לחינוך לדמוקרטיה מוציאים חוברות לדיונים בחזרי המורים ובין המנהלים למורים כהכנה לדיונים בכיתות. בחוברות הללו — ואני יכול להראות אותן לחבר הכנסת שפט, אם יש לו עניין בכך — מובאות דעות שונות, ואין כפייה של דעה אחת. כמדיניות, המטרה היא שלא לחסום העלאת גושים, אשר מעסיקים את כל הציבור כארץ, בכתבי-הספר. ראשית, אין תועלת בכך, ושנית, זה מזיק. מדיניותנו גורסת דיון חופשי תוך הצגת דעות שונות, ללא כפייה וללא שטיפת מוח.

בחוכרת שהוצאה בימים אלה על-ידי המזכירות הפדגוגית והיחידה לדמוקרטיה מובא מכתבו של החייל בנושא לדיון בין המורים, וכצדו מתן אפשרות לתת תשובה לאותו חייל. להערכת, חסר באותה חוברת מכתב המציג תמונה אחרת, אם כי המכתב הנדון איננו חד-משמעי והוא מראה את ההתלבטות של אותו חייל. הוא אומנם כותב את המשפט: "היד שלי שבורה, ובכל זאת לא תניח — — — ואת המחשבות בנשק שלי לא אפרוק עד שאהיה בטוח שאחם, אבא ואמא, בטוחים", אבל הטון הכללי אינו חד-משמעי. על כן, אני טוען שאפשר היה להביא במקרה זה מכתב המציג תמונה אחרת, ומכתב כזה לא הופיע בחוברת הזאת. אבל, בדרך כלל — וכך יהיה גם בעתיד — מובאות דעות שונות כדי לעורר דיונים בכית-הספר. אני רוצה להוסיף, שהחוכרת הזאת לא נועדה להפצה בכיתות. זהו חומר לדיונים בסדנאות של מנהלים ומורים, ואנחנו עושים זאת כל הזמן, וכך אף נמשיך לעשות. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:
— תודה לשר החינוך והתרבות. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה):
אדוני שר החינוך והתרבות, האם לא ידועה העובדה, שכל חומר העובר כהנחיות של משרד החינוך והתרבות למורים ולמחנכים מתפרסם כמו כל דבר אחר? לכן, לגבי אותם צעירים העומדים להתגייס לצה"ל — האם אין המשרד חושב שמוטב לחנכם כך שימלאו את ההוראות כידיעה שאין לנו ברירה, ואנחנו חייבים לעשות את מה שאנו עושים בהכרה מלאה, ולא תוך התלבטות של כל אורה ואורח?

מובן שעל המערכת החינוכית להציג את כל הדעות, אבל שאלתי התמקדה בחייל הנמצא כשטח וטוען, בקטע שלא ציטט ממכתבו, כי כל היסודות של חינוכו מחמוטטים. מדוע אין משרד החינוך והתרבות מעניק לתלמידים יסודות חינוכיים יציבים שיוכלו לתמוך בהם, ומדוע דווקא בשעה זו קיצצת את תקציב החינוך לערכים, את לימודי של"ח — שדה, לאום, חברה?

היו"ר ש' הלל:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת מרים גלור-תעסה במסגרת של דקה.

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

אדוני השר, ודאי לא נעלמו מעיניך מלחמות המכתבים, המניפסטים והעצומות למיניהן, המתנהלות בזמן האחרון. אני מתכוונת למכתב הסופרים הידוע, המופץ היום בכתבי-הספר. אקרא רק קטע קטן ממנו, כדי להמחיש את חריפותו הרבה, לדעתי, בזמן זה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
על-ידי מי?

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

על-ידי האוטונומיה של המנהלים. מייד אסביר את עצמי.

למשל, הם — כוונתי ליהודה עמיחי, א.ב. יהושע, ואחם מכירים את כל היתר כותבים את הדברים האלה: "אנו משוכנעים, שהמצב הנוכחי יסאב עוד יותר את החברה הישראלית ובסופו של דבר יביא למלחמה נוספת. אנו מסרבים להאמין שיהודי ארצות-הברית אדישים לאפשרות שעלולה לפרוץ מלחמה. איננו מאמינים, שהם אדישים לאפשרות שישראל תחול להיות דמוקרטית".

אני רוצה לומר לך, אדוני השר: הכול לגיטימי, הכול חוקי, הכול דמוקרטי, אבל כשיש למנהלים ולמועצות הפדגוגיות אוטונומיה מוחלטת, ונכתב מכתב כזה, ומפיצים אותו בשם המלכות, בשם משרד החינוך והתרבות — הרי כל זה יכול באמת לערער את כל היסודות הערכיים והחינוכיים. במקום שבימים כאלה ישלח משרד החינוך והתרבות חומר ציוני, שורשי וערכי, שאפשר ללמוד ממנו שיש לעמוד במערכה ואולי גם לסתור את דברי הסופרים, בא מכתב כזה ומוסיף את שלו.

לכן, על משרד החינוך והתרבות לעסוק בימים אלה בחיזוק היסודות הערכיים, היהודיים והציוניים.

היו"ר ש' הלל:
תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אמנון לין.

אמנון לין (המערך):

אדוני השר, ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אני דווקא מחייב את הגישה של כבודו ושל משרד החינוך והתרבות, לשקף את ההתלבטויות. אדוני השר, כדי לחלץ אותו מהוויכוחים ומההתלבטויות, הייתי מציע לך הצעה. בשעתו יצא סיפור מרתק על הקרב על משמרה-העמק. זהו סיפור מרתק על מעשיו של קיבוץ אחד למען אחוזה עם שכנים; סיפור על הקרב של משמרה-העמק, שבו מתואר כיצד הגנו על עצמם אנשי משמרה-העמק מפני התקפת השכנים, ולא התלבטו אם מותר להם והאם הם צודקים כשהם יוצאים להגן על עצמם מהתקפת שכניהם. אני חושב, שהניסיון של קיבוץ משמרה-העמק הוא לקח לעם כולו ובכל מקום. אם מדברים על חופש ההתלבטות ועל חופש הוויכוח, קח את הסיפור הזה על קיבוץ משמרה-העמק והפוך אותו לשיעור מחנך, כי יש הבדל בין לימוד ובין חינוך. צריך ללמד מתמטיקה, תנ"ך — הכול, אבל חינוך צריך להיות מכון למטרה מסוימת. אנחנו באנו לכאן כציונים להקים מדינה ציונית. יש לנו דרכים שונות, יש לנו ריכוזים, אין התלבטות בזכות שלנו להגן על עצמנו נגד אלה המערערים על זכותנו להקים מדינה ולהגן על הציונות שלנו. תודה.

היו"ר ש' הלל:
תודה לחבר הכנסת אמנון לין. אדוני שר החינוך והתרבות, בבקשה.

מכתבים למקומות אלה ואלה — זכותם. יכתבו אחרים וישלחו גם כן.
מרים גלור-תעסה (הליכוד):

שר החינוך והתרבות י' נבון:
סלחי לי, לא אנתח שלחני את מכתב הסופרים הזה.

אם יהיה כעתיד דיון בנושאים האלה והוא יתפרסם בחוברת — חובאנה הרעות שלהם ודעות אחרות, הפוכות, וכל הרעות האלה תשמשה חומר לדיון.

הצעתו של חבר הכנסת אמנון לין — אתה מציע את הסיפור של משמרה-עמק. אני מקבל את ההצעה. אך לא רק משמרה-עמק. אומנם אני יודע את הויקה המיוחדת שיש לך ולרעייתך למשמרה-עמק. וכולם יודעים את גבורתם של תושבי משמרה-עמק — — —

הי"ר ש' הלל:
זו גרסה דינקותא.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני מקבל את ההצעה. אני רק רוצה לומר לך, שזה לא ממין הטענה. אין שום הטפה לכך שלא נגן על עצמנו. לא זאת הבעיה אשר ניצבה לפנינו. לא זאת הבעיה אשר ניצבת לפנינו, אלא דברים אחרים אשר באו לידי ביטוי, ועל כך מחקיימים הדיונים.

החומר הזה — קדימה.

הי"ר ש' הלל:
אני מודה לשר החינוך והתרבות.

ג. שאלות ותשובות

לא זו בלבד שהופיע עניין זה, אלא שאני מקבל תלונות על כך שנוחנים לראש הממשלה להופיע בטלוויזיה כל כך הרבה כשהוא מבקר בשומרון.

כדוריו היו שתי תקלות בטיפול בידעה: אחת — הכתב שנשלח לשטח עם צוות ברכב שידור העביר משם כתבה שלא הייתה טובה מבחינה מקצועית, ועורך היומן החליט שלא להשתמש בה: השנייה — בהיסח הדעת לא הוכנה ידיעה לשידור במהדורת החדשות הרגילה בלי הקלטה.

מכל מקום, עצם שליחת הצוות למקום מלמדת — זו תשובת רשות השידור — שלא הייתה שום כוונה להתעלם מן הטקס, אלא להיפך.

הי"ר ש' הלל:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן ראש הממשלה, בדבדי תשובתך הדגשת בדיוק את חוסר הטקט השורר, כנראה, בטלוויזיה. דובר על מבצע המוני של 3,000 בני נוער, רובם מתנועת הנוער "בני-עקיבא", אשר הם, כידוע, שומרי שבת ויראי שמים. מה טעם מצאו להראות את המפגן הזה דווקא בתוכנית הטלוויזיה של ליל שבת?

ביקשתי לשאול: מדוע לא שודר הסיקור כאותו יום, בט"ו בשבט? ואם לא בט"ו בשבט, מסיבות טכניות, או מפני שראש הממשלה גנב כאילו את ההצגה, מדוע לא כמצאיי-שבת לפחות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני מודה לכל חברי הכנסת שיעצו לי לחזק יסודות יהודיים וציוניים. תודה רבה לכם על ההצעה. אולי תחזינו קצת יותר ותראו מה עושים בתחומים האלה. תודה רבה, ההצעה מיותרת. זאת מה שאנו עושים. זה איננו מונע הצגת בעיות כאשר יש בעיות.

כאשר הייתה הבעיה של השמיניסטים, למשל, אנתנו הוצאנו הודעות ברורות לגבי הנושא הזה, הנחיות והכוונות מדיניות, ובהן נאמרו שני דברים: א. אינך יכול להחליט היכן תשרת. אתה לא חסרב לשרת בכל מקום שתישלח אליו, כי אם לא כן זו אנרכיה ולא צה"ל. ב. בכל מקום שתשרת תשמור על טוהר המדים והמידות. אם היה בעבר דיון לגבי השמיניסטים — חוברת הדיון כללה, בין היתר, מאמרים של הרב יואל בן-נחמן, ודאי שאני אינני מחסידיו, של חברת הכנסת גאולה כהן ואחרים. הכוונה היא להציג מגוון דעות בקרב המורים, ואחר כך בקרב התלמידים בשיעורי האזרחות.

חבר הכנסת שפט שאל למה קיצצו בפעולות שלה. אדוני, חבר הכנסת שפט, מעולם לא נגענו בפעולות כאלה. אבל אם שנה לאחר שנה מפחיתים שעות לימוד, ומקצצים בנטיעות ואתה חבר בוועדת הכספים — אני מודה לך על יחסך, תואיל בטובך לבדוק ולדאוג שלא יהיו עוד קיצוצים במשדר הזה. כבר אין מקום שאפשר לקצץ בו.

חברת הכנסת גלור-תעסה, אינני יודע על מכתב הסופרים שהופץ ומי הפיצו. אם את רוצה להציע ועדת חקירה — תציע. אני לא הפצתי את מכתב הסופרים. אינני יודע על מכתב הסופרים. קראתי בעיתון שהם כתבו מה שכתבו. אם הם שלחו

הי"ר ש' הלל:

אני מתכבד להזמין את שר החינוך והתרבות להתכבד ולעלות על הדוכן כדי להשיב על כמה שאלות רגילות מן המניין.

4196. סיקור מבצע נטיעות בשומרון

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בשבט התשמ"ח (17 בפברואר 1988):

"גוש אמונים", בני-עקיבא והמועצה האזורית שומרון ארגנו בט"ו בשבט מבצע נטיעות, שהשתתפו בו יותר מ-3,000 בני נוער.

כמהלך היום, דאגו מארגני המבצע לעדכן את הגורמים האחראים בדיו ובטלוויזיה על הצלחתו של המבצע.

ברצוני לשאול:

מדוע נפקד מקומו של אירוע זה ממהדורות החדשות של הרדיו והטלוויזיה בט"ו בשבט התשמ"ח?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני הישכר-ראש, חברי הכנסת, בטלוויזיה הופיע עניין נטיעות ט"ו בשבט בשומרון פעמיים: פעם אחת בו ביום, במסגרת סיקור ביקורו של ראש הממשלה ביישוב בשומרון, לרבות נטיעת עץ במקום כמו ידיו. צילומים מן הטקס ההמוני הוכאו בגפרה ביומן השבועי. הצילומים נשמרו במחשון לכתבה בתוכנית השבועית כחוק יריעה רחבה.

דבר שאינו הולם. אין אפשרות להתמודד עם הנושא הזה בצורה שקולה וסובלנית.

הקרנת הסדרה עכשיו לא רק שלא תועיל למטרה שאליה אני התכוונתי, אלא עצם הקרנתה יכולה לעורר סערה ציבורית ומחלוקת, בלי להתייחס לתכנים שמתכוונים להעביר שם.

עם זאת, סיכמתי עם מנהל הטלוויזיה הלימודית שתהינה הקרנות ניסוי לפני קבוצות תלמידים ומורים וחקיימו אחר כך דיונים. לפי התגובות נחליט על המשך הדרך.

היור"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאוה ארד, בבקשה.

נאוה ארד (המערוך):

כבוד השר, אני שמחה לשמוע שבכל זאת יקרניו חלק מהסדרה, או את הסדרה כולה, בפני קהל מסוים, משום שיקול להיות שיקול דעת אחד ויכול להיות גם שיקול דעת אחר.

אם הסדרה תוקרן רק בפני מורים ותלמידים, לא תהיה שום אפשרות לבדוק האם הציבור אכן מקבל או לא מקבל את עצם התוכנית. למעשה הגיעו למסקנה שזה לא הזמן המתאים, או שיכולים להיות דברי ביקורת, בלי שהציבור ראה את התוכנית.

לפי קצב התפתחות הדברים, לפי מה שקורה כשטח, גם לפי הפרסומים בתקשורת סביב הנושא, כבר יש נזק גדול. בעיתונות פורסמו קטעים מילוליים מן התוכנית. מקריאת הקטעים המילוליים לא נראה שלא היה אפשר להקרין עכשיו את הסדרה. נושא הדו"קיום הוא בעייתי. יש היום בכתיבה ספר הורים שבכער לא רצו לשלוח את הילדים למפגשים, ודווקא עתה הם מוכנים לשלוח את הילדים למפגשים.

האם אין מקום לתת לפחות קטע, או שני קטעים, או שלושה מן התוכנית גם לציבור הרחב, עלימנת לראות את ההחלטה בעניין זה מקובלת או לא מקובלת על הציבור?

היור"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

היות ששיקול הדעת הוא שלי עצמי, אין לי דרך אחרת לנהוג, אלא לפי מה שדעתי אומרת לי. הלא הכוונה שלי טובה, אבל יש דברים שהצפייה בהם לא תביא שום תועלת, ואולי אף תזיק בתנאים השוררים היום. יש מצבים כאלה.

אני יודע דבר אחד: הבמאים והמפיקים וכותבי התסריטים השקיעו מאמצים רבים, ויש להם הרגשה של תסכול, כאשר אין הם רואים את פרי יצירתם מוקרן בפני הציבור הרחב אחרי שהשקיעו בו עבודה מאומצת.

כפי שאמרתי, אנחנו נערוך הקרנות בפני מורים ומנהלים ובפני קבוצות מסוימות של תלמידים; גם הם קהל. אנחנו נבדוק את הדברים ואת ההערות שנאמרו בקשר לתכנים מסוימים בתוכנית, ולא אנכנס כאן לפרטים, כי מי שלא צפה בסדרה אינו יכול לחוש זאת. יש כוונות טובות, אבל לא תמיד הן נקיות משיאות. לאחר שנעבור את שלב הניסוי הזה, נחליט על המשך.

מרדכי גור (המערוך):

אולי אתה מוכן לבדוק מחדש גם את עניין ההרשאה ללמד את האמנה הפלשתינית?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

איני יודע אם הכתבה לא שודרה גם במוצאי שבת. צריך לבדוק זאת.

היור"ר ש' הלל:

תודה.

4239. סיקור מבצע נטיעות בשומרון

חבר הכנסת מ' כהן אבידב שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

בט"ו בשבט קיים "גוש אמונים" בשיתוף עם "בני-עקיבא" ומתנ"ס שומרון מבצע נטיעות בשומרון. שהשתתפו בו יותר מ-3,000 בני נוער. למקום הגיעו ניידות שידור של הרדיו והטלוויזיה, אולם רשות השידור לא מצאה לנכון לשדר ולו משפט אחד על המבצע לא בחדשות הרדיו ולא ב"מבט" בטלוויזיה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הוא שצוות הטלוויזיה נכח בעת הנטיעות והאם שודר סיקור האירוע? אם לא — מדוע לא שודר סיקור האירוע?

2. אם אכן היו צוותי הטלוויזיה והרדיו במקום ולא שידרו — האם לא חבל על ההוצאה המיותרת?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה נא תשובתי מהיום על שאלתא וזה של חבר הכנסת דוד מגן. מס' 4196.

4240. סדרת הטלוויזיה "אשכרה"

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

פורסם בעיתונות, שהתקבלה החלטה להשהות את הקרנתה של הסדרה החינוכית "אשכרה", העוסקת ביחסי יהודים-ערבים. ידוע לי שכבוד השר יזם את הפקת הסדרה.

ברצוני לשאול:

1. מה הם השיקולים שבגינם נמנעת הטלוויזיה החינוכית מלשדר את הסדרה כימים אלה?

2. האם יש אמת בטענה שהסיבה לפסילת הסדרה לשידור היא חשש מדעת קהל עוינת? אם כן — על סמך אילו מחקרים מבוסס חשש זה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני יזמתי סדרה של תוכניות בטלוויזיה החינוכית בנושא של יחסי יהודים-ערבים לפני שהיו האירועים בשטחים. היתה סדרה אחת לפני כשנה וראיתי אותה. היות שזו איננה טלוויזיה ממלכתית אלא יחידה של משרד החינוך, יש לשר גם סמכויות להגיד מה עושים ומה לא עושים. התוכניות הראשונות שראיתי לא נראו לי מועילות לעניין.

נפתחה סדרה שנייה, וקראו לה "אשכרה", ובה כמה תוכניות. צפיתי בכמה מהתוכניות. היו לי הערות מספר והחלטתי לדחות את ההקדנה של התוכניות האלה למועד אחר. כשם שיש מצווה לומר דבר הנשמע כך יש מצווה שלא לומר

4241. סיקור האירועים בישי"ע בטלוויזיה

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החינוך והתכנות ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

הטלוויזיה הישראלית ממשיכה להקדיש את רוב מהדורות "מבט" לחעלולים של פורעים צעירים, המיידיים אכנים על חיילי צה"ל, ולחיילים המגיבים עלידי יריות, מכות, גז וכדומה. רק לעתים רחוקות מצלמים קצין צה"ל המסביר את המצב ואת התמונות המכוימות עלידי הפורעים הצעירים כדי למשוך תשומת לב.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו על השידורים האלה?

2. האם מקובל על כבוד השר, שצוותי הטלוויזיה הישראלים רודפים יחד עם החיילים אחרי נערים זורקי אבנים כדי לצלם את האירועים מקרוב?

3. אם כבר נגזר עלינו שכל אירוע ואירוע יצולם ויוקדן — מה יש בדעת כבודו לעשות כדי שהטלוויזיה הישראלית וצוותי הצלמים יודרכו ברורות אף להתנהג ואף לפעול בשטח?

שר החינוך והתכנות י' נבון:

דיברתי בנושא זה בהרחבה, אולי בהרחבה גדולה, בתשובתי על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גרשון שפט בכ"ט בשבט תשמ"ח, 17 בפברואר 1988. אשמח להמציא לחבר הכנסת ורדיגר העתק מאותה תשובה.

הי"ר ש' הלל:

אדוני השר, לפי החלטת של היושב-ראש והסגנים, אם לא ניתנה התשובה באותו יום, אין השר צריך להפנות את חבר הכנסת לתשובה כלשהי שניתנה אי-פעם בעבר, אם באותו יום ניתנה תשובה באותו עניין, יפה. לא מקובל עלי שהשר יגיד לשואל: השבתי לפני כמה זמן באותו עניין למישהו אחר. אני בטוח שהתשובה הזאת ניתנה מתוך חוסר תשומת לב —

שר החינוך והתכנות י' נבון:

אני לא ידעתי על התקנה הזאת, כי עברו כמה שנים מאז הייתי סגן יושב-ראש הכנסת. אם היושבי-ראש ירצה, אני מוכן להשיב, אבל לצערי התשובה ארוכה מדי, לכן, אני מקבל עלי להכין לשכוח הכא תשובה תמציתית על שאלתך זו. אם היושבי-ראש ואם המציע מסכימים, נדלג על התשובה היום —

הי"ר ש' הלל:

אני מבין שתשלח לחבר הכנסת ורדיגר את התשובה על השאלתך, שלו והיא גם תיכנס לפרוטוקול.

שר החינוך והתכנות י' נבון:

אני גם מוכן להשיב עליה מעל הכמה.

הי"ר ש' הלל:

אני מבין שחבר הכנסת ורדיגר מבקש לשאול שאלה נוספת, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתכנות, קראתי בעיתונות ידיעה מרעשה, ולפיה גילה כתב טלוויזיה לחייל במילואים כי הוא קשור עם חבר כנסת מסוים מחוגי השמאל ומשתף עמו פעולה. האם ידוע לך, והאם ידוע לו שקיימת קלטת המאמנת ידיעה זו? אם כן — מה יש בדעתו לעשות במקרה זה?

הי"ר ש' הלל:

אני מבין שזו שאלה צדדית.

שר החינוך והתכנות י' נבון:

חבר הכנסת גור, ראשית, אני רוצה לומר לך שלא מלמדים זאת בבתי-הספר. בחוגים לאזרחות נתקלנו בתופעה משותפת לשני הצדדים. תלמידים יהודים אינם יודעים מהו פרצופו האמיתי של אש"ף. הם אינם מכירים את הסעיף באמנת אש"ף. הקורא להשמדת מדינת ישראל, לחיסול הישות הציונית, הם אינם יודעים שמדובר על גירוש היהודים, שבאו לארץ לאחר תאריך מסוים.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

צריך שכולם ידעו זאת.

שר החינוך והתכנות י' נבון:

גם הערבים אינם יודעים זאת. במפגשים טוענים הערבים שאש"ף רוצה שלום, והם שואלים: מה קורה, למה מסרבים לנהל משא-ומתן עם אש"ף? הלאו הוא רוצה שלום. עליהם להכיר את האמנה הפלשתינית, ובריונים עמם אני מראה להם את הקטעים האלה, ושואל אותם: האם הם רוצים לנהל משא-ומתן עם אנשים כאלה? כאשר רוב המפלגות הגדולות ומפלגות אחרות בכנסת מסרבות לנהל משא-ומתן עם אש"ף, צריך להסביר למה לא.

אין כוונה להטיף לאמנה. לא זה הדבר: עכשיו צריך לעבד את החומר ואת התוכנית, ולכתור. את הקטעים המתאימים וכן, כי אנשים אינם יודעים כדרכי מה זה אש"ף. אולי אחמול ידעו יותר, אבל היום אין יודעים את הסיבות והנימוקים של מפלגות ציוניות גדולות וחשובות האומרות: אש"ף — לא. כיצד אפשר אפוא לשכנע אותם אם אין הם מכירים את האמנה הפלשתינית?

החומר עצמו אינו סודי. אני חושב שצריך להסביר אותו. לקחת את הקטעים הרלבנטיים ולהסבירם גם בקרב הערבים. מורים ומנהלים ערבים יודעים זאת, אבל היתה לי ישיבה עם מחנכים, וגם ביניהם היו מי שאמרו שזה לא נכון, ואש"ף רוצה בממשלה דמוקרטית וכדומה.

אני חושב, שלא ייגרם נזק, אם חומר זה יילמד בצורה טובה, נכונה ומתונה.

הי"ר ש' הלל:

זה היה בוגוס, כי זה לא היה חלק מהשאלתך.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אני מציעה, שחברי כנסת מסוימים ישנו את האמנה הפלשתינית.

הי"ר ש' הלל:

כמסגרת של חינוך למבוגרים, אני מבין.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

זה צריך להיות לימוד חובה, כי לא כולם יודעים את האמת.

מרדכי גור (המערך):

אני מסכים, מי שצריך לדעת, ידע. אני שמח על דברי ההסבר של השר, שאמר שהוא יקבע את המסגרת והתנאים הנוכחיים, כי אם לא כן יכול הלימוד הזה להיפך להטפה לכיוון השני, ומוזה חששתי.

שר החינוך והתכנות י' נבון:

לא, בהחלט לא. אבל, יעברו חודשים עד שתיגמר ההכנה של החומר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
חבר הכנסת ורדיגר, אני לא אשיב לך היום, כי השאלה אינה קשורה לנושא. תגיש שאילתא אחרת, ואשמח מאוד להשיב עליה.

היו"ר ש' הלל:
אני רוצה לקבוע בפירוש, שאין כאן התחמקות מתשובה. זאת שאלה בפני עצמה, ואי-אפשר להרכיב אותה על שאלה אחרת, שעסקה או לא עסקה בעניין אחר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
ולא נענתה עדיין.

היו"ר ש' הלל:
ולא נענתה עדיין. אני מודה מאוד לאדוני סגן ראש הממשלה שר החינוך והתרבות על תשובותיו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
זו שאלה אחרת, ואני מבקש ממך להגיש אותה בכתב.

היו"ר ש' הלל:
אני מאשר בהחלט, שזו שאלה הראויה להיות שאילתא בפני עצמה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
זה שייך לטלוויזיה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
מה לא שייך לטלוויזיה? גם מה שלא מקרינים שייך לטלוויזיה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
זה שייך לטלוויזיה, ואני מצטער לומר שזאת התחמקות מתשובה.

ד. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל חילול

קודשי ישראל בתחום השבת והגיוור

הטרגדיה של התמוטטות חומת האימה של צה"ל ושל היהודים על הישמעאלים בארץ-ישראל והמרי הישמעאלי נגד עם ישראל משקפת תמונה עגומה של אידיאולוגיה ותפיסת עולם נכשלת, מתפוררת והרוסה.

הציונות החילונית קמה, כפי שאמרו מייסדיה, כאנטי-תיזה ליהדות כדת, ולמעשה, כדי לשנות את המהות וההגדרה של העם היהודים, מעם אלוקי, מעם קדוש, מעם סגולה ומעם נבחר הנשען על אביו שבשמים והמקבל על עצמו עול מלכותו ומצוותיו. לעם ככל העמים, כגוי ככל הגוים — שפל, טמא וקטן כמו כולם.

קמו גאווותי הרוח, הוגי הציונות החילונית, ועלו על הבריקות נגד השם ונגד משיחו, ותכננו מדינה המבוססת על "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", מדינה של ישרורן שהשמים ובעט, של שכעים שכיהשו ואמרו: "מי השם?" בנאותם הולידו אגדה שקרמה גידים ועור, המיתוס של הישראלי כ"סופרמן".

במלחמת ששת-הימים זינקה האגדה. במקום להבין שבמלחמה זו ראינו נס בגלוי, יד השם החזקה והחשופה שהלמה באויבינו, כדי לקדש את שמו ואת שם עמו, התמוגגו העברים העיוורים מגאווותנות, השתוללו בתוך הברז של גאון כוחנו ועוצם ידינו.

אך יושב בשמים ישחק, השם ילעג לעמו. גבוה ממרחק ידע, וקשת גיבורים חתים, והנה בא הלם מלחמת יום-הכיפורים. ואותו צה"ל שגירד שחקים, שחיל חילו אחז פלשת ופלשתינים, לצערנו, ליגון נפשנו, הוכה, נפצע, דומדם מדמים. בשנת 1967 — מלחמה של שישה ימים. בשנת 1973 — שלושה שבועות של בכיה לדורות, עד שאבינו שבשמים, האב הרחמן, ריחם עלינו ונתן את אויבינו בידיו. אותו צה"ל בשנת 1967 — סופרמן, כביכול, ושש שנים לאחר מכן — מוכה והמום. כביכול.

העברי העיוור, הכופר הלא מכופר, לא מבין ולא רוצה להבין את חוק הברזל הלאומי היהודי: אם בחקתי חלכו ואת מצותי תשמרו ודרפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב, ורדפו מכם חמשה מאה, ומאה מכם רבבה ירדפו. והצד השני של המטבע הלאומי: ואם בחוקתי תמאסו — ונגפתם לפני איביכם. צה"ל הוא חזק או חלש בדיוק כפי שקובע אבינו שבשמים.

היו"ר ש' הלל:
ברשותכם, אנחנו עוברים עכשיו לסעיף ג' בסדר-היום: הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):
כבוד הושב-ראש, כנסת נכבדה, "על כן רחק משפט ממנו ולא תשיגנו צדקה. נקוה לאור והנה חשך, לנגהות באפלות נהלך. נגששה כעורים קיר, וכאין עינים נגששה; כשלנו כצהרים כנשף, באשמים כמתים. נהמה כדבים כלנו, וכיונים הגה נהגה; נקוה למשפט ואין, לישועה רחקה ממנו. כי רבו פשעינו נגדך וחטאותינו ענתה בנו, כי פשעינו אתנו ועונותינו ידענום". דברי הנביא ישעיהו לעם עיוור המגשש קיר, לעם שהונחתה עליו קללת התוכחה: "יכבה אדוני בשגעון ובעורון ובחמהון לבב; והיית ממשש כצהרים כאשר ימשש העור באפלה ולא תצליח את דרכך — — —"

אכן, עם גושש, מדינה ממששת, כאשר עיוורים ומשוגעים משלו בנו ופורק אין מידם. הבית בוער, המדינה מתפוררת, העם מתמוטט. הצבא והנוער נשברים לאט לאט, ותחושה של ריכאון, של מרה שחורה אוחות יהודים, שיותר ויותר מסופקים במה שיהיה בקרבת הימים.

הצבא, צבא-ההגנה לישראל, היהלום שבכתר, גאוותנו ונחמחתנו, נחלש ומושפל. הצבא האדיר, שהביס מדינות וארמיות, עומד בזוי ומתוסכל מול קללות, יריקות ואבנים של נשים וילדים ששנאה בעיניהם והשמדת היהודים בלבם. נשקו האדיר של הצבא, של הנוער, של העם, הכיטחון העצמי, הידיעה שאנחנו צודקים במאבקנו הלאומי — נופצו. האספסוף הערבי עולה מעלה מעלה, ואנחנו וחילינו יורדים מטה מטה.

אין נופלים גיבורים? ומהיגיונו האומללים, ראש הממשלה האפור והקטן, ממלא-מקומו הרמג'ו, והרועים הרעים המבוכלים והמתכוכלים מתרפסים לפני גוים למען שלום. אבל, "שלום שלום ואין שלום". כי מה אמר הנביא? — אין שלום לרשעים, אמר השם, יען וביען הטעו את עמי לאמור, שלום ואין שלום, והוא בונה חרץ והינם טחים אותו תפל. והנה נפל הקיר. איה הטיח אשר טחתם?

חברי הכנסת, לפני שכר גאון, ולפני כישלון גובה רוח.

והממשלה ממשיכה בסירובה. המפלגות הדתיות החרדיות, החרדות לכיסאות ולמימון המוסדות שלהן, ממשיכות לשבת בממשלה. עבדים כנענים ונרצעים לאדוניים, משועבדים לקערה — קערת הכספים. בוודאי, הם כרעס, זועמים על בגידת הליכוד והמערך, אבל הצבועים האלה, הקמים מדי פעם לשחק את המשחק של הכעת מחאה, של ניסיון כביכול לתקן את החוק, הצבועים האלה מבקשים שבר כפחם ומסכימים לאי-מעשים של זמרי ופרס ושמי.

השבת, שבת קודש, השבת נרמסת ומושפלת בערי ישראל ובחצרות ירושלים. השבת השקולה כנגד כל המצוות, השבת שעליה אמרו חז"ל: "כל המשמר שבת כאילו קיים כל התורה כולה". וכן: "כל מי שמחלל את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם שלא ברא עולמו בשישה ימים ולא נח בשיבעי". וכן: "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת".

פלוגות הסער הפאשיסטיות של ר"צ, מפ"ס ורובינשטיין בניהאד גלוי קמו לחסל, להשמיד, למחוק את קדושת היום. לצדם קמה השופטת ותקעה בשופר גדול להשמדתנו, קביעה וחלטה שאין החוק יכול היום למנוע מהמחללים לרמוס את השבת.

והמפלגות הדתיות הרימו מיד את עיניהן לאדון — האדון שמיר. אשא עיני אל הליכוד — מאין יבוא עוזי? עוזי מעם שמיר ושית. ומה אמר הנביא? — ואל תזרעו אל קוצים.

במשך חודשים הרו מהיריון המפלגות הדתיות עמל אצל שמיר וילדו שקר. חודשים משתולל חילול השבת בירושלים, והעסקנים הדתיים הבטיחו לעזריהם שיהיה טוב, שמיר יציל את המצב, יהיה חוק טוב שיתקן את המצוות, והנה, לאחר קצת פחות מתשעה חודשים העביר שמיר את העיבור המזוכר, ביחד עם פרס, העביר חוק לכנסת, חוק אומלל הפותח פתח לכל ראש עיר לחלל את השבת, והפעם על-פי חוק כנסת, חוק מביש, חוק של רמאים ונוכלים, של הליכוד והמערך, בדיוק מה שמגיע למפלגות הדתיות של עסקנים רמאים ונוכלים.

אני פונה למפלגות הדתיות, ש"ס, אגודה ומפד"ל, עבדים כנענים ונרצעים של הממשלה: השבת מחוללת ומושפלת, ואחרי חצי שנה של דחייה, התחמקת מצד שמיר והליכוד: נולדה הביצה הרכה הזאת; ביצה, שנולדה ביום רע, נו, מה תעשו עכשיו? שוב אין חוק, שוב אין מי שיעמוד בפרץ. בוודאי לא פרץ. בושה, כלומה, חילול השם.

ואתן, המפלגות הדתיות, שותפות לכלימה: עד מתי תמשיכו לחלל שם שמים בעד בצע כסף? עד מתי תשפילו את כבוד התורה תמורת שקלים? האם איבדתם כל תחושה של כבוד התורה? צאו מתוך הממשלה ומלשו איש את נפשו מחורן אף השם. זה לא יעזור? מה יצא מזה — אתם טוענים. בנסיבות דומות השיב ר' חיים מברסקי זצ"ל: "איני יודע אם זה יעזור, אך אדם שיש לו פצע ביד ולא צוצע — סימן שלא כואב לו". ש"ס, אגודה ומפד"ל, זוללי הקערה, צאו מתוכם וקדרשו שם שמים.

היורד ש' הלל:
עליך לסיים.

מאיר כהנא (תנועת כך):

עוד סעיף אחד ואני גומר. ואחס, ממשלת הליכוד והמערך, עיוורים ומוכים בסטנדרים, האינכם רואים את הקשר בין התפוררות המדינה לחילול שבת ולגיוור מזויף? ההנכם כל

והמצב היום כשטחים, הטרגדיה שם וההתקוממות של הערבים בתוך המדינה אינם אלא חוליה נוספת בשרשרת של העיוורון העברי: ככלב שכ על קיאו, כסיל שונה כאיוולתו, ולא מבין שאכן יש בישראל מצווה ושכר, וחטא ועונש.

מרמס קודשי ישראל נמשך ביתר שאת, מיאוס במצוות השם וגיעול בחוקותיו, כאשר בשנאה תהומית וחולנית קמים האנטי-דתיים, פורקי עול, קיצוניים, ופנטיים, המומרים להכעיס, חילונים חולניים, השרירים, האלונים, הרובינשטיינים, הגרנות המלאים כור, וקוראים למלחמת חורמה נגד שני עמודי התווך של העם היהודי — שבת קודש ואיתור העם היהודי בהגדרה הלכתית של מיהו יהודי.

הזהות של היהודי, ההגדרה של מיהו יהודי, היא יסוד היסודות של העם. רק קביעה ותיאור אחיד ואחד יכול להגדיר בדיוק מיהו יהודי, ולהציל את העם מפילוג איום שיהפוך אותו לשני עמים. עם איסור חיתוך וקשר ביניהם. על זה נאבקים יהודים נאמנים כל השנים. משום כך אין הם נותנים שינה לעיניהם ותנומה לעפעפיהם. משום כך לוחמים כאריות היהודים האמיתיים וההגונים, לתקן את המצוות, החרפה, האסון, הפרצה, הפילוג בעם שנולדו על-ידי ההגדרה הנוכחית, כפי שנקבעה על-ידי שופטים של בית-המשפט העליון, השופטים על-פי חוקי הגויים ועל-פי מחשבותיהם.

בגלות: כמערכ הפרוע והמופרע, כבר הצליחו הרפורמים והקונסרבטיבים, השמנים והמתייוונים, הרמאים והנוכלים, המסלפים את היהדות, לפלג את העם. העזו להרוס את ההלכה של אלפי שנים, והיום מסתובבים מאות ואלפי גויים המתחזים ליהודים, שגוריו כביכול על-ידי רפורמים וקונסרבטיבים המתחזים לרבנים.

בגלל הזויפנים הפולחניים האלה נוצרה שואה רוחנית במערב, כאשר להוציא אחוז קטן של יהודים אורתודוקסים, אי-אפשר היום לדעת בביתנו מיהו יהודי. מנהיגי הרפורמים והקונסרבטיבים הפכו את מצב יהדות הגלות לאנרכיה, לאנדרלמוסיה וחורבן. אך כזה עדיין אין הם שבעי-רצון. לא די להם שהרסו והחריבו את בית-ישראל בגולה, חייבים הם לנסות להכניס את נגז הצרעת, את הסרטן, שלהם. גם-לחוך ארץ-ישראל הקדושה.

הם מבנים את הנקודה המרכזית כאן. אם תחקן כנסת ישראל את החוק כך שיהיה רק גיוור כהלכה, איך תשלח מסר לכל יהודי בעולם: הרת, ההלכה, היהדות אינן ניתנות לזיוף. הרביי הרפורמי אינו רב, הכור ועם-הארץ הקונסרבטיבי אינו מוסמך להורות, לקבוע, לפסוק, לשנות, לשקר, לזייף.

אך הממשלה הזאת, ממשלת שמיר ופרס, הליכוד והמערך, הווג המזור, הצמד הלא-אחד, ממשיכה לסרב לתקן את החוק, וכך היא מעודדת את הרפורמים ואת הקונסרבטיבים ואת השואה הרוחנית.

לפני זמן קצר רשם משרד הפנים, שנמצא היום בידי הליכוד והמנכ"ל שלו הוא איש ש"ס, במרשם האוכלוסין שלושה גויים שגוריו כגיוור רפורמי כיהודים. זאת הפעם הראשונה שבה רשם משרד הפנים באופן רשמי גויים מזויפים כיהודים. הסבר נפרץ, המחסום נשבר: עומדים בתור עשרות גויים אותנטיים, שנהפכו על-ידי הרפורמים והקונסרבטיבים ליהודים מזויפים.

— הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה: הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם בימי מנוחה): הצעה לסדר-היום —

ה הצ ב ע ה
הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון
לממשלה בשל חילול קודשי ישראל בתחום
השבת והגיור לא נתקבלה.

היור"ר ש' הלל:
אני קובע שהצעת האי-אמון נדחתה.

כך אטומים וסחומים שאינכם מסוגלים להבין את הסיבה, את
הטעם, את מקור השואה המתקרבת עלינו, חס ושלום?
אני מציע אי-אמון לממשלה.

היור"ר ש' הלל:
תודה, אני עובר עתה להצבעה. מי להצעת האי-אמון של
חבר הכנסת כהנא, ירים את ידו.

ה. הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם בימי מנוחה), התשמ"ח — 1988 *
(קריאה ראשונה)

ימנו את הקול שלו. מי בעד אישור הצעת החוק בקריאה
ראשונה?

ה הצ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את
החוק לוועדה — 25
נגד — 21
נמנע — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות
המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם
בימי מנוחה), התשמ"ח — 1988, לוועדת
החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היור"ר ש' הלל:
אני קובע שהחוק אושר בקריאה ראשונה והועבר לוועדת
החוקה, חוק ומשפט.

ו. הצעה לסדר-היום השלום — ישראל והעם היהודי

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש למסור, ששר הדתות ביקש
שהצעת החוק שהצבענו עליה קודם תועבר לוועדת הפנים ולא
לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היור"ר ש' הלל:
אני מצטער. כבר הודעתי שהצעת החוק תועבר לוועדת
החוקה, חוק ומשפט. השר יכול היה להודיע על כך קודם. הוא
לא יכול להעביר את ההודעה הזאת דרכי. כבר הודעתי שהצעת
החוק תועבר לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.
שר הדתות, מה הבעיה? מה ההערה?

השר לענייני דתות ז' המר:
אני חושב שכשהעליתי את הצעת החוק ביקשתי שהיא
תועבר לוועדת הפנים. אם היושבי-ראש עומד על כך שההצעה
תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אולי אפשר שוועדת
הכנסת תחליט לאיזו ועדה תועבר הצעת החוק.

היור"ר ש' הלל:
צריך היית לבקש זאת קודם, אדוני השר.

השר לענייני דתות ז' המר:
ביקשתי זאת כשהעליתי את הצעת החוק בשבוע שעבר,
לפי זיכרוני.

היור"ר ש' הלל:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק
הרשויות המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם בימי
מנוחה), התשמ"ח — 1988. בקריאה ראשונה. זהו החוק הנקרא
בלשון העם "חוק ההסמכה".
הדין הסתיים. אני ממיד את החוק להצבעה. מי בעד
אישור החוק בקריאה ראשונה, ירים את ידו.

ה הצ ב ע ה
רפאל אדרי (המערך):
אני מבקש הצבעה חוזרת, אדוני.

היור"ר ש' הלל:
אני מבקש שני מונים. אני קורא לשני מונים. אני מזמין את
חברת הכנסת נאווה ארד ואת חבר הכנסת דנינו לספור את
הקולות. אנחנו עוברים להצבעה. אני מודיע שקולות העומדים
באולם לא יימנו. יימנו רק קולות היושבים. מי שמסתובב, לא

היור"ר ש' הלל:
אנחנו עוברים עתה להצעות לסדר-היום. אני מתכבד
להזמין את חבר הכנסת שמחה דיניץ להעלות הצעה לסדר-
היום מס' 7182 בנושא: השלום — ישראל והעם היהודי.

חברי הכנסת, כולכם יודעים, שחבר הכנסת שמחה דיניץ
מתעורר לסיים את תפקידו כחבר הכנסת, ולכן נעניתי לבקשתו,
שהוגשה כרגע האחרון, להציג את הצעתו לסדר-היום.

אני חושב שזכות היא לי להודות לחבר הכנסת שמחה
דיניץ, בשם כולכם ובשמי, על פעילותו בתור חבר הכנסת בכל
תקופת פעילותו ועל מלאו את השליחויות הרבות שהטלתי
עליו בייצוג הכנסת.

אני רוצה לברך אותו בשם כולנו, שבתפקידו החדש יצליח
לקרב את העם היהודי למדינת ישראל ולקרב את מדינת ישראל
אל העם היהודי, על-מנת שחוש כולנו שאיננו רק תושביה
היהודים של הארץ הזאת אלא בנים לכל העם היהודי באשר
הוא שם, ועל-מנת שהעם היהודי בגולה ימצא את עצמו קשור
בכל נימי נפשו לישראל, יעלה אליה ויעשה לחיזוק ביטחונה
ולחיזוק כלכלתה.

אני שב ומברך את חבר הכנסת שמחה דיניץ על מעשיו
בכנסת עד כה ולקראת התפקידים שימלא מעתה ואילך.
חבר הכנסת שאקי, מה העניין?

עמה התקדמות אינה מבטיחה את הסטטוס-קו אלא גורמת לנסיגה ולהתדרדרות.

והנה, עתה נפתחה בפני ישראל והאזור הזרמנות חדשה כדמות היוזמה לשלום שהציעה ארצות-הברית. תוכנית זו איננה כלילת השלמות, ולכל תוכנית אחרת איננה נעדרת קשיים ומאבקים, אך היא המסגרת היחידה המאפשרת משאומתן ישיר בין ישראל לשכנותיה, בלא כפייה, בלא הכתבה מבחוץ ובלא תנאים מוקדמים כלשהם. במשך שנים נאבקה ישראל על זכותה לנהל משאומתן עם שכנותיה בלי שתצטרך לקבל הכתיבים מבחוץ ובלי שתיתבע להסכים לתנאים מוקדמים. והנה עתה נוצרה הזדמנות זו.

ההצעה האמריקנית קובעת, שהנושא הפלשטיני יידון במשאומתן ישיר בין משלחת ישראל ומשלחת ירדנית פלשטינית משותפת. בלא ייצוג פלשטיני עצמאי ונפרד. יש בקביעה זו לא רק נוהל אלא גם סימן למהות. ממשלת ארצות-הברית מאמצת בכך את עמדתה כל ישראל. שפתרון הבעיה הפלשטינית חייב להיות במסגרת יידון ולא עליידי הקמת מדינה פלשטינית נפרדת. מי שדוחה גישה זו הוא הפותח את הדלת לשילוב של אש"ף, והוא הדוחה את הפתרון המעשי היחיד היכול לפתור את הבעיה הפלשטינית בלי לפגוע בכביטחונה של ישראל.

והנה, חברי הכנסת הנכבדים, הליכוד מעלה, לרבות אתמול בפורום מסוים, טענות ומענות, כאילו יש דברים לא ברורים בהצעה האמריקנית, וכדוגמה הציגו אתמול את ארבע השאלות האלה: 1. האם העובדה שההצעה האמריקנית מדברת על "צדדים" במקום מדינות משמעותה שתתאפשר השתתפות אש"ף? 2. האם יהיה מוכ"ל האו"ם מורשה או מחויב להזמין את אש"ף לוועידה? 3. האם העובדה שנאמר במכתב: "משאומתן דו-צדדי, כילטרלי" במקום "משאומתן ישיר" משמעותה כאילו אין המשאומתן הישיר מתנהל מחוץ לוועידה? 4. האם הרשות לצדדים להפנות לוועידה ריווחים באשר למשאומתן פותחת פתח לוועידה לדון בהם ובכך יוצרת הזדמנות לפתרון כפוי?

אני חושש שאלה הם דקדוקי-עניו של מי שמחפש סיבה להתחמק מהתהליך המדיני, אך אני משוכנע שניתן להשיג תשובות מיידיות, ברורות ומחייבות מהאמריקנים עליהן. ושאלתי מופנית לליכוד: אם יהיה ניתן להשיג תשובות על השאלות האלו, האם תהיו או מוכנים לאמץ את היוזמה, או שנצטרך לראות בדברים אלה, כמו בדברים אחרים, תירוץ כדי שלא להיכנס לתהליך המדיני?

דוד מגן (הליכוד):
התשובה היא: סעיף 9 בקווי-היסוד של הממשלה — הסכמי קמפ-דייוויד.

שמחה דיניץ (המערך):
השאלה היתה רטורית, ואני מקווה שחיתן את התשובה גם לאחר שתשמע את תשובת שר החוץ.

התהליך אומנם אמור להיפתח עליידי ועידה בין-לאומית, אך אין לוועידה זו סמכות כפייה. היא אינה מכתיבה פתרונות, ואיננה יכולה לשלול הסכמים שיושגו בין הצדדים.

בעבר הסכימה ישראל להשתתף בוועידות בין-לאומיות בלא הגבלות כאלה ובלי שהנכסחו לה תנאים כאלה. פליאה בעיני מדוע במסגרת הגדרות אלו רואה הליכוד סכנה גדולה יותר בוועידה בין-לאומית מאשר ראה בשעה שהסכים ללכת לוועידה בין-לאומית בלא הגדרות וכיטחונות.

היור"ר ש' הלל:

אני אברוק אם היתה בדבריו של השר בעת הגשת החוק לקריאה ראשונה בקשה להעביר אותו לוועדת הפנים, ואם כן, אבקש שוועדת הכנסת תקבע. אם לא — כי אז מה שקבעתי הוא הקבוע.

חבר הכנסת דיניץ, בבקשה.

שמחה דיניץ (המערך):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש, על דברי הברכה והפרדה שלך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יורשה לי לפתוח בהערה אישית. הדברים שאומר היום מעל דוכן הכנסת יהיו דברי האחרונים בכנסת זו, מאחר שהודעתי ליושב-ראש הכנסת על פרישתי מהכנסת בשבוע הבא.

בחירתי ליושב-ראש הנהלת ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית דורש ממני השקעת מירב זמני ומאמצי בתחומים שאני מופקד עליהם מעתה. התפקיד הקשה והאחראי שהוטל עלי טומן בחובו, היום אולי יותר מאיפפע, אחריות כבדה ואתגר עצום — איחוד העם היהודי במשימת חיזוקה של מדינת ישראל מבחינה חברתית, רוחנית, כלכלית ומדינית.

תקומתה של מדינת ישראל לפני 40 שנה היתה ראשית צמיחת גאולתנו. אך החזון הציוני לא הוגשם כל עוד חי מרביתו של העם היהודי מחוץ למדינת היהודים, וכל עוד לא השלימה הציונות את משימתה, והיא גאולת העם, ולא רק גאולת הארץ.

כל עוד קיימים כארץ אווהים צחחים ולא מיושבים כאזורי הגליל, הנגב והערבה: כל עוד קיימים בקרבנו אזורי מצוקה: כל עוד לא הענקנו לילדינו את מיטב האפשרויות למצות את מלוא כשרונותיהם בשטחי החינוך, המדע והטכנולוגיה: כל עוד לא הכטחנו שמדינת ישראל תהיה חברה ערבית וחסונה, שתוכל להתמודד עם סכנות ההווה ועם אתגרי העתיד — כל עוד לא השגנו יעדים אלה לא הושלם המפעל הציוני ולא תמה המלאכה.

לשם השגת משימות אלו חובה עלינו לחזק ולהאדיר את הקשר שלא נותק בין עם ישראל היושב בציון לחפוצותיו. אנו נצליח, במשימה זו אם נדע להקדין כלפן יהודי העולם לא רק את מרכזיותה של מדינת ישראל אלא גם את ייחודה, ואם נדע ליצור בישראל חברה המושתתת על ערכי היסוד היונקים מחוכמת ישראל, ממורס ישראל, ומשלכת כתוכה גם את נכסי היסוד האוניברסליים של חברה דמוקרטית, חופשית וצודקת.

חברי הכנסת, מאבקה של ישראל לשלום היה והינו היעד המרכזי של מדינתנו מאז הכרזת עצמאותנו, ואם לא הצלחנו לממשו כראוי הרי נבע הדבר, קודם כל, מסירוב שכנינו במשך שנים רבות להשלים עם עצם קיומה של מדינה יהודית עצמאית כאזור.

אך במשך הזמן, כתוצאה מכוח עמידתנו ומכוח יצירתנו, נוצרו סדקים בחומת האיבה הערבית. החל תהליך השלמה — באטיות וחוץ לבטים — של חלק ממדינות ערב עם מציאות קיומה העצמאית של מדינת ישראל, שמצא את כיסויו הדרמטי בהסכמי השלום עם מצרים.

אך תהליך זה לא יחזיק מעמד, אם הוא לא יטופח ויתחזק, אם הוא לא ייתמך עליידי ניסיונות נוספים לפריצת חומת האיבה הערבית. אם השלום הראשון עם מצרים יהיה גם השלום האחרון, ספק אם הוא יחזיק מעמד. ומדיניות שאין

זו שעה של הכרעה ובה נשפטים מנהיגים לא על-פי יכולתם לרבוך בדוגמות וכססמאות של העבר, אלא על-פי תעוּתם להתמודד עם האפשרויות הנפתחות כהווה, כדי להבטיח עתיד טוב יותר, בטוח יותר, צודק יותר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את מלא-מקום ראש הממשלה לענות.

מלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

אדוני הוישבראש, כנסת נכבדה, גם אני רוצה להצטרף לכרכה של יושבראש הכנסת לחבר הכנסת היוצא שמחה דיניץ. יושבראש הנהלת הסוכנות, שכבר נכנס לתפקידו. ולציין שהכנסת נפרדת מאדם מעמיק ועתיר ניסיון חשוב בתחום המדיני, אדם המסוגל לצלול לפרשות המסוככות ביותר ולצאת מהן עם קול צלול ועם בהירות כובשת לב, שהיה שליח מעולה לציבורים יהודיים ולא-יהודיים, למערכות מדיניות ולמערכות לאומיות.

אנחנו לא נפרדים משמחה. הוא פשוט עולה בדרגה, ואנחנו מברכים אותו בכרכת דרך צלחה, שכן הצלחתו תהיה הצלחה כולנו.

אדוני הוישבראש, בתוך ימים ספורים, שבועיים-שלושה שבועות, ייקבע אחד הדברים המכריעים בחייה של מדינת ישראל. הנושא העומד לפנינו על הפרק איננו מפלגתי, איננו אישי, איננו רכילותי, איננו אפילו השמצתי, אף-על-פי שיש כאן חברים שנוטים לכך. זה יוכוח היסטורי נוקב בין סיכוי לפריצת דרך בחייה המדיניים של ישראל לבין סכנה של מחול חסר תקדים בחייו.

מדינות מחמיצות לפעמים דברים, וגם מדינאים. על הרבה החמצות אפשר אולי לסלות, אבל החמצת השלום — זה דבר בלתי נסבל. זה ירכיץ על כולנו חמיד. החמצת השלום במדינה יהודית, במדינה שיש לה צבא מעולה וחזק, שאיננה חלילה מחסדי זרים ויש ביכולתה היום לשנות כיוון במזרח התיכון, בתוך זמן קצר מאוד, ככוחה ועל-פי בחירתה — אי-אפשר להפוך הכול לעניין אמציונלי: אזהבי ערבים ושונאי ערבים. זה לא עניין של אהבה, גם הערבים זקוקים לשלום. אנחנו לא מבקשים מהם שום חסדים, והשלום שלנו לא יהיה מושתת רק על לחץ הערבים, אלא על יכולתנו ועל כוחנו.

ונהנה אנחנו עומדים, אולי בפעם הראשונה בחולדותיה של מדינת ישראל — בפעם הראשונה — להפנות גב לסיכוי של שלום, וכאן לא חשוב מה אנחנו אומרים: בעד שלום או נגד שלום — המדיניות קובעת, לא האמירה ולא ההצהרה.

כבר היתה שגיאה אחת של מלחמת ברירה, בזה שהביררה היתה מלחמה. עכשיו שוב יש מדיניות של ברירה, והביררה תהיה לא-שלום. זו שגיאה קשה מנשוא. כימים אלה לא נפסיק את מאמצינו לקידום השלום, לא ניבהל לעולם, גם אם יהיו כמה חברי כנסת שיגידו שאנחנו בוגדים. מי הם חברי כנסת אלה?

האם דוד בן-גוריון, שהסכים לחלוקה, הוא בוגד? האם היתה קמה בלעדיו המדינה? רק בזכות המלל והדמגוגיה של כמה אנשים נלהבים מדעת, מסנוורים מדבורים-שלהם, רק בזכותם התחילה ההיסטוריה שלנו? האומץ לקבל החלטה, גם לוותר על שטחים כדי להקים מדינה, גם לוותר על שטחים כדי להקים מדינה — כל מיני בן-גוריוניסטים לשעבר, מעבר, אורחים שנטו ללון בחורה ציונית אמיתית, עמוקה ואמיצה, מנסים עכשיו לסנוור את עיני העם. הם חושבים שיבהילו אותי בהשמצותיהם, יטילו עלי פחד ואימה.

טענה נוספת המועלית על-ידי הליכוד היא, שמעורבותה של ברית-המועצות במסגרת הבין-לאומית תחבל כאפשרויות המשאומתן ותביא לכפיית פתרון על ישראל. אבל, הרי רק לפני כמה שבועות הסכים ראש הממשלה שמיר לשיחותיה של ברית-המועצות ביחד עם ארצות-הברית בוועידה אחת, מדוע שיתופה של ברית-המועצות איננו מסוכן בעיניו וצירופן של אנגליה, צרפת וסין מעורר את תרדמתו?

טענה נוספת המועלית על-ידי הליכוד היא, שפתיחת המשאומתן על-ידי ועידה בין-לאומית תכפה על ישראל ויתורים. והרי גם פין טופחות העובדות על פני הטוענים. הרי הוויתורים הגדולים ביותר שנעשו על-ידי מדינת ישראל לא נעשו במסגרת בין-לאומית או באמצעות ועידה בין-לאומית. ממשלת הליכוד החזירה את כל שטח סיני, שהוא גדול פי שלושה מכל שטח מדינת ישראל, במשאומתן ישיר ובלא כל פורום בין-לאומי.

ההצעה האמריקנית קובעת, שהנושא הפלשתיני יידון במשאומתן ישיר בין ממשלת ישראל לממשלת ירדנית-פלשתינית משותפת. רבותי, העניין הזה מהותי ביותר ועליו נאבקה ישראל חודשים רבים, ומי שדוחה גישה כזו הוא שפותח את הדלת לשיחותיו של אש"ף.

אך עמדות הסירוב ותכסיסי ההשהיה שנוקטים מנהיגי הליכוד אינם נוגעים למסגרת זו או אחרת, או ללוח זמנים זה או אחר: הם נוגעים ללב הבעיה. והבעיה העומדת להכרעה בפני עם ישראל היא: האם יש נכונות להיכנס למשאומתן לשלום, שהיה מושתת על גבולות ביטחון לישראל תמורת ויתור על מיליון ורבע ערבים, שאינם מאיימים רק על ביטחוננו אלא גם על שמירת אופיה היהודי של מדינתנו והרוב היהודי בה.

מי שחושב שביטחונה ועתידה של ישראל יהיו מובטחים יותר כאשר נספח לתוכנו מיליון וחצי ערבים תמורת שטח נוסף מאשר אם נכונות גבולות כטוחים וכני-הגנה, בלא צירוף של אוכלוסייה ערבית ערנה — מטעה את עצמו, מטעה את הציבור ויוצר מצב מסוכן לעתידה של ישראל כמדינה בטוחה, כמדינה יהודית וכמדינה דמוקרטית.

על זה בעצם נטוש הוויכוח. היום עומדת בפני ישראל הצעה המאפשרת לנו להיכנס למשאומתן ישיר כדי להבטיח ישראל בטוחה, יהודית ודמוקרטית. היום עומדת בפנינו הצעה המבטיחה משאומתן, שבו תוכל ישראל להשיג לא רק הסדר שלום, שתחיל בחקופת בנינים, אלא גם יכולת להשיג את כל מרכיבי ביטחונה וקיומה.

יוזמת השלום שלפנינו מאפשרת משאומתן בלא תנאים מוקדמים ובלא התחייבות מראש לווייתורים. ישראל לא נתבקשה ולא נתנה כל התחייבות לווייתורים. היוזמה מאפשרת לישראל לעמוד במשאומתן זה על צורכי ביטחונה: על שמירתה של ירושלים כבירת ישראל המאוחדת; על קביעת גבולות ביטחון בני-הגנה שאינם מחייבים חזרה לגבולות 1967; על קביעת הירדן כגבול ביטחונה של ישראל, שצבא זר לא יחצה; על אי-עקירת יישובים; על המשך שמירת כוחה האיתותי של ישראל במאזן הכוחות האזורי; ומעל הכול — על שיקום מעמדה של ישראל בזירה הבין-לאומית ועל החזרת חוסנה המוסרי והערכי של ישראל בקרב היהודים בעולם ובקרב הקהילה הבין-לאומית.

חברי הכנסת, יעדים אלה ניתנים להשגה במסגרת התוכנית שלפנינו, והם ורק הם יבטיחו שלום וביטחון לישראל מול האלטרנטיבה של קיפאון על כל תוצאותיהו ההרסניות.

שאלה רביעית: האפשרות לדווח לוועידה נועדה לפתוח דלת להחערבות הוועידה במשאומתן ולכפות הסדר. תשובה: ארצות-הברית איננה מקבלת את הפרשנות שלפיה נוהל הדיווח מאפשר התערבות במשאומתן: שכן הנוהל של הדיווח אמור להיות מוסכם בין כל הצדדים. נוהל זה ייקבע על-ידי הצדדים עצמם. על-פי מכתב המזכיר אין כל אפשרות או כוונה לאפשר לוועידה לכפות הסדר או להטיל וטו על הסכם, אשר יושג בין הצדדים.

חברי הכנסת, אני מוכן שנתווכח, אבל לא על דברים מדומים. אין אש"ף, יש משאומתן ישיר, אין כפייה, וגם דיווח לוועידה טעון הסכם. מתי היה לנו יותר מזה? ב-1973 הלכנו לוועידה, ולא התחייבו כלל שתהיה ועידה שאיננה כופה. לא היו שום הגבלות. מר בגין הסכים ללכת לוועידה בלי להציב תנאים כאלה. מה אני יכול לעשות, שרוח הזוית, פחד מרומה, פחד גבהים אחזו בנו שמה יפרוץ השלום?

אני חוזר ואומר, שבתוך שבועיים או שלושה שבועות, כראשית חודש אפריל, יש אפשרות לקבוע ועידה בין-לאומית כהשתתפות ברית-המועצות וסין, שתהינה מחויבות לכוון יחסים דיפלומטיים עם ישראל.

יהושע מצא (הליכוד):

אחרי שתהיה נסיגה?

שר החוץ ש' פרס:

אדוני, אתה תזוהר בלשונך.

יהושע מצא (הליכוד):

דבר בנימוס, בבקשה, אל תזוהר אף אחד. שאלתי אותך שאלה.

היור ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מצא.

שר החוץ ש' פרס:

אדם שמשלמש כמלה "בוגר" מדבר על נימוס?

יהושע מצא (הליכוד):

מי שמדליף מסמכים — — —

היור ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מצא, אני קורא אותך לסדר כפעם הראשונה ובפעם השנייה, ואם תפתח את הפה עוד פעם אחת, תצא.

שר החוץ ש' פרס:

אתה אחראי למסמכים? אלה מסמכים סודיים בכלל?

יהושע מצא (הליכוד):

סודיים.

שר החוץ ש' פרס:

אתה קבעת את הסודיות, לא? מצא מסמך סודי. מסמך שלא כתוב עליו שום סיווג.

יהושע מצא (הליכוד):

או מדליפים?

שר החוץ ש' פרס:

לא מדליפים, הם לפרסום. הם לא נוחים לליכוד, ולכן קוראים לזה הדלפה, אך אין כאן שום הדלפה. זוהי עמדת ארצות-הברית, עמדה פומבית, בהירה וגלירה, ואל תנסו להכניס מחתרות לכל מקום. מלבד זאת, אני לא אתווכח אתך.

יהושע מצא (הליכוד):

ביקשו שלא להוציא אותם.

אני משרת את המדינה הזאת 40 שנה, בביטחון ובשלום. מעולם לא נבהלתי לא כאשר תקפו את הביטחון ולא כאשר נוצר סיכוי לשלום.

זו פעם ראשונה שאפשר להיכנס למשאומתן. אני מצטער מאוד על שהליכוד שינה את עמדתו, על שהקציץ אותם. הליכוד היה בעד ועידה בין-לאומית, ומר בגין היה בעד ועידה בין-לאומית. לרעיון שכל הערכים יהיו כמשלחת אחת ולוועידה זו אני התנגדתי. מפני שאילו היתה משלחת ערבית אחת וכה אש"ף, סוריה, לבנון, מצרים וירדן, זו באמת היתה משלחת גרועה. הגענו לוועידה בין-לאומית עם משלחות ערכיות נפרדות, לא כולן כיחד — ועידה שאיננה כופה. זו פעם ראשונה במסמך רשמי של ארצות-הברית — לאחר שהתפרסם גם מסמך אחר האומר, שירדן, שהיססה זמן רב להיכנס למשאומתן, מוכנה לבוא לוועידה בין-לאומית כפתוחה, לוועידה שאיננה כופה, ומיד לאחר מכן לגשת למשאומתן.

חבר הכנסת שמחה דיגין הזכיר פורום מסוים. בדרך כלל מהפורום הזה הכול דולף, אבל אני אכבד את הפורום הזה ואתייחס רק לשאלות שאינן חשאיות. אתמול הבוקר אחד החברים בפורום הזה ספקות ענייניים. אמרתי לו שבתוך 12 שעות אפשר לקבל תשובה על שאלותיו, ואכן, בעקבות הפורום הזה פניתי לשגריר ארצות-הברית בישראל ואמרתי לו: הנה יש ארבע שאלות ואני מבקש לקבל עליהן תשובה. השגריר השיב לי, שבכל ארבעת הנושאים הללו הוא מפנה אותי לעמדותיה הקבועות של ארצות-הברית ומודיע לי שעמדות אלה לא השתנו. אצטט את העמדות כפי שהן בידינו בכתב.

שאלה ראשונה: מדוע כתוב שיוזמנו הצדדים לסכסוך ולא המדינות? השאלה עלתה מפני שזה פותח כביכול את הדלת להזמנת אש"ף. תשובה: הניסוח לא נועד לאשר השתתפות אש"ף. ההסבר לשימוש במונח "parties", כלומר, צדדים, הוא: ישראל וארצות-הברית הסכימו זה שנים כי הפלשתינים חייבים להשתתף בתהליך השלום. לא ניתן להתייחס אל הפלשתינים כאל מדינה, אלא כאל צד. הממשל חוזר והדגיש, כי הפלשתינים ייוצגו רק במשלחת ירדנית-פלשתינית. כפי שנאמר במכתב המזכיר ומוסיף, כי לא רק החלטת מועצת הביטחון 338 אלא גם הסכמי קמפ-דייוויד מתייחסים לצדדים ולא רק למדינות. מאותה סיבה, גם בקמפ-דייוויד כתוב "parties", לא רק "states".

שאלה שנייה: מוכיר האו"ם לא יוכל שלא לזמן את אש"ף לוועידה הבין-לאומית. תשובה: המזכ"ל אינו חייב לזמן את אש"ף לוועידה. למעשה, ההסכם קובע כי כל משתתף בוועידה חייב לקבל את החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338, המזכ"ל ירצה לכנס ועידה שתביא למשאומתן, הוא לא ירצה לפעול כהורס התהליך עוד בטרם זה החל. אם לא יוכל או לא יפעל בדרך זו — ואני קורא את תשובת ארצות-הברית — יבין כי ארצות-הברית וישראל לא ישתתפו כלל ולכן לא תהיה ועידה כלל: כלומר, אם מזכ"ל האו"ם יזמין את אש"ף שלא בהסכמתנו, בניגוד לדעתנו, לא תהיה ועידה.

שאלה שלישית: המכתב איננו מתייחס למשאומתן ישיר אלא למשאומתן דו-צדדי, בילטרלי. מדוע כתוב בילטרלי ולא ישיר? תשובה: הצעת ארצות-הברית מחייבת משאומתן ישיר. המשאומתן הבילטרלי יהיה, ישיר, פנים אל פנים, בין המשלחות. כל משלחת המקבלת את היוזמה תקבל על עצמה נכונות להתריין באופן ישיר עם המשלחת הישראלית. ארצות-הברית אכן מוכנה לסיע במשאומתן, אך בעצם הגשט שירותיה הטובים אין כדי לגרוע מהאופי הישיר של המשאומתן עצמו. גם זה לא נימוק.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא רוצה להמשיך להתווכח עם כל ההשמצות ועם הניסיון לרצוח אופי. זה לא ילך כך במדינה הזאת. לא ניבהל מהניסיונות לרצוח אופי, לרצוח רשות הדיבור, לרצוח רשות להתווכח וכיוצא באלה דברים. שום מסמך סודי לא פורסם.

דב שילנסקי (הליכוד):

השאלה היא, למה אתה קורא לוויכוח רצח אופי. מאימתי ריכוח הוא רצח אופי?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דב שילנסקי, אני אבקש ממך.

שר החוץ ש' פרס:

חשובתי היא: כשאומרים על מסמך שאיננו סודי שהוא מודלף — זה רצח אופי. זה מסמך לא סודי.

יהושע מצא (הליכוד):

ביקשו ממך שלא למסור אותו.

שר החוץ ש' פרס:

לא כתוב עליו שום דבר, שום סיווג.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מצא, אני אקרא אותך לסדר בפעם השלישית.

שר החוץ ש' פרס:

כותב ראש לשכת ראש הממשלה — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

האם מסמכים — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שילנסקי, מקובל שלא מפרעים.

שר החוץ ש' פרס:

אתה חוקר אותי? ובכן, אתה לא תחקור אותי.

ראש לשכת ראש הממשלה מפרסם: מסמך חשאי פורסם. מה היה חשאי במסמך? האיש קרא מה שכתוב בו?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

היו"ר ד' בן-מאיר:

שקט, אל תעזור שם.

שר החוץ ש' פרס:

תקשיבו ותראו מה פירוש רצח אופי. ראש לשכת ראש הממשלה כותב, ש-50% מחברי הממשלה מעוניינים בהמשך המאורעות. מי הוא? האם אנחנו מעוניינים ברצח יהודים? יש משהו בכנסת שמעוניין בכך?

יהושע מצא (הליכוד):

ואתה מעז לומר לנו שאתה רוצה שלום?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מצא.

שר החוץ ש' פרס:

מי הוא זה שראש הממשלה אפילו לא מסתייג ממנו ולא מסלק אותו מתפקידו? כאן רוצחים אופי של 50% מחברי הכנסת, ואף אחד מבם לא מסתייג, זהו רצח אופי. לא נרשה שהוויכוח יישא אופי כזה. לא תוכלו אותו. גם את בן-גוריון ניסו להשמיץ, והוא היה זה שהביא להקמת המדינה. לא המלל, לא הדמגוגיה ולא ההשמצות יפחידו אותו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אינני רוצה לחזור על הביטוי שאמרת עכשיו, אבל הוא היה ביטוי חמור. איך יכול ממלא-מקום ראש הממשלה לומר, שהמרד של הארגון הצבאי הלאומי הוא דמגוגיה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שילנסקי.

שר החוץ ש' פרס:

לא אמרתי שום דבר.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה לא רצחת את האופי של בגין?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. עזוב את האולם, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

זהו רצח אופי.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה נתח יד לרצח אופי של בגין במשך 30 שנה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מצא, עזוב את האולם.

יהושע מצא (הליכוד):

מעבר לבוגדנות — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מצא, אם לא תצא, אצטרך להוציא אותך.

יהושע מצא (הליכוד):

אני אצא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אז צא בבקשה, ובשקט.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מציע לממלא-מקום ראש הממשלה לחזור בו מהמלה "דמגוגיה" כנוגע למרד.

שר החוץ ש' פרס:

לא אמרתי מלה על המרד.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שילנסקי, אני מבקש שלא תפרע.

שר החוץ ש' פרס:

אני חוזר ואומר: התנהלה דמגוגיה כלפי דוד בן-גוריון. לא אמרתי דבר על המרד. אני חוזר ואומר, ששנים על שנים שונים ובעמדות קיצוניות אנחנו עלולים להחמיץ את ההזדמנות ההיסטורית הזאת. לזרז שלנו ולדורות הבאים לא הוכרתי את המרד כלל וכלל, זה היה נדמה לך.

לא תבהילו אף אחד, ועכשיו יש סיכוי לשלום, ויהיה ריכוז נוקב. מי שיתווכח אתנו עניינית, יקבל תשובה עניינית, ומי שינסה להבהיל, לא יצליח.

אני חוזר ואומר ואני חייב לומר זאת באחוזי העם, שיש אפשרות לתחילת משא-ומתן ללא תנאים מוקדמים בינינו לבין משלחת ירדנית-פלשתינית בתודש מאי השנה, ובתירושים שונים ובעמדות קיצוניות אנחנו עלולים להחמיץ את ההזדמנות ההיסטורית הזאת. לזרז שלנו ולדורות הבאים לא תהיה תשובה על השאלה: מדוע נפל עלינו פחד מהשלום, מדוע רחינו את ידו המושטת בשם פחדים מדומים?

שמחה דיניץ (המערך):
כן.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רוצה להפנות את כבוד היושב-ראש לתקנון.

דוד מגן (הליכוד):
הצעה. לסדר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אתה לא יכול, אני לא מקבל עכשיו הצעה לסדר.

דוד מגן (הליכוד):
מדוע לא?

היו"ר ד' בן-מאיר:

משום שאני לא רוצה. אני מצטער מאוד, אינני רוצה.

דוד מגן (הליכוד):

זה לא תלוי רק ברצונו, היושב-ראש לא יכול לומר "לא" ולסגור.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תגיש לי את ההצעה בכתב. אני מבקש סליחה, אם אתה רוצה, תגיש הצעה בכתב.

עדנה טולודר (המערך):

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שר העבודה והרווחה מבקש רשות דיבור.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בבקשה, אדוני השר.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אני מבקש להודיע שהודעת ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ אינה על דעת הממשלה.

יצחק פרץ (המערך):

מה הסמך אותך להודיע זאת? בשם מי אתה מדבר? בשם מי אתה מוסמך לדבר?

דוד ליבאי (המערך):

שר בממשלה — — —

יצחק פרץ (המערך):

בשם מי אתה מדבר? את מי אתה מייצג? חוצפה לדבר כך

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אמרתי שההודעה אינה על דעת הממשלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אדוני שר העבודה והרווחה, אדוני שר העבודה והרווחה, אני קורא לך ומבקש ממך לשבת. חבר הכנסת יצחק פרץ, אני מבקש ממך לשבת.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

ההודעה לא היתה על דעת הממשלה.

עדנה טולודר (המערך):

אני רוצה שהשר יגיד אם דבריו היו על דעת הממשלה או

על דעת עצמו — — —

ובכן, חזרתי והשיבותי על כל הנקודות. התמונה בהירה. ארצות-הברית ביקשה מאתנו תשובה עד ה-15 לחודש. היא לא איימה עלינו. מוכן שאנחנו יכולים לתת תשובה שלילית, אבל תשובה כזאת לא תהיה תשובה שלילית לארצות-הברית, אלא תשובה שלילית לשלום.

על כן, אדוני היושב-ראש, הערכתי כל כך את דבריו הענייניים והשקולים של חבר הכנסת שמחה דיניץ. אני מצטרף לדברים שהוא אמר, ובתמורה אני מציע לו להסתפק בדברים שאמרתי אני.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת שמחה דיניץ — — —

דוד מגן (הליכוד):

זה לא הוגן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רגע, אני מבקש ממך.

דוד מגן (הליכוד):

לכל הפחות יסכים לדיון כמליאה. יש לנו עוד הרבה תשובות מוחצות על הדברים שאמר ממלא-מקום ראש הממשלה. יהיה לכל הפחות דיון כמליאה. זה לא הוגן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש ממך שלא להפריע עכשיו. חבר הכנסת דוד מגן, אני מדבר אליך עכשיו, לכן, בבקשה, אל תענה לי.

דוד מגן (הליכוד):

אבל, זכותי לומר שמה שעשה ממלא-מקום ראש הממשלה אינו הוגן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אתה לא יכול להיכנס לדבריו של היושב-ראש.

דוד מגן (הליכוד):

שהיה אמין ויסיים לדיון כמליאה או בוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אם לא תפסיק לדבר בלי רשות, אוציא אותך. אני לא מבין. איזה נימוס זה? אני מדבר ואומר לך להפסיק לדבר, ואילו אתה ממשיך לדבר. איפה למדת את זה? אני לא מבין אותך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת אלוני, איזה מין דבר זה? אני רוצה לפתוח את הפה ואתה נכנס לדבר ולא נותן לי לסיים. איפה למדת את זה?

לגופו של עניין: לא יכולים להעביר את ההצעה של חבר כנסת שעזוב את הכנסת לשום ועדה, מפני שהוא לא יכול עוד להופיע בפני הוועדה הזאת. הווי אומר, גם אם לא היה שר החוץ מציע זאת, לא היה אפשר לבצע את הדבר הלכה למעשה. לכן, אני מודה לממלא-מקום ראש הממשלה שהציע להסתפק

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בתקנון כתוב — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מכיר אותה.

לכן, אני שואל את חבר הכנסת שמחה דיניץ: האם אתה מסתפק בתשובת השר?

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש מכולם להירגע. אני רוצה לעבור לסעיף הבא.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עוד לא קרה שתופנה חשומת-לבו של היושב-ראש לתקנת הכנסת והוא לא ייתן להכיע את הדברים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

מי שרוצה להסב את תשומת לב היושב-ראש, יגיש בבקשה הצעה בכתב. זה לפי התקנון.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, צריך להיות כתוב בפרוטוקול, שהודעתו של מר פרס לא היתה בשם הממשלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש ממך לשבת, את לא מייצגת את הממשלה. בבקשה לשבת.

גאולה כהן (התחיה):

אני מייצגת את המפעל הציוני שמר פרס רוצה אותו. הוא הרוצה את התהליך הציוני. זה הרצח האמיתי של מר פרס. הוא רוצה את התהליך הציוני.

ז. הצעות לסדר-היום

ציון מלאות חמש-מאות שנה להולדת ר' יוסף קארו

הוא ספרי פסקים ותשובות. אסכולת ענקי הרוח בצפת היתה בין המקילות ולא נקטה את דרך החומרה.

באותה עת ביקש ר' יעקב כירב לחדש את מוסד הסמיכה, כדי להחזיר לחיק היהדות אלה אשר רשת נפרסה לרגליהם ונשקו לדת אחרת. מוסד הסמיכה היה אמור לנקותם, לטהרם ולהחזירם לחיק היהדות. אולם, התפיסה של תורת חיים זו לא צלחה בידי של ר' יעקב כירב, והוא היה אנוס לעזוב את צפת וגלה לרמשק.

לפני צאתו של יעקב כירב מצפת הוא הספיק לסמוך ארבעה חכמים, ואחד מהם היה רבנו יוסף קארו, שקבע דרכי התנהגות, סדר ומשפט בין אדם לרעהו ובין הציבור לפרט. הספר שטבע את חותמו העמוק בתולדות ישראל הוא הספר "שולחן ערוך", וכאמור למן ה"יד החזקה" של הרמב"ם ושמא למן התלמוד לא היה ספר שהשפעתו היתה כה גדולה על עיצוב דמותו של העם היהודי. הפרדוקס שבדבר הוא, שבתחילה לא נחשב הספר לא בעיני מחברו ולא בעיני אחרים כחשוב שבין חיבוריו, אלא כחוליה נוספת בענק פנינים חובקי אופקים רבים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחר הגהות הרמ"א נעשה ה"שולחן ערוך" לספר הפסקים המוסמך ביותר. גם בין האשכנזים נפסקה הלכה על-פיו בכל מקום שהרמ"א לא חלק עליו, ואלו הספרים פוסקים כמון אף במקום שחלק עליו הרמ"א.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זלמן שזר, הנשיא השלישי של מדינת ישראל, מתאר בחיבורו "צופיך צפת" את ענקי הרוח של תור הזהב של צפת ובעצם של כל ארץ-ישראל. באותם ימים, לוז חיי החברה והכלכלה והפילוסופיה היהודית של אהבת האדם ואהבת הבריות, צנעת הפרט וכבוד הזולת היו כאדני המסילה לחיי האדם, כסיסם ארצה וראשם מגיע

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנו עוברים להצעות מס' 6743 ו-6783 בסדר-היום: ציון מלאות חמש-מאות שנה להולדת ר' יוסף קארו. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן נחמיאס.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבין שאנו עוברים מ"שולחן הפוך" ל"שולחן ערוך".

היו"ר ד' בן-מאיר:

כן, הנה לכבודו של ר' יוסף קארו. אני מבקש לאפשר עכשיו לפחות לנהל את הישיבה כראוי. בבקשה, חבר הכנסת נחמיאס.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא נגזים אם נאמר שאין לך עשרה אנשים בישראל למן חתימת התלמוד שהשפעתם על עיצוב דמותו של העם היהודי היתה גדולה ומכרעת כהשפעתו של ר' יוסף קארו וחיבורו הנודע כשערים ה"שולחן ערוך". לא נזכר במקורות ראשונים אימתי נולד, אבל נזכר אימתי נפטר — ב"ג בניסן של"ה — 1575. הוא נסתלק מן העולם בהיותו בן 87 שנים, ומאחר שזה היה בצפת, האמונה על רזיס, הרי בגימטריה זה "פז", כנאמר בשרי השירים: "ראשו חכם פז". מכאן אתה למד שיוסף קארו נולד בשנת רמ"ח — 1488.

ר' יוסף קארו נולד בטולדו שבספרד. מעט לפני גירוש היהודים מחצי האי האיברי נמלטו משם הוריו בעור שיניהם ויוסף קארו בזרועותיהם, ולאחר מסע ארוך, דרך סלוניקי וקושטא, באו והתיישבו בצפת.

יוסף קארו ינק את מידת למדנותו ושקדנותו מאביו מולידו, אפרים קארו, הנודע בין חכמי ספרד, אשר חיבר גם

חשוב לציון בכנסת ישראל, בית-המחקקים של ישראל, כאות הוקרה למחוקק יחיד, אשר תכלית חוקיו ופסיקותיו כולם היא טובת האדם והחברה.

היור"ד ברימאר:

תודה, אני מזמין את חבר הכנסת אבנר חי שאקי להעלות את הצעתו באותו נושא.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח בהבעת צער עמוק מאוד על כך שהצעתי לקיים ישיבה חגיגית לזכרו, לזכר דמותו ופועלו של ר' יוסף קארו זצ"ל לא נתקבלה. ראוי הענק הזה, מהגדולים בענקי הרוח של האומה, מגדולי הפוסקים בכל הדורות, גדול הפוסקים ב־500 השנים האחרונות, שכל הבית הזה, על כל יציעיו, יהיה מלא עד אפס מקום, כדי ליהנות מן הכבוד ומן הזכות להימצא במעמד של העלאת שמו וזכרו. אך לצער, הצעתי לא נתקבלה, ועלי להסתפק בהעלאת הצעה לסדר-היום לפני מספר כה מצומצם של חברי הכנסת, דבר שאינו בהכרח, לצערי, תעודת ככור.

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה, חברי הכנסת, שנת מלאות 500 שנה להולדתו של רבנו יוסף קארו זצ"ל, מגדולי הפוסקים בישראל בכל הדורות — ראוי לציון מיוחד כיום חג לישוראל: על כשטי, עדותיו, וזמיו והשקפותיו בארץ ובחפצות.

זכות גדולה ומיוחדת היא לי להעלות היום הזה את זכרו הקדוש של רבנו יוסף קארו, יוצר דתי ורחני, פורה ומפרה, מהגדולים שבחבורה, גאון עולם, מענקי ההלכה היהודית, שהוריש לעמנו מורשת עשירה ומופלאה, שממנה ומתורתה חי עד היום כל בית ישראל.

את מקום הכבוד הנצחי הזה בתולדות עמנו בכלל, ובתולדות ההלכה והמשפט העברי בפרט, כבש רבנו יוסף קארו בזכות יצירתו הרוחנית האדירה, ובראש ובראשונה בזכות חיבוריו המונומנטליים, ואמנה את השלושה הידועים ביותר שבהם: "בית-יוסף", "שולחן ערוך" ו"כסף משנה". יש, כמוכן, "שאלות ותשובות בית-יוסף", הספר זמני מישורים ועוד ספרים רבים, אך אתרכז בקצרה בשלושת הראשונים:

"בית-יוסף" נחשב ליצירה המקיפה והמעמיקה ביותר של רבנו יוסף קארו, עד כדי כך שמאז נכתב ועד היום נקרא ר' יוסף קארו בספרות ההלכה "מן בית-יוסף", על-שם יצירה זו. פירושו זה ל"ארבעה הטורים" של רבנו יעקב בן-אשר, בעל הטורים, נועד מלכתחילה להיות ספר עצמאי של פסיקת הלכה, שתציין את ההלכה עד דורו של רבנו יוסף קארו ועד בכלל, אך הוא הסמיכו ל"ארבעת הטורים" של רבנו יעקב, שהיה מן המפורסמים בפוסקי דורו, ולא להרמב"ם, כפי שרצה בתחילה, מהסיבה שהרמב"ם הכיא אך ורק דעה טופית ומסכמת בכל נושא, כלי לציון את מקורות ההלכה, ואילו רבנו יעקב בעל הטורים הביא דעות רבות וסיכמן כפי שהיו בהורו.

אחד המאפיינים החשובים והמרתקים ביותר ב"בית-יוסף", שהוא כשלעצמו ריכוז אדיר של פסקי הלכה על-ידי רבנו יוסף קארו, הוא הבחירה המקורית שלו כפסיקת ההלכה, בכל עניין שהיה שנוי במחלוקת, בין הפוסקים פסק רבנו יוסף קארו לפי שניים מבין "שלושת עמודי ההוראה" — תורא שהוא נתן להרי"ף, הרמב"ם ותורא"ש, שלושת גדולי הפוסקים מעולם. על שלושה אלה הוא העמיד את פסקיו, פסק לפי שניים מבין השלושה, למעט מקרים מיוחדים שבהם לא פסק לפי הרוב, אם היה מנהג שהשתרש במשך דורות ועמך בניגוד לדעתם של השניים הללו.

השמימה. זו הייתה תקופה של אנשי עבודה, בזיעת אפם אכלו לחם אחד מתוקרי תקופה זו, ד"ר אביצור, מצא שתעשיית הצמר ואריגתו העסיקה רבבות עובדים ועד לשוקי פלורנץ באיטליה הגיעה תוצרתם. זו הייתה עת הרנסנס באירופה, התפתחות של התרבות והטעם הטוב, וקרסיאי של בד נמכרה בזוהם יקרים ברחבי איטליה. אמור מעתה: הגשמת היצירה משולבת עם אמונה עזה.

תקופתו של ר' יוסף קארו התברכה כמשוררים רבים גדולים: ר' שלמה אלקבץ, מחבר "לכה דודי", ר' ישראל נג'ארה, האר"י וגוריו, אלה וחבריהם ברחבי איירופה וצפון אפריקה; אסיה התיכונה ובכל היו לחישובים של החברה היהודית, קהילות קרובות ורחוקות למרכז הרוחני בצפת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחת הפסיקות של ר' יוסף קארו הייתה החשט מיוזג קהילות, יוצאי מדינות שונות, והישענות על הפסוק "לא תתגדדו", לא תעשו אגודות אגודות, אגודה לכל קהילה, בערים רבות בארץ-ישראל היו קהילות אשכנז, ועם גירוש ספרד באו גולים מספרד ומפורטוגל, והיה צריך עד מאוד לאחר את הגולים שזה עתה דרכה רגלם בארץ-ישראל עם יוצאי אשכנז שקמו להם.

הרמ"א, גדול חכמי פולין בדור ההוא, ביטל את רעתו מפני דעת ר' יוסף קארו.

ה"שולחן ערוך" הוא בוודאי חיבור קולוסלי, ובו מניפה רחבה ומגוונת של פסיקות, ולדעתי יש לפרשו גם כהלכות חיים של הפרט הבודד וחצר המשפחה, הנה מאכניין אשר בצרפת הגיעה התביעה להחרים אדם, שנשא את כת חלוצתו וסייב להוציא אותה למרות הוראת הרבנים, והיו חילוקי דעות, ור' יוסף קארו התייצב לימין הפוסקים, שאין כופין להוציא.

נוסף על ההכרעות ההלכתיות בשאלות שנתעוררו בין אדם לחברו ובין איש לאשתו הובאו לפניו בעיות בעלות משמעות ציבורית ורחבת, ובין היתר הביע דעתו כעניינים שדן יוסף נשיא, וכייחוד חמותו דונה גרציה, היו מעורבים בהם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעת שכינתו כראש עיריית צפת התבקשתי על-ידי משרד החוץ לנרות ברית ערים האומות עם אחת מערי ספרד. זה היה לפני קשירת היחסים הדיפלומטיים בין ספרד, לישראל, מוכן-שביקשתי שהעיר שעמה תכרות צפת ברית זו תהיה טולדו. חפצתי לסגור מעגל היסטורי בין צפת לבין העיר שבה נולד ר' יוסף קארו, ולחבר את חוליות הסכל של גולי ספרד עם שרשרת הקוממיות של עם ישראל במולדתו, כי זאת לדעת, שם, במרחפי הבניין שבו שוכנים משרדי עיריית טולדו, השתוללה האינקוויזיציה, ומשם יצאה לכל חצי-האי האיברי בממלכת טולדו.

הנה, ביום הטקס סיירתי עם ראש העיר טולדו בשווקים וברחובות, ראיתי את דגל ישראל מונף כזכר המכיות של העיר וידעתי שזה הדגל היחיד שהיה ברשות עיריית טולדו, ביקשתי מראש העירייה, להניף את הדגל מעל לבניין שבו שוכנים משרדי העירייה בניין טולדו, בניין רב-מדרות שכלול מקרין עוצמה, כאשר נשאלתי לפשר הרב, השבתי לראש עיריית טולדו, שבמרחפי הבניין שבו הוא שוכן עינו את היהודים.

מורי ורבותי, חשבתי ואני עדיין חושב שבכך סגרנו מעגל היסטורי, אך הזיכרון לא נחלשה עוצמתו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יום מלאות 500 שנה להולדתו של אחד מענקי הרוח שקמו לעם היהודי הוא מועד

משנה", המסדירים ברוח מסורת ישראל סבא את יחסי האדם מישראל לקונו, לחבריו, לאשתו ולחברתו. אין יסוף של עקרונות מוסר יהודי נעלים ביותר משוקעים ביצירה ההלכתית האדירה של רננו יוסף קארו — הגאון, הפוסק, הצדיק, הענוותן — ועל כולנו לייחל כי נזכה אכן, חרף העובדה שרבים היום אינם מקבלים את ההלכה כמקור נורמטיבי מחייב, לחיות בכל זאת לאורו ולאור עקרונותיו, להזיז משולחנו ולקיים את יהדותנו ואת מורשתנו העתיקה הנצחית על-פיו, או לאורו ולאור מורשתו.

מכל מסרו האקטואליים בחרתי — לפי עניות דעתי — תרומה ראשונה במעלה, שיש בה משום מסר ומשום כשורה ליהודי דורנו ולעולם היהודי בכלל בתפוצה ובישראל: מרכזיותו של האדם בהוריה ומרכזיותו של העם היהודי בין העמים. הוא ידע לאזן בין ההומניות לבין היהדות. הוא ידע להעריך בהקדמה שלו ל"בית-יוסף" את היות האדם נזר הבריאה ועם זאת לקבוע כי העם היהודי ותורתו נבחרו מתוך אהבה על-ידי בורא עולם כמי שמסוגלים להגשים את המסר האנושי המוסרי ההומני הנעלה בתמציתיותו המלאה ביותר.

"שולחן ערוך" — שהוא ספר שווה לכל נפש, ואף-על-פי שהוא משמש בידי רבנים, פוסקים ודיינים, הוא גם ספר שכל תלמיד מישראל יכול ללמוד לפיו את חזרת ישראל ואת קיום מצוות יום יום — אומר רבנו יוסף קארו בסימן הראשון, בסעיף הראשון ל"שולחן ערוך", "אורח חיים": "יתגבר כארי לקום בבוקר לעבודת בוראו שיהא הוא מעורר השחר".

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה הוא אומר על הנשים ועל היחס לנשים, שאתם מזכירים אותו כיום האשה הבין-לאומי?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
יום אחד בשנה תפסיקי לתקוף את גדולי ישראל. מותר לך לעמוד דום ליד ענק שכענקים זה. גם כשאת אינך לומדת אותו על-יך לכבד אותו.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא הכי שחור, הכי שמרן, אסור להזכיר אותו. בכנסת.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
אני מבקש הגנה מהיושב-ראש. זה לא נושא פוליטי. הניח לר"צ לרדן, תני לי לרדן לענייני.

היור"ד בן-מאיר:
חברת הכנסת שולמית אלוני.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
מה לה וליהדות? החברים שלהם הם הערבים. משתפי פעולה.

היור"ד בן-מאיר:
חבר הכנסת ורדיגר, חשב. חברת הכנסת אלוני, למה את נזעקת עכשיו? בכל זאת מזכירים, לכבוד יוכל 500 שנה. עם כל חילוקי הדעות, אני מבקש — — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
הנתי.

היור"ד בן-מאיר:
רגע אחד, סליחה. מחילה, כפי שאומר חברי, חבר הכנסת נחמיאס, גם כאשר יש חילוקי דעות, לא תמיד צריך לחשוף אותם. היום מעלים את זכרו של אדם, שלכל הדעות היה אחד

הספר השני הוא "השולחן ערוך" על ארבעת חלקיו: "אורח חיים", העוסק בדינים שבין האדם למקום: "אבן העזר", העוסק ביחסים בין אדם לאשתו: "חושן משפט", שאפשר לסכמו כספר ההלכה בין אדם לחברו, ועיקרו דיני ממונות; ו"יורה דעה", העוסק בדיני איסור והיתר. 1,705 סימנים ב"שולחן ערוך" ו-13,352 סעיפים. שכולם ממצים את ההלכה היהודית, כפי שהוא עצמו סיכם אותה.

מאפיינים את ה"שולחן ערוך" לעומת הטור, שממנו הוא ניזון ואת מתכונתו הוא אימץ בארבעת ספריו: 1. פירוט רב יותר מהטור, יותר סדר משיש בטור; 2. קיצור לשון ותמציתיות; 3. צחות לשון, קלות לשון ובהירות; 4. הלכה למעשה, הימנעות מדברים שאינם קשורים ישירות לנושא, כפי שאנו מוצאים בטור.

הספר השלישי הידוע שלו הוא ה"כסף משנה", שהוא פירוש על "יד החזקה" של הרמב"ם, אך המאפיין אותו הוא ההגנה המופלאה, החריפה והיסודית, המדריכה עד היום כל רב ופוסק, על הרמב"ם כנגד משיגו הראב"ד, רבנו אברהם בן דוד מפוסקיר. מי שעסק ועוסק ב"כסף משנה" מגלה את עומק הניתוח, את החריפות ואת היכולת להתמודד עם כל השגה והשגתה של הראב"ד ועם ניסיון ללחץ השובה על אותה השגה.

יש לזכור, אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה, חברי הכנסת, כי רבנו יוסף קארו חי ופעל בסוף ימיו בצפת, עיר ההלכה הקבלה, בתקופת זוהר שהיתה משופעת בגאונים, בפוסקים, בגדולי תורה ואריות הקבלה. רבנו האר"י, רבנו משה קורדוביירו ורבנו חיים ויטל הם בני דורו ותקופתו של רבנו יוסף קארו. כולם כתבו ספרים תלמודיים למכביר, פירושים, חידושים, שאלות ותשובות, ספרי הלכה, אך לא קם גם אחד בכל חבורת הענקים הזו, שזכה לכך שספרו ההלכתי יתקבל על כל בית ישראל לעדו, לתפוצותיו.

הרמ"א — רבנו משה איסרליש, כתב את ה"מפה", את ההגהות ל"שולחן ערוך" ובהן הוא הביא את דעות הפוסקים האשכנזים בני דורו ואלה שקדמוהו, אבל גם הוא אומר בהקדמתו, שאין צל של ספק שרבנו יוסף קארו טיכם בצורה מופלאה ב"שולחן ערוך" וב"בית-יוסף" את ההלכה היהודית כפי שנתגבשה עד זמנו.

ואכן הבית הגדול הזה, "בית-יוסף", והשולחן, שולחן הזהב הזה, "שולחן ערוך" — סביבם מסובים זה מאות שנים כל בית ישראל. מספר רב ביותר של פירושים נכתבו על ה"שולחן הערוך" ועל "בית-יוסף", ואין צל של ספק שזה נבע מכך שהכול הבחינו בדמותו של רבנו יוסף קארו כמסכם תקופה וכמי שבשל שליטתו שאין דומה לה בתורתם של כל אלה שקדמוהו, בשני התלמודים, הבבלי והירושלמי, בכל ספרות הגאונים, בכל ספרות השאלות והתשובות, ובעיקר בתיעוד שלושת הענקים שהוא כינה אותם עמודי ההוראה: הר"ף, הרמב"ם והרא"ש, היה ביכולתו להביא לכלל סיכום את התפיסה האחידה, ואף-על-פי שבמיו הצליחה לעורר מתנגדים ומסיגים, כדרכם של כל הגדולים והגאונים שבימיהם אינם זוכים להכרה מלאה. לא עבר זמן רב וגם כל גולת אשכנז הכירה במיוחדתו ובחזרתו הסגולית והמיוחדת של רבנו יוסף קארו בכל תחום ההלכה.

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה, חברי הכנסת, דווקא כימי מבוכה רוחנית רעיונית קשה ועמוקה, שממנה סובלים עמנו ודורנו בכל יומה יותר מבדורות קודמים, חשוב ואף חיוני לשוב אל הבאר הזכה הזאת, אל מעיינות הנצחים הללו, אל ה"בית-יוסף", ה"שולחן ערוך" וה"כסף

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מצטער מאוד על כך שמצאה לנכון לפגוע כמעמד החגיגי, אבל שום דבר לא יפגם "שולחן ערוך" לא זקוק לא לאישור, לא להכרזה ולא להכרת שום אדם מישראל. הכנסת מתכבדת בהעלאת זכרו של רבנו יוסף קארו, ולא רבנו יוסף קארו מתכבד בזה שמעלים את זכרו. אם זאת אינך יודעת — את במצב קשה מאוד, תברת הכנסת שולמית אלוני.

עכשין אומר מהי התרומה הנוספת של רבנו יוסף קארו. בסעיף הראשון של "שולחן ערוך" הוא אומר: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו שיהא הוא מעורר השחר". כך מכין רבנו יוסף קארו את חובתו של האדם מישראל, שהיא קודמת לזכויותיו. לפני שמגילת הזכויות של האו"ם ולפני שמישהו ממנהפני המהפכה הצרפתית או האמריקנית דברו על זכויות אדם — תורת ישראל דברה על "כצלם ברא אלוהים את האדם". רבנו יוסף קארו פותח את "בית יוסף" בכביעה, כי האדם הוא מרכז הבריאה ונור הבריאה. בזה נקבעות זכויותיו על-פי תורת ישראל. אבל קודם לזכויותיו — חובתו לקום בבוקר כארי, להתגבר לעבודת הבורא.

אני מקווה שתהרהר בזה, לא רק את אלא כל החושבים כמותך בארץ ובעולם היהודי. ביום שבו תבינו שהחובות קודמות לזכויות ואין ערך לזכויות בלא קיום חובות, אז נבין אולי יותר זה את זה.

ואחרון — הוא אומר בהקדמה ל"בית יוסף": "לא יתבייש מפני בני אדם המלעיגין עליו בעבודת השם יתברך". כך אומר הרמ"א בסעיף הראשון של רבנו יוסף קארו. הוא צפה ברוח קודשו הרמה את אלה שמנסים להלעיג היום. אבל, כפי שגבר רבנו יוסף קארו על מלעיגיו בדורו, והרמ"א בדורו, כך היום מאמיני כתי"ש ישראל מתגברים על כל מלעיגיהם, ויבואו מכל חוג שיבואו.

רבנו יוסף קארו פעל בערים רבות — בקושטא, באדריאנופול, אבל בעיקר בצפת. ואכן, כמעמד זה, כקודמי, ידידי חבר הכנסת סגן היושב ראש אהרן נחמיאס, אני רוצה לומר, שכולנו חייבים להשתכח בפה שצפת נתנה לפני כמה מאות שנים בהוותה מרכז תורה, מרכז קבלה, מרכז הלכה, מרכז של ישיבות, מרכז של אורה, של אהבת אדם, של אהבת ישראל. לצער, מעמדה של צפת היום איננו מזכיר בהכרח את העבר העשיר והמופלא הזה. הכנסת כולה, בפארה את רבנו יוסף קארו, מפארת בהכרח את צפת ששימשה לו מעון ומרכז ומקום שבו הוא פעל כראש ישיבה, כרב, כמנהיג, כמי שרעה את דורו.

יהי רצון, זוהי תפילתי לסיום הדברים הללו, כי צפת, למרות כל קשייה והמשברים העוברים עליה, אכן תחזור למעמד הראוי לה ותחזור עטרה ליושנה והיא תהפוך שוב להיות מרכז תורה וקבלה, כשדמותו של רבנו יוסף קארו עומדת במרכזה.

בסוף דברי אני רוצה לומר לך, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, שאני מבין אותך, ואת משרורך על שמצאתם לנכון להקדיש במערכת החינוך השנה שעות רבות להסברת דמותו של רבנו יוסף קארו. אני משוכנע שזו הדרך, זה אקט ממלכתי, זה אקט לאומי, זה אקט חרבותי מהמדרגה העליונה, ויכורכי העושים והמעשים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. חבר הכנסת, אני מצטער על שפעמי הבחירות המתקרבות לא מאפשרות לנו לדון בלא הפרעות אפילו בנושא כמו זה, של ציין מלאות 500 שנה להולדת רבנו יוסף קארו.

מענקי הרוח שלנו, גם אם לא מסכימים עם דעותיו. לא צריך להתווכח על כל דבר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא לכל הדעות.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אמרת שגם אם לא מסכימים לדעותיו — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

איוז שגאה עצמית. בושח חרפה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו מעלים את זכרם של אנשים דגולים רבים אחרים, חברת הכנסת אלוני, שלא תמיד הסכימו עם דעותיהם והם היו אנשים שנויים במחלוקת. אבל כאשר מעלים את זכרם כולם מתאחדים לפחות בהעלאת הדברים שהם רואים אותם כדברים החיוניים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את שפינוזה — לא. את בוכר — לא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

את רוצה להעלות הצעה לסדרהיום על הגזק שגרם חלילה ר' יוסף קארו — תגישי הצעה. למה צריך להפריע?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

יושב ראש הישיבה צריך להתנצל בפני דיבורים כאלה? לפני מי צריכים להתנצל? לפני אלה שמתגברים ליהדות? מה יש להם כאן?

היו"ר ד' בן-מאיר:

הוא לא צריך להתנצל. הוא רק מסביר. חבר הכנסת ורדיגר, בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שקט, חומייני. לא יעבור איש בין שתי נשים, בין שני טיפשים, בין שני כלבים — זה מה שאתם — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

שונא העם היהודי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ורדיגר, אני מבקש ממך לשכח. שמענו. אני לא מתנצל, אני מסביר ואני מנסה לשמור את הדיון ככנסת כמסגרת מכובדת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ורדיגר, אני אקרא אותך לסדר. אני מצטער. אני מבקש ממך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

תצאי, זה יותר טוב. תוצפה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ורדיגר, אני מבקש שלא לזלזל בחברי כנסת אחרים, כשם שלא אתן לזלזל ככבודך. בבקשה. חבר הכנסת שאקי.

חוכרת כ"א, ישיבה תט"ז

— הצעות לסדר-היום: הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון)
— (התניה לקבלה ללימודים אקדמיים)

חינוכיות, ימי עיון, חידונים וטיולים לאזור צפת והגליל. המזכירות הפרדוגית הכינה אוגדן, ובו מידע ומטלות חינוכיות סביב דמותו של ר' יוסף קארו. גם אגף החינוך הדתי הוציא לאור חוכרות ברמות חינוכיות שונות עם הצעות לפעילות פורמלית ובלתי פורמלית. בצפת הוקם מרכז למידה על שם ר' יוסף קארו, ומגיעים לשם תלמידים ומורים מכל רחבי הארץ.

משרדנו יעודד בחי"ס, באמצעות אגף הנדור, לקיים את טיוליהם השנתיים בשנת התשס"ח לצפת ולסביבותיה. יכון יעודד השתתפות בחידונים המוקדשים לדמותו של ר' יוסף קארו, לצפת במרכז החברות היהודית במאה ה"ט ולציון 40 שנה לשחרור צפת והגליל. אנחנו מעודדים גם כתיבת חיבורים, קיום הרצאות וימי עיון באוניברסיטאות ובמכוני מחקר. כמורכב יתמוך משרדנו בקיום קונגרס מדעי בין-לאומי של המכון "משגב ירושלים", אשר יקדש בחלקו הגדול הן לדמותו של האיש והן לצפת במאה ה"ט.

פעילויות אלו, וכן אחרות שלא מניחין כאן, כאות להדגיש כי מערכת החינוך רואה חשיבות רבה בהעלאת דמותו של ר' יוסף קארו, מגדולי פוסקי ישראל בכל הדורות. אשר לדברים אחרים על פועלו וספריו — כאמור, לא הייתי רוצה לחזור על דברים שכבר נאמרו, והדברים שהכנתי דומים לדברים שהושמעו על-ידי קודמי. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
מה הצעתך?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני מציע שחברי הכנסת יסתפקו בדברי, ואיני חושב שיש עוד מה לעשות בנושא הזה. נסתפק בעצם העובדה שהנושא הועלה כפי שהועלה בכנסת והדברים הללו נאמרו.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת נחמיאס, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

אהרן נחמיאס (המערך):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת שאקי, האם אתה מסתפק בדברי השר?

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אם כן, אנחנו מסתפקים בתשובת השר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אפשר למסור הודעה?

היו"ר ד' בן-מאיר:
תגיש אותה בבקשה בכתב.

ח. הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון) (התניה לקבלה ללימודים אקדמיים).

התשס"ז — 1985 *

(הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

המועצה להשכלה גבוהה (תיקון) (התניה לקבלה ללימודים אקדמיים).

חברת הכנסת אלוני, חברת הכנסת אלוני, זה לא יכול להיות כך. אני מדבר אליך ואת לא מקשיבה כלל. האם אני צריך לקרוא אותך לסדר? זה לא תרבותי, בדברים כאלה אפשר להתאפק.

בבקשה אדוני, סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אם יאשר היושב-ראש את הצעתו, כי אז אוכל לדלג על חלק מדברי, שיש בהם משום חזרה על דברי הערכה שהשמיעו כאן קודמי, אבל כתנאי שהם ייכנסו לפרוטוקול, ואני אקרא את החלק השני הקשור למערכת החינוך בנושא הזה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

זה אפשרי. בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

שנת התשס"ח היא השנה ה-500 להולדתו של ר' יוסף קארו, מגדולי הפוסקים של עם ישראל בכל הדורות, הוגה ומקובל, אשר עיקר פועלו היה בעיר צפת. ר' יוסף קארו נמנה עם דור המגורשים מספרד ומפורטוגל. ארבע שנים אחרי הולדתו גורשו יהודי ספרד, וחמש שנים אחרי כן עזבו מרבית יהודי פורטוגל את ארצם ונדדו לחופי הים התיכון, ורבים מהם התרפקו על שערי האימפריה העות'מנית, אשר העניקה למגורשים מקלט.

ר' יוסף קארו חי ופעל בתחילה במרכזים יהודיים חדשים, שהתבססו בערים אדריאנופול וניקופול. אחרי כן עלה לארץ-ישראל, יחד עם המשורר וההוגה ר' שלמה אלקבץ. אחרי ש"מגיד" ציווה עליהם לעלות ארצה, הוא קבע את מקום מושבו בעיר צפת, ושם חיבר את ספריו הנודעים בתחום ההלכה והפסיקה היהודית: הספר "בית-יוסף" והספר "שולחן ערוך". שהוא קיצורו של החיבור "בית-יוסף". כמורכב חיבר שם את ספר השאלות והתשובות שלו "אבקת ריכ"ל" ואת יומנו המיסטי "מגיד מישרים".

ר' יוסף קארו חי פ"ז שנים זוכה לראות את צפת בתפארתה. במאה ה"ט היתה צפת מרכז רוחני מן המעלה הראשונה. פעלו בה גדולי ספרד כמו ר' משה קורדובירו, ר' שלמה אלקבץ, ר' משה אלשיך, ועוד רבים אחרים, ועל כולם האר"י וגוריו, שהאירו את עולם הקבלה. ר' יוסף קארו לא היה רק הפוסק-הגדול שבכל הדורות מאז הרמב"ם, אלא גם חמך בחידושי ה"סמיכה", אותו מוסד של אוטונומיה יהודית שרצו לחדשה בארץ, אך הדבר לא נסתייע אז בשל מחלוקת פנימית. חיבור ה"שולחן ערוך" הפך מאז למורה-דרך שקבע את אורחות החיים של היהודי באשר הוא שם, והתקבל גם בקהילות אשכנז בלוויית ה"מפה" של ר' משה איסרליש.

מערכת החינוך מציינת השנה 500 שנה להולדתו של ר' יוסף קארו על-ידי שורה ארוכה של פרסומים, פעילויות

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דב שילנסקי יגיש הצעת חוק י"ד, הצעת חוק

— הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון) (התניה לקבלה ללימודים אקדמיים) —

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת ורדיגר, זו אוררת בחירות. גם היא צריכה להראות משהו לבחירה.

היור"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שילנסקי, תמשיך בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

רצף הלימודים של הצעירים שאינם ממלאים את חובתם למולדת, ההולכים הישר מהתיכון לאוניברסיטה, מקל עליהם את הלימודים, והדבר גם מגביר את סיכוייהם לעמוד בתחרות לקבלת מלגות, הקלות וכדומה. נוסף על האי-צדק שבתופעה הזו, זו גם תופעה אנטי-חינוכית, ויש לאפשר למסודות להשכלה גבוהה למנוע אי-צדק ועיוותים אלה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה מובא בימים שבהם עוברים על צעירינו זמנים קשים. הם מצויים בסכנה מתמדת מול ארבים, שונאים ומוסחים המתנכלים לנו לא רק בשטחי ארץ-ישראל ששחררו כמלחמת הגאולה והישועה של ששת-הימים אלא גם בחלקי ארץ-ישראל האחרים, כגון יפו, ואד-ערה ולוד. בין היתר, זורקים עליהם אבנים. אין הדעת טובלת שאותו-בחור יקר שלנו, היוצא מהצבא ורוצה ללמוד באוניברסיטה, ימצא את מקומו שם תפוס על-ידי אלה-שורקו עליו. אבנים ובקבוקי תבערה וסיכנו את חייו.

עדנה סולודר (המערך):

מה זה?

דב שילנסקי (הליכוד):

כנסת נכבדה, אדוני שר החינוך והתרבות, העליתי חוקים מספר שמטרתם להגן ולהקל על חיילינו ולהיטיב עמם, והם נדחו על-ידי הממשלה בטענה, שהמוצע בהם עולה כסף. ההצעה שאני מביא היום איננה עולה כסף. אם נקבל את הצעת החוק הזו, נקל על חיילינו ונאפשר להם להתקבל למסודות להשכלה גבוהה, ואולי ניתן להם חינוך, אולי ניתן להם פרח במקום האבנים שאחרים זרקו עליהם.

כבר נאמר על-ידי חכמינו כהעניית כ"ט: "מגלגלים זכות על-ידי זכאי". אני מוסיף: אשרי מי שזכות נתגלגלה לידו, להקל על חיילינו. — זוהי זכות גדולה מאוד.

היור"ר ד' בן-מאיר:

חודה. רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בחילת דברי אני רוצה למחות על האמירה, שכל מי שמגיע לאוניברסיטה ולא שירת בצה"ל הוא בין זורקי האבנים ובקבוקי התבערה ותופס את מקומם של החיילים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מבקש לחקן, לא התכוונתי להגיד זאת, חס וחלילה. אני רחוק מכך. אם דברי לא הובנו נכון, אני מודה לכבוד השר שמאפשר לי לחקן אותם. התכוונתי להגיד, שכין אלה המגיעים הישר לאוניברסיטה יש גם זורקי אבנים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

איך אתה יודע? אתה בקדק? אתה חקרת? ערביי השטחים לומדים באוניברסיטאות?

דב שילנסקי (הליכוד):

יכולים להיות גם כאלה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

יכולים להיות גם כאלה שהם גנבים ורוצחים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שאני מעלה היום נועדה להגן על זכויות שנפגעות עקב שירות צבאי.

היור"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת שולמית אלוני, אני בכל זאת אצטרך לקרוא אותך לסדר. זה לא יכול להיות כך. בבקשה, חבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

נער או נערה המסיימים כיום את לימודי התיכון חייבים להתגייס לצבא. הם מקדישים שלוש שנים יקרות ביותר מחייהם. אם לא יותר, למדינת ישראל. כתום שירותם עליהם להחליט על המשך הדרך, והבחירה להשכיל ולקנות דעת, המגשישים את מועמדותם לקבלה ללימודים אקדמיים, נמצאים באיחור של שנים לא רק ביחס לכני גילם האחרים ברחבי העולם, אלא גם ביחס לרבים במדינתנו, שבה צעירים רבים, מסיבות שונות, אינם משרתים בצה"ל ולכן נמצאים בעמדת עדיפות.

באותן שנים שבהן מילא יוצאי הצבא את חובתם כלפי המדינה, יכלו הצעירים האחרים לעבוד למחייתם. לחסוך כסף וגם ללמוד. יוצאי הצבא העומדים בראשית דרכם האזרחית זקוקים לכן לתמיכה ולעידוד מהמדינה. אין כל צדק בכך שהמדינה שלה מקדישים חיילינו את מיטב שנות נעוריהם לא תעשה הכול על-מנת להקטין ולו במעט את הקשיים העומדים בפניהם עקב שירותם, ואל נשכח שמדובר בצעירים המוכנים לתת ואף נותנים למדינה את הכול, לצערנו לעתים גם את חייהם.

אנו מעודדים את צעירינו להתגייס ליחידות שטובות הצבא ודורשת שירות בהן, ליחידות מוכתרות ואחרות. אך נוצר מצב אכזבני, שבו יש יחידות דווקא לאלה הממעטים לתרום למדינתנו, ולדבר זה ייתכנו גם השלכות מרחיקות לכת. צעירים אשר יתמודדו עם הקשיים העומדים בפניהם בראותם להתקבל ללימודים יעדיפו לנדוד אל מעבר לים, שם הדלתות נפתחות ביתר קלות בפני הרוצים ללמוד. אין אני מצדיק שום סיבה לירידה, ואני מגנה כל סיבה וכל ירידה, אך בתוך עמי אני חי, ואני יודע שהסטטיסטיקות מראות מה רבים הם הצעירים היורדים לארצות הגולה ללימודים, והישיבה שם לצורך לימודים הופכת לעתים קרובות ישיבת קבע. האם זו כוונתנו, להרחיק מאתנו את בנינו הטובים?

המקטרגים נאמרו בוודאי, שיש כאן אפליה, אך אני טוען, שכל אורח ישר וטוב במדינה יכול למלא את חובתו, אם בשירות צבאי או, לחלופין, בשירות לאומי. אך אם בוחר הוא שלא לעשות כך, אין שום סיבה שהמדינה תעניק לו זכויות יתר ותקפה על-ידי כך את מיטב בניה שבהשתחרר מהשירות הם מגלים שמקומם במסודות להשכלה גבוהה כבר תפוס על-ידי צעירים המגיעים לשם בהיותם בני 18.

(חברת הכנסת שולמית אלוני נשמעת מחוץ לאולם)

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

איזו השתוללות — — — זה ממש לא יאמן. צריך לקרוא לרופא.

היור"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ורדיגר, אני מבטיח לך שנשתלט על העניין. אני מבקש לסגור את הדלת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

זה לא יאמן. איך אפשר כך?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שילנסקי, אמרת דברים שאחרים לא מסכימים להם.

שר החינוך והתרבות י' גבון:

התחלת לתקן, תקן עד הסוף.

דב שילנסקי (הליכוד):

תיקנתי את עצמי.

שר החינוך והתרבות י' גבון:

לא, רבותי, לאיש מאתנו אין ספק בכך שיש לעזור לחיילים משוחררים. לפי חוק חיילים משוחררים אנחנו מכינים אותם עכשיו במכונות אקדמיות לקראת לימודיהם באוניברסיטאות, ולפי החוק הם זכאים ל-75% טיפול מתשלום. נכשיר אותם במתן השכלה גבוהה, כדי שיוכלו להיכנס ללימודים, אם ירצו בכך. אנחנו עוסקים כ-5,000 חיילים משוחררים, והשנה ייתוספו 2,000 חיילים משוחררים למערכות השלמת ההשכלה התיכונית ולהכנה במסגרת המכונות הקדם-אקדמיות ללימודים באוניברסיטאות.

המציע כותב בסעיף 25א(1): "המועצה להשכלה גבוהה רשאית לקבוע כללים לקבלת סטודנטים לאוניברסיטאות". באופן כללי כל מוסד רשאי, כפי שאתה מציע, להתנות קבלה בשירות צבאי מלא או בשירות לאומי, או לתת עדיפות לכך בקבלה ללימודים אקדמיים. זה המצב הקיים היום. במסגרת החופש האקדמי, במסגרת סעיף 15 בחוק המועצה להשכלה גבוהה, קיימת גם היום אפשרות שמוסד זה או אחר יקבע שבחוג לימודים פלתי או אלמוני יובא בחשבון שירות צבאי או שירות לאומי של המועמד. הדבר נתון לשיקולו של המוסד. כאותה מידה יכולה להיות גם התחשבות בניסיון בעבודה, בגיל, בתכונות אישיות או בכל גורם אחר, ובלבד שלא יפלו מעמדים שונים בשל גזעם, מינם, דתם, לאומיותם, או מעמדם החברתי. זה סעיף 9 בכללי ההכרה במוסד להשכלה גבוהה.

אני רוצה להזכיר לנואם ולחברי הכנסת, שעניין הניקוד המיוחד למשוחררי צה"ל ושירות לאומי לעניין קבלה ללימודים בטכניון כבר הועלה בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת ב-11 בנובמבר 1985, בעקבות הצעה לסדר-היום של חברי הכנסת גולר-תעסה, שפט ודרוקמן. בדיון זה כבר נאמר, כי ראוי לסייע ולעזור לחיילים משוחררים להתקבל ללימודים גבוהים על-ידי מכונות אקדמיות, רענון ידיעותיהם והשלמת השכלתם, ובמישור הכלכלי על-ידי הלוואות, מענקים ומעונות.

במישור הכלכלי אכן מיישמים המוסדות להשכלה גבוהה את עקרון העדפת חיילים משוחררים על-ידי מתן ניקוד מסוים לחיילים משוחררים במסגרת הקריטריונים שנקבעו לסיוע לסטודנטים.

אין הקריטריונים אחידים בכל המוסדות, וגם התנאים אינם דומים. לפיכך גם אין לקבוע זאת בחוק. חוק חיילים משוחררים, התשמ"ד-1984, בסעיפים 10 ו-11 קובע את עדיפות החייל המשוחרר לעומת מי שאינו חייל משוחרר לקבלה ללימודים ולמעונות סטודנטים וכן להלוואת סיוע ומימון שכר לימוד.

מכל הנימוקים האלה אני מציע שלא לאשר את הצעת החוק בקריאה טרומית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמחתי מאוד לקבל נתונים בעניין השלמת השכלה תיכונית לחיילים משוחררים שלא סיימו את לימודיהם התיכוניים לפני גיוסם לצבא. ודאי זכור לכולם, שבמסגרת סעיף 9 לחוק חיילים משוחררים — שהיו לי הכבוד והזכות להביא אותו לכנסת ולהעביר את החוק, וגם אז היתה התנגדות גדולה מאוד לחוק הזה והייתי צריך להיאבק קשות כדי שהחוק יתקבל. היום כולם מתברכים בחוק הזה. לעולם אל לנו להצטער אם אנו יוצרים הטבה כלשהי לחיילים, לבנים היקרים האלה שלנו.

אני רוצה לומר מלים מספר כדי להבהיר אי-הכנה שהיתה כאן. היה בכוונתי להגיד, והרי אין להתכחש לכך שיהודים שנשעו בכביש ואי-יצירה נרגמו באבנים.

עדנה סולודר (המערך):

היה מקרה אחד של זריקת אבנים.

דב שילנסקי (הליכוד):

היה יותר ממקרה אחד. חברת הכנסת עדנה סולודר, בקרבת מקום יש ישוב יהודי שאת ביקרת בו ואת מכירה היטב את המצב ושמתת מפהם שכלילות יוריס עליהם — — —

עדנה סולודר (המערך):

לא נכון, אני מכחישה זאת. לא יוריס עליהם. לא בדקת.

דב שילנסקי (הליכוד):

שמעתי במפורש. נציג המשטרה אמר: אינני יכול לאשר, אבל אינני מכחיש.

כוונתי היתה להגיד, שזורקי אבנים כוואדי-ערה, אותם שהפגינו ביפו והשתוללו שם, אותם שהפגינו והשתוללו בלוד, הם יכולים להיכנס שירות מהתיכון לאוניברסיטה ויש להם עדיפות לעומת חייל משוחרר.

רבותי, אני רוצה להדגיש ולציין — אני לא דיברתי פה על יהודים או על ערבים, אני דיברתי במפורש על כל אדם ששירת בצה"ל או לחלופין בשירות הלאומי. ומה אני מבקש? זה לא עניין פוליטי, זה לא עניין מפלגתי, הבנים של כולנו משרתים בצה"ל. לבנים של כולנו אותה בעיה.

אני בוכה על כל צעיר שיוורד מן הארץ, אם הוא ממפלגה זו ואם הוא ממפלגה אחרת. בעיני עדיף מי שיושב בארץ גם אם הוא איש "שלוש עכשיו", תנועה שאני מתנגד לה, ואני חושב שאנשיה גורמים נזק — גם היום, כימינו אלה, הם גורמים נזק גדול — ממישהו אחר התומך בהשקפותי לגבי ארץ-ישראל יושב באמריקה.

לכן, אני מבקש, אל נקבל זאת כעניין מפלגתי, נקבל זאת כעניין כלל-לאומי. אני מבקש מכבוד השר להסכים להעברת הצעת החוק לועדות כנהוג, והוועדה כנהוג, אם כבוד השר חושב שיש לעשות תיקון פה ושם — אינני אומר שאני המוסמך היחיד לקבוע בשאלות חשובות כל כך.

לכבוד השר יש משרד, יבואו נציגי משרדו לוועדת החינוך והתרבות. בוועדת החינוך יושב חבר מהמפלגה שלך. אני מקווה שישקלו את העניין ביסודיות ויביאו את התיקונים הנדרשים. אל נדחה את ההצעה בחיפזון.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' גבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת שילנסקי

נעשה דהפקטו. מה שלא צריך לעשות — זה לגעת בזכות של כל מוסד בפני עצמו לקבוע את הכללים שהוא נוהג לפיהם.

הואיל וההנחות המתבקשות כבר ניתנות לחיילים, ופידטית את שיטת הניקוד, את ההלוואות ואת המענקים, גם כמענות — הדברים האלה נעשים: הדבר היחיד שלא צריך לעשות הוא משהו שלא יעמוד בתיאום עם חוק ההשכלה הגבוהה, הנותן למסדות — והם שונים זה מזה — לכלכל את מעשיהם לפי ראות עיניהם. דהפקטו ניתנות העדפות בהלוואות ובמענקים, משום כך אני חוזר על הצעתי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אנחנו נגישים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות — ירים את ידו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדין מוקדם בוועדה — מינוט

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדרהיום — רוב

ההצעה להסיר את הצעת חוק המוצעה

להשכלה גבוהה (תיקון) (התניה לקבלה

היום נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ההצעה לא עוברת לוועדת החינוך והתרבות.

ט. הצעה לסדרהיום

הצורך בהגברת עירנות הציבור באזורים רגישים בערים,

בבתי-ספר ובמקומות התקהלות

מקרה זה הוא דוגמה קלסית וסימן מובהק להתרופפות העירנות גם בקרב כוחות הביטחון.

גם האסון, האירוע הטרגי שקרה השבוע, כאשר שלושה יהודים קיפחו את חייהם בהשתלטות חוליית מחבלים על אוטובוס כבשים בארבע-דימונה; גם עצם ההשתלטות על הרכב הצבאי והעובדה כי הקצינים לא נשאו עמם נשק, כמתחייב על-פי פקודות מטכ"ל; וכן מה שקרה סביב הפיגוע-המיקוק הזה — כל אלה מעידים על התרופפות העירנות ועל חיי השגרה שאנו חוזרים אליהם מדי פעם, לאחר אסון שפוקד אותנו, במלחמתנו הממושכת נגד ארגוני הטרור הבאים אלינו מכתוך. לצערנו, הם נמצאים גם בנכולות ארצנו ומנסים מדי פעם לפגוע ביהודים ולרצוחם נפש.

חברי הכנסת, ארגוני הטרור הערביים ו"פתח" בראשם, אשר מנהיגים הארכי-רצח, ערפאת, מתקבל כגיבור, בכירות העולם ובעיניהם הוא ראוי להיות פרטנר לשיחות השלום, כביכול, ארגונים אלה עושים בתקופה האחרונה מאמצים לכיצוע פיגועים ראוותניים בישראל.

מאז ינואר השנה נעשו שמונה ניסיונות של המרצחים הנפשעים לחדור לישראל מלבנון וממצרים, כדי לבצע פיגועי מיקוק — חמישה ניסיונות מלבנון, אשר חוסלו טרם נכנסו לארץ, ושניים ממצרים, אשר סוכלו בסיועה דשמיא ובתושיית כוחות הביטחון, והשלישי, לצערנו, גם הוא ממצרים.

מבקש שלא להפוך את הנושא הזה לעניין פוליטי מפלגתי. ודאי שכן צריך להיות, אבל, מה שהוא עשה כאן, בנקודה רגישה מאוד, הוא ההיפך ממה שהוא הטיף לו, והוא עשה זאת תוך ראייה מסולפת של המציאות.

אני שואל אותך: איזה טעם, לפי השקפתך הפוליטית, לפי איזה היגיון אתה רוצה להגיד בעצם, שכל ערביי ישראל חשודים בדאח?

דב שילנסקי (הליכוד):

אני לא אמרתי זאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

זה לא יכול ליהפך לוויכוח אישי. הסכרת שלוש פעמים את דברך — בהתחלה, באמצע ועכשיו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אומרים רבים שלא אמרתי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

זה מה שביטנו מדברך.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני מתחשם למה שאתה אמרת. אני אומר לך, חבר-הכנסת שילנסקי, בכל הידידות ומעבר לכל חילוקי הדעות — אני חושב שלפי כל השקפה פוליטית יש צורך שפה יהיה שלום ודרכים בשלום. אם לא נלמד לחיות בשלום זה עם זה, לא נוכל לחיות בשלום בנפרד.

לעצם הנושא: רבותי, אין משהו החולק על כך שלחיילים משוחררים מגיעות עדיפויות או זכויות וכדומה. הדבר הזה

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעה לסדרהיום מס' 7185 של חבר הכנסת אברהם ורדיגר: הצורך בהגברת עירנות הציבור באזורים רגישים בערים, בבתי-ספר ובמקומות התקהלות. בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראיתי לנכון להעלות בפני הכית את הצעתי לסדרהיום בדבר הצורך בהגברת העירנות באזורים רגישים, בערים וכישובים, ליד בתי-ספר, גני-ילדים ומקומות התקהלות, לאחר שפורסם על הנס הגדול שקרה לנו כפורים בירושלים. זה היה נס פורים ממש — האסון הכבד אשר נמנע כיום שיש האחרון כבוקר, כאשר התגלתה סמוך לתחנה המרכזית מכונת תופת ובה 16.5 קילוגרם חומר נפץ. על המכונת היתה לוחית זהיה ישראלית.

משטרת ישראל נמסר, כי במקרה עבר לידה אזהרה. הרכב ומיקומו עוררו בו חשד, והוא דיווח מיד למשטרה. זו התייחסה לאירוע כאל תאונה עצמית שגרתי — על-פי עיתון "מעריב" מיום ראשון. מאוחר יותר, כגמר הבדיקות השגרתיים, הגיע למקום חבלן משטרה, הוא הציץ לתוך הרכב וחדר התעורר. הוא ערך בדיקה וגילה את חומר הנפץ, פירקו והציל מאות אורחים ממוות ומפציעות. הווי אומר, הדיווחים וקריאות אורחים למשטרת ישראל מתקבלים כצורה שגרתי.

עלידי שיגור תרופות ומזון, אלא מתוך מטרה מפורשת להסיחם. הם מנסים גם לפעול בתוך "הקו הירוק" נגד רכב ישראלי העובר לידם בשכונות ירושלמיות מעורכות, ובואדי-ערה ובנורקי תנועה מרכזיים אחרים.

כדאי להקשיב לרחשי לבם של אנשי מ"עמי, שכניהם של אנשי אוס-אל-פחם, שהוזכרו כאן לפני כמה דקות. 36 משפחות צעירות, 174 ילדים על רכס מעל ים של גנות הערבים, המטפסים בזחילה וסוגרים על שערי היישוב. מדוע נשאר המושב שלנו מכודר? — שואלים אנשי מ"עמי. הלא אזור זה הוא כשר למהדרין על-פי ה"שולחן ערוך" של השמאלנים שלנו, הרי לכל הרעות מותר להתיישב כאן. השארתם אותנו כדרים, ואומרים הם, שכינוי צוברים נשק, יורים לעברנו, מציבים מחסומי אבנים בכביש, מחבלים בצינורות ההשקיה שלנו, מכונני המים ומציירים סממאות בזכות אש"ף על סככות המטע. מה קרה לנו במדינתנו העצמאית?

תארו לכם, רבותי חברי הכנסת, איזה מהומה היו מכינים לנו ח"כים ערבים וח"כי השמאל הקיצוני בבית הזה, לו קרה מקרה כזה בכפר ערבי השוכן ליד יהודים. ואילו במקרה זה אין התקשורת מדווחת וגם הטלוויזיה שלנו וטלוויזיות חרץ אינן משדרות. זה יכול לקרות מחר בגליל, בעמק ובאזורים אחרים, אשר לפי דעת כולם הם כשרים למהדרין. האם מדינה ריבונית נורמלית יכולה לנהוג כך?

רבותי חברי הכנסת, ארוני היושב-ראש, לא בעיית מסמך שולץ צריכה להיות הבעיה המרכזית שלנו. בעייתנו המרכזית היא בחיינו בארצנו בביטחון ובהרגשה ובתחושה שיהודי יכול לנוע בחופשיות בכל רחבי ארץ-ישראל, במולדתו. אם לא נוכל להתגבר על כך, נגיע למצב שגם ערבי לא יוכל לנוע בחופשיות ובראש וקוף כשטחי ארץ-ישראל, כפי שמוכיח המצב הקיים, אלא שעל כך אין העולם יודע כנראה, ורשתות הטלוויזיה לא מקרינות את תחושת החופש והביטחון של כל ערבי ישראל ושל ערבי הנקלע במקרה או שלא במקרה לחברת יהודים. מצב זה של איפה ואיפה לא יכול להימשך לעד.

ובכן, רבותי חברי הכנסת, על הכנסת לתת את דעתה על נושא זה ולדון בו.

הי"ד ד' בן-מאיר:

תודה. אני מזמין את שר המשטרה לענות על הצעתו של חבר הכנסת ורדיגר.

שר המשטרה ח' ברילב:

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעת האחרונה אנו עדים לניסיונותיהם של ארגוני המחבלים לפגוע באזרחי המדינה ולחבל בהודמנות שנוצרה לקידום תהליך השלום.

משטרת ישראל ערה לניסיונות הללו. יש נוכחות משטרתית באזורים רגישים הן בערים והן במקומות אחרים, המועדים לפיגועים.

יחידה מזאת, כאשר מתקבלת הודעה על חפץ חשוד או על אירוע כיטחוני אחר, ערוכה המשטרה ובתוך דקות ספורות מגיעים שוטרים למקום האירוע.

בשבויעים האחרונים היו כמה ניסיונות פיגוע. נתגלתה מכונת תופת בכפר-סאב, נתגלה מטען חומר נפץ סמוך לתחנה המרכזית בירושלים, ושלשום היה ניסיון פיגוע באוטובוס בנגב, שמטרתו הייתה לתפוס ולהחזיק בכני ערוכה ולדרוש את שחרור המחבלים העצורים.

הוא חטיפת האוטובוס ורצח שלוש האזרחים היהודים הי"ד שלשום באזור דימונה-באר-שבע.

הניסיונות החוזרים ונשנים של ארגוני הרצח מוכיחים, כי מטרתם היא להגביר את הפעילות, ובתקופה הקרובה אנו עולים להיות מופתעים מפעילות חבלנית בתוך הארץ, ובמקומות רגישים ומרכזיים במיוחד.

אין ספק שמה שמתרחש ביהודה, בשומרון ובעזה, וכן כל הפעילות סביב מסמך שולץ, כל זה מעודד בוודאי את פעילות הטרור הערבי נגד יהודים שלווים, שאין כמוהם הרוצים בשלום אמת. אש"ף וארגוני הטרור הרצחניים, המתנגדים לכל פתרון פוליטי, המונעים כל הידברות בין הצדדים, מעוניינים ללוות כל תוכנית שלום, ולא חשוב איזו תוכנית, בטרור וברצח.

הטרור הערבי ילך ויגבר ככל שיואץ תהליך השלום. ואפילו יצליחו חלילה יידינו הקרובים והרחוקים, המנסים להפעיל עלינו לחץ כדי שנתקבל ונגמדת את עמדותינו, כדי לשחרר את אש"ף בדיאלוג על השלום כביכול — דבר שאיננו מאמין שיקרה — גם אז ימשיכו ארגוני הטרור הערבי הנפשע ברצח ובשפיכות דמים, כי זוהי דרכם, זוהי שיטתם — על חרבן תחיה — שיטת של "גיי-האד" על היהודים. להרוג ולאבד בכל מקום ובכל עת — זוהי דרכם של צמאי דם יהודי. הרוצים להיבנות על חורבנה של מדינת ישראל, חלילה.

עובדה מצערת היא, שאחרי שנים רבות של פעולות ארגוני המחבלים, לא רק שלא נגדע כושר פעולתם, אלא שאחרי מפלתם עקב מלחמת "שלום הגליל" הולכים הם ומתחזקים ונעשים אכזריים עוד יותר.

אומנם בשטח הפיגוע לשם מיקוח חלה רגיעה תקופתית, אבל לאחורונה, מאז "ליל הגלשונים", ולולא הסיכול והשיבוש מצד כוחות הביטחון, היינו עדים חלילה למבצעים שקורבנותיהם רבים.

ארוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כשמדובר בביטחון פנים קיימת הרגשה כלשהי של הרפיה בנקיטת אמצעי ביטחון, הרפיה בעירונותם של האזרחים; אף שברוב המקרים ניצלנו מאסונות עקב עירונותם של אזרחים, עובדי אורח בעיר, אנשים אחראיים, אשר הוכיחו עירנות גבוהה יותר ממשטרת ישראל ומכוחות הביטחון.

נכון, אין לנו כוחות מספיקים כדי להיות בכל רגע ורגע בכל אתר ואחר. אבל, נדמה לי שלא זאת הבעיה, וההרפיה נובעת מביטחון עצמי מופרז ואולי גם מעייפות, כי כל עוד לא קיימת תחושה של סכנה, ולהיפך, קיימת אשליה של שקט ושלווה המקשה את פעולות השגרה — זה בעוכרינו. לכן, אנו עדים כי נושאי האכטחה הם בעלייה ולפעמים בירידה — הכול לפי הפעילות, ובכך טמונה הסכנה.

חברי הכנסת, על האחראים לביטחון פנים המוטלת האחריות להבטיח שמירה על רמת פעילות גבוהה ואי-החלשת הכוונות והדריכות. אם קרה לנו נס פורס בירושלים, אם קרה לנו נס פורס בכפר-סאב, כאשר בתחנה המרכזית התפוצצה מכונת ממלכת ובנס של ממש לא נפגע איש, וכן עשרות מקרים אחרים — ה"י היתה זו עירנות הציבור, ולא דווקא העירנות הביטחונית ונוכחות כוחות ביטחון, אשר מנעה הרג והרס ונזקים לגופו ולרכושו.

חברי הכנסת, המדאיג הוא, שחלק מערביי ישראל, המוסתים על-ידי מטפים במסגרים ועל-ידי ארגוני הטרור, משתתפים באופן פעיל במאבק של חושבי השטחים לא רק

לי שחברי הכנסת יכולים בהחלט להיות בעניין זה מופת לכלל האזרחים. אני יודע שיש אחרים שמשתתפים בפעולות של המשמר האזרחי. אבל אני חושב שכאופן עקרוני יהיה זה נכון אם חברי הכנסת, כל אחד ביישובו שלו, בשכונה שלו, יקדיש שלוש-ארבע שעות בחודש לשמירה. הקורכן הנדרש איננו בלתי-סביר.

אשר להגברת העירנות במוסדות החינוך ובכתי-הספר, הנושא מצוי באחריות משרד החינוך והתרבות, והמשטרה מקיימת פעילות הסברתית ופעילות התנדבותית. אני שמח לומר, שיש לא מעט תלמידי שביעיות ושמיניות הפועלים במסגרת המשמר האזרחי.

אני סבור, שאם על כל אירוע שקורה — ואני רוצה לציין שבמשך כל התקופה הזאת של ההתקוממות בשטחים לא נהרג שום ישראלי, ההרוגים היחידים שהיו לנו הם אלה מפעולת המחבלים כנגב שלושם — אם על כל אירוע, על כל אכן שמישהו מיידה, או על כל מחסום שמישהו מציב נגיב בהיסטריה, אם נגיב על זה בפניקה, נכניס את עצמנו לגטו. ואני אינני רואה כל סיבה שלא לנסוע בכל חלקי ארץ-ישראל שבשליטתנו, אינני רואה כל סיבה שלא לטייל בכל מקום. מוכן שצריך לעשות את זה במידת הזהירות המתחייבת. לא הייתי מציע שמישהו יעשה טיול רגלי מפה לכאן-שבע דרך הגדה, אבל לנסוע במכונית או לטייל בקבוצה, לפי רצתי, אין כוה כל סכנה. על כל פנים סכנה לא גדולה מהסכנה של חאונות הדרכים. אם אנחנו נכניס את עצמנו למנטליות שבואדי-ערה אי-אפשר לנסוע, ולכן ניסע דרך ואדי-מילת, נכניס את עצמנו לגטו. ואני חושב שאובייקטיבית זה לא דרוש. לא נכון, ואני מציע לנציגי ציבור להזהר כביטויים בעניין הזה.

אני, בחור שר האחראי לביטחון בישראל הריכונית, מודיע שאין אף כביש אחד, אין אף מקום אחד, אין אף אזור אחד בארץ, אין אף כפר ערבי אחד בארץ, שמטעמי ביטחון לא רצוי להיכנס לשם. אין.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לשר המשטרה. חבר הכנסת ורדיגר אתה מסכים להעביר הצעתך לוועדת הפנים?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא'): כן.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת הפנים. אני מעמיד-להצבעה הצעה זו.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

הי"ר א' נחמיאס:

ההצעה תעבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

י. הצעה לסדר-היום

התנהגות המשטרה כלפי מפגינים דתיים בירושלים

התנהגות המשטרה כלפי מפגינים דתיים בירושלים. חבר הכנסת שמעון כן-שלמה, בבקשה.

המשטרה היתה הראשונה שהגיעה לאזור האירוע. היא הסמה את הכבישים באזור, עצרה את האוטובוס שהמחבלים חדרו אליו והחלה לנהל משא-ומתן עם המחבלים. היחידה המשטרתית ללוחמה בטרור היתה זו שסיימה את הפרשה הזאת. חיסלה את שלושת המחבלים ושחררה את בני הערובה.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

עברה יותר משעה עד שהמשטרה הגיעה. הרבב נסע ולא נתקל בשום מחסום.

שר המשטרה ח' בר-לב:

מי אמר לך את זה?

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זאת היתה המציאות.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אתה היית במקום? אתה היית בתחקיר? מי אמר לך את זה?

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כל התקשורת — — —

שר המשטרה ח' בר-לב:

אולי תקשיב לי ולא לתקשורת. תקשיב לדיווח המוסמך המושתת על תחקיר שנערך אחרי-הצעהריס כצבא ובמשטרה. לא היה מצב כזה. בתוך דקות נחסמו כל הכניסות לדימונה ולירושם, ובתוך דקות הגיע כוח משטרי לירנו. אני מציע לך לשאול שאלות לפני שאתה טוען טענות ומצהיר הצהרות.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני שאלתי, אני לא אמרתי.

שר המשטרה ח' בר-לב:

לא. אתה אמרת "יותר משעה". ובכן, זה לא לקח יותר משעה. בתוך דקות נחסמו הכבישים, בתוך דקות נדבק לירנו" הזה "טרנזיט" ופתח עליו באש. פגע בגלגל שלו, ובסופו של דבר עצר אותו. נכון, לא ירד כמו משוגעים, כי בינתיים הגיע ממול רכב שראלי עם נוסעים, ומוכן שלא רצו לפגוע באזרחים שלווים.

אם כן, בפעולה זאת עמדה המשטרה במכתן בצורה הראויה לציון. צה"ל, שהיה אחראי למרחב כולו ופיקד על הפעולה הכוללת פעל בצורה נמרצת ומהירה. גם האירוע הזה, שלא היה כמותו מאז 1984, מוכיח שזרועות הביטחון ערוכות כראוי לטפל בסיטואציה כזאת.

אולם, חברי הכנסת, לא די במאמצי המשטרה. חיוני שהציבור כולו יידחם לסיכול פעולות אלה: משטרת ישראל מבקשת מהציבור השכם והערב לגלות עירנות מתמדת לנושא הביטחון ולהודיע מייד על כל דבר שנראה חשוד.

מלבד עירנותו יכול הציבור לתרום למשטרה על-ידי התנדבות למשמר האזרחי. עלי לציין כצער, שהתנדבות הישראלים להגנה על רכושם ועל חייהם במסגרת המשמר האזרחי איננה מידבית. יש לנו כ-50,000 מתנדבים, אבל אין לי ספק שצריך להגדיל, ואף להכפיל, את ממדי ההתנדבות. נראה

הי"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום מס' 7175.

כאן, במליאת הכנסת, הביאו עמית, הרב יעקב יוסף, הרב אברהם ורדיגר, הרב מנחם פרוש והרב שפירא דוגמאות ליהס הזה כלפי ציבור החרדים. אנו שומעים התנצלויות והבטחות שהכול ייבדק, אבל עולם כמנהגו נוהג. אגב, מה קרה להבטחה לחקור את המכות שניתנו לנוציגי עיריית ירושלים, הרב נסים זאב והרב מאיר פרוש?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שמיותר לומר שוב, כי אנו נגד אלימות, אלימות השוטרים כמו אלימות המפגינים. יותר מזה, כבר יותר מפעם אחת גיינו את האלימים שבמפגינים. גם רבה של העדה החרדית אמר לתת-ניצב יהודאי שהוא נגד אלימות, נגד אלימות אבל בעד מחאה, מחאה שקטה עם כל הכאב. אבל גם כאשר המחאות שקטות, הרי ברגע שהמשטרה מגלה חריג אחד או שניים — ובדרך כלל אלה ילדים ונערים — הם מתנפלים בברוטליות על כל הקהל, ואנו עדים להתפרצויות של שוטרים לכתי-כנסת ולהטלת פצצות גז מדמיע. הגז המדמיע אינו מבחין בין חף מפשע ובין חריג. כל העדה סובלת.

יחידה מזאת, יושבים קשישים, נשים וטף בבתי-הם ופחאום הם נתקפים בחנק. הגז אופף את כל השכונות החרדיות ורכבות סובלים על לא עוול בכפם.

ואם אתם חושבים שהמשטרה שערצת בגבולות השכונות החרדיות — אתם טועים. מה היה בהפגנת "שלום עכשיו"? אותו דבר. אבל מה שקרה שם פעם אחת, קורה בשכונות החרדיות פעמים רבות.

אדוני היושב-ראש, אני יכול להביא עשרות דוגמאות. כך היה לפני שנה, כאשר רחבת הכותל הוצפה בגז, וכך היה בירושלים כאשר הכו מכות רצח מפגינים, שרוכס עמדו בצד ולא עוררו כל פרובוקציה.

למעשה, יחס המשטרה כלפי הציבור הדתי הוא כמו יחס המשטרה לכלל הנושאים הדתיים. רבה של לוד החלונן פעם אחת נגד מפעל, שכתב "כשר" בשמו של הרב על מוצר שלא קיבל הכשר כזה. זוהי עבירה מפורשת על חוק הונאה בכשרות, ואף-על-פי-כן סגרה המשטרה את החליק. מדוע? אני מצטט: מחוסר עניין לציבור. האם סגירה זו עצמה אינה עבירה?

כמאמר-מוסגר אני רוצה למחות על כך, שלפני שבועיים סירבו להעביר לוועדה הצעה לסדר-היום של הרב יעקב יוסף כעניין אי-אכיפתם של חוקים דתיים. האם יש למשטרה ממה לחשוש? האם יש לה מה להסתיר? האם אסור לבקר ולבדוק אותה?

אדוני שר המשטרה, אני רוצה להגיד מפורשות, שאין לנו עניין לחקור אותך. ההרגשה שלנו היא, שאם תיכנס בעובי הקורה, תשתנה הגישה, והיא חייבת להשתנות. מה שקרה כשכתב האחרונה הוא רק סימפטום חמור מאוד, אבל הוא מלמד על הכלל.

אני מבקש שהכנסת תורן בנושא זה ותבקע סוף סוף, אם הציבור הדתי במדינה הוא שווה וזכויות כשם שהוא שווה חובות, או שהוא מופלה לרעה בעניין זכויותיו כציבור וכפרטים. תודה רבה.

הי"ד א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת בן-שלמה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת בן-שלמה

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כואב הלב וצר לנו עד מאוד, אבל אין מנוס, לצערנו, מלבוא שוב — וזו לא הפעם הראשונה — ולזעוק חמס על התנהגות המשטרה בכל הקשור לטיפול בהציבור הדתי בירושלים.

איפה כל הזעקים חמס נגד מדיניות ענישה קולקטיבית? איפה כל אלה שבדוקים כל איש משמר הגבול כמה מותר לו להכות? היכן כל אלה הזועקים נגד פגיעה בחפים מפשע? תראו לאן הגענו — כאשר מדובר בערכים, כל יפי הנפש מתקוממים נגד הפגיעה בהם. אבל, כאשר מדובר ביהודים, איש לא פוצה פה, זאת בתנאי, כמובן, שמדובר ביהודים דתיים, אז הכול הפקר, הכול מותר.

אינני רוצה להלאות אתכם, חברי הכנסת, אבל מדובר בדוגמאות אין-ספור בכל אותם מקרים שהועלו בכנסת ולאחר מכן הועברו לוועדת הפנים ונתגלו כחריגים. במקרה אחד התנצל המפכ"ל, במקרה שני — ניצנ'משה, ובמקרה שלישי — כבוד השר, הכול כמובן מקרים חריגים.

שר המשטרה ח' ברילב:

איפה אני התנצלתי? על מה?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
על המכות שפגעו — — —

שר המשטרה ח' ברילב:

איפה אני התנצלתי? כמו הסיפור ההוא. איפה אני התנצלתי?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בועדת הפנים היתה איוו התנצלות.

שר המשטרה ח' ברילב:

לגבי המפכ"ל אינני יודע. לגבי אני יודע. על מה היה לי להתנצל?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אולי זה היה בשם השר, אינני יודע. יכול להיות שההתנצלות של המפכ"ל — — —

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני, אני מציע לך לדייק. זו פעם שנייה היום.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
נבדוק.

שר המשטרה ח' ברילב:

זו פעם שנייה היום שאתה מדבר — — —

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא אני, זה במקרה משהו אחר. אל תקשור אותי. זה היה איש אחר שדיבר אתך.

שר המשטרה ח' ברילב:

מסיתך. אני לא התנצלתי, אין לי על מה להתנצל. אני חושב שאחם צריכים להתנצל על זה, שבימים טרופים אלה אתם מעסיקים את המשטרה בשמירת הסדר בירושלים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אנחנו יודעים שהחריגים הם רבים יותר. המשטרה פועלת ללא כל רסן כאשר היא נתקלת בציבור החרדי והדתי. די היה לנו לשמור את בכירי המשטרה אומרים, שהם מתורגלים להתקליות עם המפגינים בשטחים, כיוון שהם פעלו נגד המפגינים בירושלים, זו בושה וחרפה לשמוע דברים אלו.

ורחובות מספר על-ידי מחסומי אבנים, גרסאות ופחי אשפה שנהפכו ותוכנם נשפך לרחוב.

כוחות המשטרה שהגיעו למקומות ההתקהלות התקבלו במטר אבנים ובקבוקים הן מהמתקבלים והן ממרפסות הבתים הסמוכות למקום האירוע. כוח המשטרה פיזר את המתקבלים במרביית המקומות תוך שימוש בגז מדמיע. בפזורים אלה נוצעו שבעה מעצרים של חשודים בהתפרעויות, לא נעצרו קטינים ולא נעצרו ילדים, אלא אברכים בעלי זקנים, שהם כוודאי בני 18 ויותר.

כוח המשטרה עזב את המקום בתקווה שהסדר הוחזר על כנו, אולם לצערנו, לא חזר השקט למקום. הפרות הסדר נמשכו ואף התעצמו. הן הגיעו לשיאן בפגיעה בנהג מוגית שנסע ברחוב מאה-שערים עם ילדיו הפעוטים, אירוע זה היה כבר כמוצאי-שבת, חסות החשכה. הנהג נמלט מהמקום בבהלה, כשהוא מותיר את ילדיו ואת המכונית במקום. לבקשתו של הנהג חזרה המשטרה למקום כדי לסייע לו בחילוק רכבו וילדיו. גם במקרה זה נחקל כוח המשטרה במטר אבנים ובקבוקים.

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, אני סבור שזו ממש בושה וחרפה שבחקופה זאת מעסיקים יהודים את השוטרים כעניינים כאלה.

שמירת השבת וזרת היא נושא מכובד מאוד, אבל המשטרה אינה מופקדת על כך, אלא על שמירת החוק, והיא תפעל כעניין זה בלא משוא פנים ובלא פשרה. המשטרה משתדלת להגיע לידי הידברות. יש חוגים חרדיים שנענו לפניית המשטרה, תוך הבנת המצב המיוחד. יש חוגים חרדיים שמצמצמים על הפניות האלה, אינם מקבלים את החוק, אינם מקבלים את סמכות המשטרה, ועושים דין לעצמם. אני חושב שלכך אי-אפשר לתת די ואי-אפשר להסכים.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להסיר את ההצעה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. אנו ניגשים להצבעה על הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת שמעון בן-שלמה. לפנינו שתי הצעות: לקיים דיון במליאה, או להסיר את ההצעה מעל סדר-היום. מי בעד קיום דיון במליאה? מי בעד הסרה מעל סדר-היום?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

נא לספור.

הי"ר א' נחמיאס:

בבקשה, גברתי סגנית מזכיר הכנסת.

ה צ ב ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת

7 —

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת

14 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נחקלה.

יא. הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (הנחות בארנונה למקבלי קצבת זיקנה),

התשמ"ח — 1987 *

(הצעת חבר הכנסת ד' בן-מאיר)

פקודת העיריות (הנחות בארנונה למקבלי קצבת זיקנה),
התשמ"ח — 1987. חבר הכנסת דב בן-מאיר, בכקשה.

קרא לי להיכנס בעובי הקורה, ויש לי הכבוד להודיעכם, שאני מצוי בעובי הקורה. הצרה היא, שאותם חרדים גומרים מדי שבת לאכול את הצילנט, הולכים לחטוף את תנומת אחר-הצהריים, ונינוחים מאוד יוצאים לרחובות ומפירים את החוק בצורה חמורה, ומי הכתובה? — המשטרה. מדוע? משום שהמשטרה מופקדת על שמירת החוק והסדר הציבורי. המשטרה קוראת להם להתפזר ורק אחרי שקראתה לא נענית, היא מפעילה כוח סביר, כמוקנה לה בחוק.

אין למשטרה שום חשבון עם שום סוג של אוכלוסייה: לא עם החרדים, לא עם השכונות, לא עם התעשיינים ולא עם הערבים. במקום שבו נשמרים החוק והסדר, אין המשטרה מתערבת.

צר לי לומר שבחקופה הקשה הזאת, שבה מוטל על משטרת ירושלים להבטיח את ביטחון חושכי העיר והסביבה, ולשם כך נאלצה המשטרה להביא לירושלים שוטרים רבים מאוד מכל התחנות בארץ ומכל המרחבים, כדי שהנוכחות המסיבית גם תרתיע וגם תבטיח יכולת להתמודד עם ניסיונות של הפרות סדר — מופיעה הפרשה הזאת בכל מוצאי-שבת.

צר לי לומר, שכל ההאשמות, על התנכלות המשטרה כביכול ועל החשבון שיש לה כביכול — אין, להן שום אחיזה במציאות: המשטרה תהיה אסירת תודה, אם בשבת יוכלו גם השוטרים לאכול את הצילנט או את הקוסקוס בשקט ולנוח אחרי-הצהריים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שר המשטרה ח' בר-לב:

ריברו עם פרנסי העדה החרדית והסבירו להם, שבחקופה זו לפחות עליהם לעשות הפסקת אש, קיבלו הבטחות חלקיות, ובמוצאי-שבת, בשבת, חזרו העניינים על עצמם.

אני רוצה לפרט קצת את האירוע שהביא להגשת ההצעה לסדר-היום. כיום שבת האחרון, החל משעה 14:00 החלן עשויות חרדים להתקהל בכיכר-השבת בירושלים ולנוע משם לכמה מוקדים. חלק הארי עלה לרחוב שטראוס והחל ליידות אבנים ולהשליך בקבוקים לעבר כלי רכב חולפים ולעבר כוחות המשטרה שהוזעקו למקום. כתוצאה מידידי האבנים נפגעו חמישה כלירכב אזרחיים ושני כלירכב משטריים, וכן נפצע בראשו שוטר ונוקק לטיפול רפואי בבית-חולים. בכקשה, חבר הכנסת: חמישה כלירכב אזרחיים, שני כלירכב משטריים ושוטר עם אכן בראש — והכול לא מערבים ולא במזרח-ירושלים, אלא מיהודים שכל שבת חוזרים ועושים פעולות כאלה, רק אחרי שקרה כל המתואר כאן נאלצה המשטרה להפעיל כוח ולהשתמש בגז מדמיע.

ההתקהלות הזאת חזרה ונשנתה פעמים מספר עם צאת השבת, ובכל פעם היה טיפול למשטרה דומה. עם צאת השבת התרחבו הפרות הסדר למקומות נוספים: רחוב יואל, רחוב מאה-שערים, רחוב יחזקאל ורחוב שרי-ישראל, ונוסף על ידיו האבנים והשלת הבקבוקים לעבר כלירכב חולפים נחסמו

הי"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעת חוק חקפ"ד, הצעת חוק לחיקון

ואין שום ספק שהם גם מהווים קבוצת לחץ פוליטית. עד כמה הם מהווים קבוצת לחץ פוליטית אפשר לראות מהעובדה שהנה החליטו גמלאים להתארגן ולרוץ כנראה ברשימה נפרדת לכנסת הבאה. כשל הקיפוח שהם מגישים כגמלאים, דרך אגב, זה יהיה הניסיון השני. גם לכנסת העשירית רצה רשימה של גמלאים.

שר התחבורה ח' קורסו:

אתה רוצה להוציא את השטיח מתחת לרגליהם?

דב כ"מאיר (המעריך):

לא, לא. אני אומר: הרגשת הקיפוח הזאת קיימת, ואני רוצה לומר למה היא גורמת. היא גורמת לכך שאף שבהנחיות — ואומר "בהנחיות" — של משרד הפנים לרשויות המקומיות כתוב, שאסור לתת הנחות כוללות לקבוצה שלמה אלא רק הנחות, נאמר, מחמת עוני, ולצורך זה מקימים ועדה מיוחדת, קורה שלמעשה, דה־פקטו, נותנות הרשויות המקומיות הנחות מפליגות לגמלאים. הפרדוקס הוא, שכל שהרשות המקומית קטנה יותר וענייה יותר, היא נותנת הנחה גדולה יותר. מדוע? כי הקשרים הלא־פורמליים בין הקבוצות הללו לבין ראש הרשות המקומית הם מאוד מאוד קרובים, קשה לו לסרב, והלחץ עליו הוא גדול.

לפי בקשתי נערך סקר בנושא הזה של הנחות, ואני רוצה לומר לכם, שיש רשויות מקומיות, החלטות שבהן, שמציעות הנחות עד 70% מהארנונה. רבות מהן מציעות 50% מהארנונה. לעומת זאת, דווקא הרשויות העשירות והחזקות יותר, אלה שהיום ממליצים שלא לאפשר להן להעלות את המסים אפילו ב־15% של ההתייקרות של השנה שעברה, אינן ממהרות כל כך ללכת לקראת הגמלאים. לכן הצעתי היא, שייקבע בחוק כי כל גמלאי, כעצם היותו גמלאי, יקבל 25% הנחה על הארנונה.

הדבר הזה איננו כרוך כשום הוצאה מיוחדת על־ידי הרשויות המקומיות. הוא גם לא יביא לשום דרישה של הרשויות המקומיות ממשרד הפנים וממשרד האוצר, כי כל הרשויות הקטנות, הסמוכות על שולחנם של משרד האוצר ומשרד הפנים, ממילא נותנות הנחות של 50% עד 70%. משום כך הקביעה בחוק שזה יהיה רק 25% תקטין את ההנחה לגמלאים ברשויות הללו. למעשה היא תהווה הגנה על ראש הרשות המקומית מפני לחץ ואיום ישיר של קבוצת גמלאים נגדו.

וכנגד זה, הדבר יכניס את הנושא לאיזה סדר, וכמובן, כתוצאה מכך ידעו גם הגמלאים שהם זכאים לאיזו התחשבות. אגב, דבר זה מקובל בעולם כולו.

הדבר האחרון בהצעת החוק הוא, שמי שמקבל הטבה סוציאלית, וגם פה יש כל מיני הנחות, גם זה יוסדר; היינו, האיש יהיה משותף לגמרי מארנונה של 100 מ"ר בדירתו, בתנאי שגודל הדירה לא יעלה על 125 מ"ר ובתנאי שאין לו דירה נוספת.

שוחחתי על הנושא הזה עם שר האוצר, והוא מבקש להבטיח שאכן הצעת חוק זו לא תגרום להוצאה כספית. הבטחתי לו, שכעת הכנת הצעת החוק לקריאה ראשונה אתחשב בהצעות שיביאו אגף התקציבים או נציגי האוצר ונציגי הצעת חוק כזאת, שלא תגרום להוצאה מיוחדת מצד האוצר לנושא זה.

לכן, אני מבקש מהכנסת וממך, אדוני השר, לאשר את העברתה של הצעת חוק זו ולוועדה להכנתה לקריאה ראשונה, זאת בתיאום עם משרד האוצר ושר האוצר.

רב כ"מאיר (המעריך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מה שהניע אותי להניח את הצעת החוק הזאת על שולחן הכנסת נובע מהעובדה, שנושא הגמלאים הופך להיות נושא מדובר ומטופל יותר ויותר בחברתנו, מפני שמשך החיים של האוכלוסייה הישראלית מתארך ומספר הגמלאים בחוכנו הולך וגדל. אבל, כמו בכל נושא, החברה שלנו עדיין איננה ערוכה מבחינה פסיכולוגית לקלוט בתוכה שכבה גדולה והולכת של גמלאים, שחלקם באוכלוסייה מגיע כבר עכשיו ל־12%; ויש ערים, כמו למשל העיר תל־אביב־יפו, שאחוז הגמלאים בה מגיע ל־20% בקירוב.

הבעיה של הגמלאים הללו היא — ואני מניח שכל אחד מאתנו יגיע לכך, ואני מאחל לו זאת ברגע זה — שברגע שאדם יוצא לגמלאות וחייב לחיות רק על הגמלה שלו נוצרת נפילה של כ־60% ברמת הכנסתו. מדוע 60%? כיוון שלמעשה המקסימום שהוא יכול לקבל הוא 70% של שכרו האחרון, אבל לא של כל רכיבי השכר או ההכנסה האחרונים אלא רק של אלה שנכללים במשכורת. כתוצאה מכך אותם 70% מה־100% הופכים בסופו של דבר ל־40%. מה־100% הוא מפסיד עוד כ־30%, בגלל העובדה שרכיבים רבים לא נחשבים שכן.

מובן, יש אנשים שחיים מהון או מהכנסות אחרות, אבל מדובר על רוב־רובו של ציבור הגמלאים במדינה. זה עניין אחד שהחוק הישראלי לא הכיר בו עד היום הזה. יש רק נושא אחד, שעסק בו משרד התחבורה יחד עם הקואופרטיבים לתחבורה, וזה עניין ההנחה לגמלאים בכרטיסי נסיעה באוטובוסים. שם לא נכנסים כלל לשאלה אם מי שעולה לאוטובוס הוא מיליונר או פושט יד. כל מי שהגיע לגיל מסוים יכול לקבל את הכרטיסיה הזאת ולקבל את ההנחה. ההנחה הזאת מתבססת על העובדה, הנכונה בעיקרה, שמי שמשתמש בשירותי האוטובוס ולא כמונית ולא במכונית פרטית הוא על־פי־הרוב אדם בעל הכנסה נמוכה, ואם אנחנו נותנים לו הנחה כקשיש, הרי אנחנו מגיעים דווקא אל האוכלוסייה הזקוקה לכך ביותר.

ועכשיו אני עובר לנושא זה של הנחות בארנונה. ובכן, קורה לא אחת שקשישים נשארים לגור בדירה גדולה, כי זו דירה בדמי מפתח. הם מקבלים אומנם את מקסימום הגמלה שלהם, 70% מהגמלה, ויש להם דירה של 100 מ"ר, לפעמים של 120 מ"ר בדמי מפתח. הם אינם יכולים לצאת מהדירה הזאת, כיוון שאם הם יצאו ממנה אין להם שום שיכון אלטרנטיבי, והם אינם יכולים להיכנס לדירה קטנה, כי כשני־שלישים של דמי המפתח שהם יקבלו מבעל־הבית לא יהיה כדי קניית שום דירה אחרת. לכן הם נשארים בדירה גדולה — קבצנים על תקן של אריות; כלומר, מבחינה הגמלה הוא קבצן, והוא חי בדירה גדולה המתאימה לאדם בעל הכנסה גדולה, והוא אינו יכול לקבל הנחה כלשהי כיוון שהוא אינו יכול להוכיח שיש לו בעיה של עוני. כי הוא מקבל את מלוא הגמלה שלו ואין הוא מקבל הטבה סוציאלית.

כפי שאמרתי, אדוני היושב־ראש, אלה שתי הקבוצות של הגמלאים: הקבוצה הראשונה, שבה גמלאים היורדים ברמת הכנסה שלהם, והקבוצה השנייה, ובה אלה שנחלקים בדירות גדולות ואינם יכולים לעזוב אותן, כי זו האלטרנטיבה היחידה שיש להם. לפעמים אלו גרים בבדירות בדירה גדולה מאוד. זה מצד הנגטיב, מצד הביקוש, מצד הצרכים.

מצד שני, המערכת הפוליטית נוטה להתחשב בגמלאים, כמספרם הגדול, גם כעובדה שהם מאורגנים פעמים רבות בכל מיני מועדונים, בכל מיני קבוצות, נגיד, של מבוטחי החברה הזאת או מבוטחי הקופה הזאת. הם גם ממשיכים להתכנס יחד,

— הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (הנחות בארנונה למקבלי קצבת זיקנה); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הצעות לסדר-היום —

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דב בן-מאיר. אדוני השר קורפו, בבקשה, דברי תשובה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהצעת החוק שלפנינו מבקש חבר הכנסת בן-מאיר להסמיך את מועצת העיריות להעניק הנחות מחשולם הארנונה למקבלי קצבת זיקנה, כאשר מקבלי הקצבה מחולקים לשתי קבוצות: האחת — כלל מקבלי הקצבה, והשנייה — מקבלי קצבה הזוכים בנוסף עליה גם בהטבה סוציאלית.

חבר הכנסת בן-מאיר מציע אפוא, כי כלל מקבלי הקצבה יזכו להנחה מארנונה עד 25%, אשר למקבלי קצבה ייחוד עם הטבה סוציאלית, תורשה מועצת העירייה לתת פטור ל-100 המ"ר הראשונים של דירת מגוריו של הגמלאי, וכל זה כתנאי שאין לו דירה נוספת וכלל שטח הדירה אינו עולה על 125 מ"ר.

כיום, קיימות בעולם מגמות לאפשר, ליוצאים לגמלה לשמר את רמת ההכנסה שהיתה להם לפני היציאה לגמלה. זאת, כיוון שעד כה המצב הוא שהכנסותיהם פוחחות עם היציאה לגמלה. דא עקא שלא כולם שוים וקיימים כאלה שלא נפגעים בהכנסותיהם. אין בכך, כמובן, משום הבעת דעה שאין לשפר את מצבם של הגמלאים, אך כאמור המבחן לקביעת פטור לקבוצה או למגזר, שאינו מבחן כלכלי ברור, יוצר מצב שבו אותם אנשים שהגיעו לגיל 65 והם מקבלים קצבת זיקנה

וגם יש להם רכוש רב והכנסה נוספת ימצאו עצמם זכאים להטבה נוספת שאין הם זוקקים לה.

זאת ועוד, סעיף (ב2) הוא מיותר, באשר ככלל נהוגות הרשויות המקומיות לתת הנחות למקבלי ההטבה הסוציאלית.

הובא לידיעתי, וגם חבר הכנסת בן-מאיר מסר על כך כאן, שהוא קיים שיחות עם שר האוצר, ועל-פי הסיכומים ביניהם הוא יכניס בהצעתו שינויים המתאימים לדרישות האוצר וסך כל ההוצאה לא תגדל.

אני מציע אפוא להעביר את ההצעה לוועדה המתאימה, כדי להכניס בה את השינויים המוסמכים ולהכניסה לקריאה ראשונה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר קורפו. אנחנו עוברים להצבעה. מי להצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (הנחות בארנונה למקבלי קצבת זיקנה), התשמ"ח — 1987, יצביע מי נגד?

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק לחיקון פקודת

העיריות (הנחות בארנונה למקבלי קצבת

זיקנה), התשמ"ח — 1987, לדיון מוקדם

בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' נחמיאס:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

כרשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי היום הונחו על שולחן הכנסת: מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים האלה — פיטורי עובדים אחרי שירותם במילואים; אבטלה מתמירה באופקים ובעיות התעסוקה שם; המצב ב"יולקן-יציקות";

קריאה לישראלים להצטרף לתוכנית הפנסיה הגרמנית; נשים מזוכות ואלימות במשפחה.

עוד הונחה על שולחן הכנסת הודעת מנכ"ל משרד הפנים בעקבות מסקנות הוועדה המשותפת לוועדת הכספים ולוועדת החוץ והביטחון בנושא: מצבם ומעמדם של הבדואים בישראל. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה.

יג. הצעות לסדר-היום

יזומת השלום האמריקנית

שמקורו ביוזמתנו אנו, אך מה שקרה לאחרונה הוא, שלא זו בלבד שלא היתה יוזמה, אלא שחגגה הקונצפציה של המשך השליטה על מיליון וחצי פלשתינים, הקונצפציה של "אף שעל".

אדוני היושב-ראש, האם ייתכן קיפאון בסיר לחץ? ודאי שלא, אבל זה ימה שקורה.

לעתים אני שואלת את עצמי: האומנם טחון עיני ראש הממשלה וחבריו מראות את המציאות? הרי אין להניח שכולם בצד שאינו שלהם סומים, כולם מרושעים, כולם לא דואגים לאינטרסים של אותה מדינה שלמענה הקרחנו כל כך הרבה קורבנות.

עקבתי אחרי התגובות מצד הימין על יוזמת שולץ ועל התוכנית האמריקנית. השר קורפו, השר המדבר פה בסמכותו של ראש הממשלה, אומר לנו בריאיון בטלוויזיה: מה, לא שמעתם? הסובייטים אינם מסכימים לתוכנית שולץ, ואם זה

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים לסעיף הבא — הצעות לסדר-היום מס' 7126, 7129, 7148, 7156, 7189, 7199 ו-7200 בנושא: יוזמת השלום האמריקנית. יש שמונה מציעים, ואני מבקש להודיע, כדי שלא יהיו בינינו אי-הבנות, שאני אקפיד בדייקנות על הזמן של כל חבר וחברה.

רשות הדיבור לחברת הכנסת חייקה גרוסמן, בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שואלת את עצמי, מה טמון בתיקון של ראש הממשלה בצאתו לארצות-הברית? כמה לאורים? יש לאורים שאני מכירה: לידון, למצרים, לפלשתינים, עכשיו נוסף עוד לאו — לאמריקנים. והרי אנחנו יודעים שאי-מתן תשובה הוא תשובה שלילית.

אדוני היושב-ראש, מעולם לא בנינו על כפיית השלום מבחן. תמיד טענו כי כל הסכם שלום כפוי יהיה גרוע מהסכם

הישראלי ולחמש החברות הקבועות במועצת הביטחון של האו"ם. כל המשתתפים בוועידה חייבים להסכים להחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338 ולשלול אלימות וטרור. זה מה שאמרנו.

הייתי מציעה לליכוד: הפסיקו לטפס על הקירות. העם אינו מטומטם, והוא יודע שהוויכוח אינו נסוב על השאלה, מי הדליף את מכתבו של שולץ. הוויכוח הוא, האם מדינת ישראל מקיימת את אשר התחייבה לקיים, את אשר חתמו עליו ראש הממשלה ומנהגו כעבר, או שמא חושבים מנהיגיה שהם לא יצטרכו לשלם את השטר. הוויכוח הוא, האם נאחזים בססמה המסוכנת המוליכה למלחמה נוספת, בססמה של "אף שעל", האומרת כיבוש, בדידות ונידוי עולמי, או שמוכנים לעשות שלום על בסיס הדברים המוסכמים והחתומים ועל בסיס המסכמים, שכל העם שמח לקבלם.

אני מנאבת, שההשתלחות הדמגוגית המרושעת, וההתקפות שצורכות לפעול על המכנה המשותף הנמוך ביותר, יפעלו כבומרנג. אומנם כל ההופעות הברוניות נגד שמעון פרס, הנעשות על-פי הרוב משיקולים פנים-מפלגתיים של רציה אל הכנסת הבאה, מרגיזות, ואף-על-פי-כן הייתי מציעה לממלא מקום ראש הממשלה, שלא להתרגש כל כך ולא לחזור ל"לאווים" המצמצמים את שדה הראייה ויכולת התמרון הפוליטי. הם מערפלים את ראיית המציאות ומשמישים מחסום, שעלול להוביל רק להטלת האשמה כולה על ישראל.

ראש הממשלה אומר, שהשימה היא לשים קץ למה שמתרחש היום ביהודה, בשומרון ובעזה. לדבריו, מטרה זאת חשוב יותר ורחופה יותר מכל דבר אחר שאנחנו עוסקים בו. למעשה יש בהצעתו של ראש הממשלה המלצה שלא לחפש בקרב הפלשתינים פרטנרים לשלום לא בעשור הקרוב ולא לאחריו.

לפי הבנתי, עשתה בריח-המוצעות שלוש טעויות עיקריות בנוגע לישראל: היא ניתקה את הקשרים הדיפלומטיים עמה, התנגדה להסכם קמפ-דייוויד ועכשיו היא מתנגדת ליחומה האמריקנית — אומנם, לא באותה עוצמה כמו זו שהייתה לה בעבר. לצערי, גם הפלשתינים לא התייצבו לפגישת עם שולץ, ולפי דעתי, הם שגו שגיאה פטלית. אומנם ראש הממשלה שלנו נפגש עמו, אבל פגישתם היתה בגדר טחינת מים.

אנו מְשוכנעים, כי הדבר החשוב ביותר ביוזמה האמריקנית הוא תחילת הדינמיקה, המהלך, הפתח למשאומתן במצב זה של מדיניות קפארה ושטחים בוערים. לעם הפלשתיני מגיעה זכות הגדרה עצמית כמו לכל עם אחר, ובתנאי שזכותו לא תבוא על חשבון עם אחר. עמנו שלנו צריך גבולות בטוחים ומוכרים, ואני מציעה שלא יאיימו עלינו שהפלשתינים יבואו אלינו בתביעות על יפו ובתוכנות כעקבות מסירת שכם, בבחינת: אם תיתני להם אצבע, הם ירצו את כל היד. הרי בטופו של דבר האצבע הזאת, השטחים, אינם שלנו. כבשנו אותם בעת מלחמת מגן ואמרנו שהם פיקרון למען השלום.

היז"ר א' נחמיאס:
אבקש לסיים.

חייקה גרסמן (מפ"ם):

אני מסיימת בעוד שתי דקות, אם מותר.

היז"ר א' נחמיאס:

עברת הרכה על מכסת הזמן העומד לרשותך, ואת יודעת שיש עוד שמונה נואמים.

לא משכנע את הציבור, הוא אומר: אבל גם לחוסיין יש הסתייגויות, גם הוא לא מסכים. אבל השר קורפו לא אומר מה הוא חושב.

ולבסוף שולפים מהצד ההוא את יונת השלום המרוטה ואומרים: אנחנו כן מציעים שלום, אבל שלום תמורת שלום.

נראה לעתים כי משהו מהצד השני דואג לימין, וברגע שהוא נלחץ על-ידי יוזמות שלום, הוא מספק לסרבני השלום שלנו נימוקים נוספים. וכך אפשר להנשים בנשימה של הקורבנות, לצערי, את סרבנותם. האם מציעים לנו לחיות לפי דיקטט של הסרבנים בצד השני? שאנחנו נקוד לפי החליל של טרוריסטים רוצחי נשים?

התוכנית האמריקנית ריומנתו של מזכיר המדינה, כך נראה, הן כמו עצם בגרונם של אלה שאצלם שום דבר לא השתנה, אלה הקפואים כחוך קונכיה של לאומנות וסיפוח וכל עניין השלום שבבילם הוא בכלל צרה צרורה. אבל, כך נראה, כל משחקי ההתחמקות מפתרון, כל המשחקים האלה נגמרו. יש לוח זמנים שהגיש שולץ, יש תוכנית מסגרת, ונראה לי שאי-אפשר עוד להפעיל תרגילי השהיה וסחבת.

יש פתיחה בין-לאומית, יש הצעות להסדר ביניים, וגם הצעות איך יתנהל המשאומתן על הסדר של קבע. את ההזמנות לצדדים ישלח מזכ"ל האו"ם. עם כל המשתמע מכך, זו הצורה שבה אני מבינה את הדברים, ומשתמעת מכך אופציה פתוחה לפלשתינים בצורה זו או בצורה אחרת.

אדוני היושב-ראש, אינני מבינה איך יכול ראש הממשלה להסתמך על הסכם קמפ-דייוויד ולסרב להחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338. החלטות אלה אומנם הוציאו בזמן, באוגוסט 1970, את מר בגין מממשלת גולדה, כי הוסכם אז על הפסקת אש ועל סיום מלחמת ההתשה בין ישראל למצרים. תוך אזכור ההחלטות האלה של מועצת הביטחון. אבל, מר בגין חתם על הסכם קמפ-דייוויד ב-1979, וכך חתם על העיקרון של "שטחים תמורת שלום" כפי שהוא כלול בהחלטה 242. שהיא הבסיס להסכם קמפ-דייוויד. מר בגין חתם על הסכם שלום למרות חורת הסיורב של "חירות", כי הוא עשה מפנה כרגע שראה את האפשרות לשבור את מעגל הדמים.

אבל, לא רק החלטות מועצת הביטחון 242 היא כעצם בגרן. למעשה, כל הסכם קמפ-דייוויד כפוי עליכם. זוהי הסיבה לכך שאינכם מחמיצים הזדמנות להוכיח שגם השלום עם מצרים הוא כאין וכאפס ולמעשה אינו קיים.

אדוני השר, בהסכם קמפ-דייוויד כתוב, כי יובטחו הזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני, וכי הנציגים הנבחרים של העם הפלשתיני צריכים להשתתף במשאומתן על פתרון בעיית הפלשתינים על כל היכטיה. דברים אלה כלולים בסעיף יחודה, שומרון וחבל-עזה. הסכם מסגרת. נניח שאינכם רוצים את א"ש, את מי אתם כן רוצים? את "הג'יהאד האסלאמי", את הפלשתינים המקבילים את ההשראה מהומויניזם? יש גם כאלה. האם זה מה שאתם רוצים? ככל שיתברר שהם קיצוניים יותר, ישרת הדבר יותר את הדרך המסוכנת המובילה למלחמה נוספת. במקום לענות לעניין, אתם נאחזים בכל זיו כדי לנחש, להאשים בכוגדנות, לחפש אשמים בשמאל ולהפוך את הטורוד הנפשע לנימוק.

כשהצענו את נוסחת שם-טוב-ידי, השמיצו אותנו רבים, גם בין הספסלים האלה. אבל, מה אומר שולץ במכתבו לראש הממשלה? הוא אומר: "זמזכיר הכללי של האומות המאוחדות יתבקש לשגר הזמנות לצדדים המעורבים בסכסוך הערבי-ישראלי".

חייקה גרוסמן (מפ"ס):

אני רוצה לומר: יש בכנסת מומחים לענייני ערבים, והם קוראים את המחשבות של כל הערבים כולם. אני אומרת, שמול הוא שאין בחוץ מי שקוראים את המחשבות שלהם, כי הרי אנחנו יודעים שקורה בליכוד מה שקורה לטיפש: כל מה שבלבו מצוי גם על לשונו. מי בא ודיבר על כיבוש מעבר לירדן? מי בא עם עניין הטונספר?

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים בהצהרה. אני מצהירה פה, לפניכם: אני תבוסתנית ואני יפת-נפש, ואינני מאמינה שפתרון כוחני יחזיק מעמד. אינני מבקשת תועלת לשעה. אני מבקשת להבטיח את קיומה של מדינת ישראל פה, כמזרח התיכון, ולא במקום אחר, וזה הרגע לאחר את הפתרון המדיני, הביטחוני והמסורי.

היורא' נחמיאס:

הודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. רשות הדיבור באותו נושא לחבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, 20 שנה נראה הכיבוש, כפי שאומרים כלשון מקצועית-טכנית, בלתי הפיך, אי-רברסיבילי בלעז, כדי לתת לזה יותר תוקף. הריבה מאוד אנשים, בחלקם גם אנשים קרובים, אנשים שהם שותפים פחות או יותר לעמדה, כל מיני נביאי שקר, אמרו לנו שזהו זה, מה שהיה הוא שהיה והוא שיהיה.

ואני אומר לכם, שלפעמים היה צריך לאזור ולגייס הריבה מאוד כוחות נפשיים, כדי לעמוד מול המציאות הזאת, שנראתה כאמת מציאות קבועה, עומדת ושרירה, ולומר: הכלים, פשוט הכלים. או מה אם עברו 20 שנה? 20 שנה? כל העניין כולו הוא עניין של אילוצים ומחירים, והשאלה היא לאן פונה עכשיו המהלך ההיסטורי הזה. במשך 20 שנה הוא פנה לעבר אחד, ועכשיו הוא פונה לעבר האחר. באו האורעות האחרונים, רבותי, והפכו את המצב על פיו, ומה שהיה — איננו, ודאי שלא יהיה. זהו מצב אחר לחלוטין, ובפעם הראשונה אפשר כבר לראות את סופו של הכיבוש.

מה עוד קרה במשך 20 שנה, או לא קרה במשך 20 שנה? המעצמות, בהתנהגות אופורטוניסטית ממדרגה ראשונה, לא נקפו באזור אצבע. ברית-המועצות מילאה תפקיד שלילי, דטרורקטיבי, וארצות-הברית לא מילאה שום תפקיד. אמרו לנו גם בעניין זה אותם נביאי השקר, שמה שהיה הוא שהיה, הוא שיהיה ולא תהיה שום התערבות. אמרו לנו גם, שבעצם המעצמה היידידותית הזאת, ארצות-הברית, היא גמר של נייר, נכון, נייר מרשרש, נכון, נייר ירוק מרשרש, נמר של דולרים, אבל רק נמר של נייר. והיא עמדה מגמד ואולי חרץ מן האנטרול: הזה של הסכמי קמפ-דייוויד היא הגיחה לנו להתבוסס בבוץ ובדם והשאירה אותנו לנפשנו. אבל גם זה משתנה עכשיו, כי כנראה הגיעו מים עד נפש גם שם. מתוך דאגה לנו ולאזור ולשלום העולם, גם הם החליטו כנראה לעשות מעשה.

עכשיו, כמו כל אדם אחר, אחרי סיורו של שולץ במזרח התיכון, ואילווא היו הדברים כל כך קיומיים, כל כך חיוניים, כל כך גורליים, אפשר היה באמת להתפוצץ מצחוק, כאשר בסך-הכול כאילו מתהפכות היצרות, ונראה שמדינת ישראל מונעת את מוחה, לא איך מגיעים לשלום, אלא איך מרצים את הודו הזה, הדרך שולץ, איך עושים לו טובה, איך מרגיעים אותו, איך גורמים לרוד הטוב הזה, שפתאום קפץ עליו רגז והפך להיות מין ווד טרזן, שיחזור סוף סוף לארצות-הברית,

עיף אך מרצה, כאילו זה בכלל עניינו, כאילו זו הבעיה שלו, כאילו זו איננה הבעיה שלנו, כאילו הוא זקוק לכל זה. הרי זו כאמת שליחות שמבחינתנו היא שליחות של ישראל. אני יודע שאומרים שמדינת ישראל היא נכס אסטרטגי לארצות-הברית. אבל, אם יקרה חס וחלילה דבר רע לנכס האסטרטגי הזה, ארצות-הברית תעמוד על תלה. אני אומר לכם שהיא תעמוד על תלה, זה לא ייאמן, אני יודע, אבל זו עובדה.

הייתי יכול לעמוד כאן ולמנות כרוכל את מגרעותיה של תוכנית-שולץ, ויש לה הריבה-מגרעות וחסרונות. אבל, יש לה מעלה אחת. גדולה, והמעלה הזו מכריעה את כל החסרונות האחרים: היא התוכנית היחידה הקיימת עכשיו בשטח. כל השאר הוא טיפוס על העצים. כל השאר הוא עמידה על המקום, לכן, צריך לעוט עליה כל מי ששוחר את שלום המזרח התיכון, וכראש וכראשונה את שלומנו. צריך לעוט עליה כמוצאי שלל רב.

וזהו התוכנית הכי טובה לישראל. היא עד כדי כך טובה לישראל, שקשה לפעמים להאמין שהיא גם אמיתית; אמיתית כמובן זה שהיא יכולה להתמשש.

עכשיו אני רוצה לומר דבר מרחיק לכת, אבל אני מאמין בו במלוא האמונה. יש איזו קלישהא כזו, ואומרים אמירה חסודה — מי מאתנו איננו רוצה בשלום, מי מאתנו? וזה מבין אותך כל כך. וכי יש מישור שאיננו רוצה בשלום? ואני אומר: מי שאיננו עט על התוכנית הזאת איננו רוצה בשלום, כי לא תהיה למדינת ישראל, תוכנית טובה יותר ממנה. לא יכולה להיות תוכנית טובה יותר. מי שאיננו מקבל את התוכנית הזאת איננו מקבל שום תוכנית, איננו רוצה לקיים משא-ומתן. בכל תוכנית הוא יפשפש וימצא מגרעת ועוד מגרעת. כל תוכנית מכניסה אותו לפניקה.

מה פסול בתוכנית הזאת, ריבונות של עולם. ודאי שאפשר למצוא ערפול כניסות כזה, ואיזה אי-דיוק כניסות אחר, יש סכנות. ודאי שיש סכנות. הדרך שאנחנו הולכים בה עכשיו היא הכי מסוכנת.

רבותי, חברי הכנסת, בכל פעם כאשר מסתמן סוף סוף הסיכוי לשלום מגיחים כל סרבי השלום ממאורותיהם האפלות. ערפאת יוצא ושמיר יוצא, והם נפגשים בחצי הדרך — כן, הם נפגשים בחצי הדרך, אבל הם נפגשים בחצי הדרך אל המלחמה הבאה. זה מדהים ומחרד לראות איך יאסר ערפאת ברצחנותו המטומטמת משחק לידי שמיר, ואיך שמיר בעיוורו האלים והתוקפני משחק לידי ערפאת, ושניהם משחקים באש, ושניהם משחקים בחיינו. שמיר וערפאת מתחרים עכשיו ביניהם מי יחלף יותר בתוכנית-שולץ ומי יצליח לעשות אותה פלסתר.

כל הכוחות המתונים בארץ, באזור, בעולם חייבים לאזור כוח, לחבור יחד, יחד לדחוף את שמיר ואת ערפאת אל שולחן המשא-ומתן.

צריך להכיר בעובדה אחת, טרגית ככל שתהיה, והעובדה הזאת מוכרחה להיות ברורה ואסור שיהיה אדם אחד שירצה לנצל אותה: נכון, ככל שיתקדם מהלך השלום, ככל שיתקרר ההסכם ויהיה בהישג יד, יכן תגבר גם הסרבנות ותחרף התקפנות והטרור האזוריים ראש. ודאי שזה יהיה. יש אורכים לשלום. האם בגלל זה נתיאש? האם נרים ידיים? האם ניתן לכל מתרחי-הריב והמרוקן. והמלחמה להכתיב לנו את העתיד? כפי שהם הכתיבו לנו את העבר? צריך להיאבק בטרור כאילו אין הסכם באופק. אבל צריך גם לחתור להסכם כאילו אין טרור.

העמדה הרשמית של מפלגת העבודה לזו של הליכוד, ועל-ידי זה הצלת הכיבוש והסיפוחים הישראליים. המטרה היא גם להקל את הלחץ הבין-לאומי על ארצות-הברית ועל ישראל. אבל, האמת היא שאין שום הברל מהותי בין עמדתו של המערך לבין העמדה של הליכוד.

הבעיה היא לא ביחסים בין שולץ לבין שמיר, והבעיה היא לא ביחסים בין פרס לבין שמיר. הבעיה היא לא פנים-ישראלית, וגם לא ישראלית-אמריקנית. הבעיה היא ההכרעה בין המשך הכיבוש ושפיכות הדמים לבין זכותו להגדרה עצמית של העם הערבי הפלשתיני; בין המשך הכיבוש ושפיכות הדמים לבין השלום הצודק, שיבטיח את זכות ההגדרה העצמית ואת הריבונות של שני הצדדים.

גורכצ'וב כבר אמר לשולץ בפגישה שלהם, לפני בוא שולץ לאזור: אתה, שולץ, מתעלם מהקורבן, מתעלם מהעם הערבי הפלשתיני ומהזכויות שלו. אנחנו אומרים את זה גם לחלק מכוונות השלום, לאנשים כנים החתורים היום על אותה טעות שעשו לפני שנים מספר, כאשר ראו בהסכמי קמפ-דייוויד את הפתרון. הימים הוכיחו שהסכמי קמפ-דייוויד לא הביאו את הפתרון, וההמשך של הסכמי קמפ-דייוויד לא יביא עמו שום פתרון. הדרך היא הדרך של ועידה בין-לאומית עם סמכויות ובהשתתפותו של אש"ף, דבר שהדגישו ההחלטות של האומות המאוחדות בנושא זה.

יש לי די אחים לוועידה בין-לאומית זו, כפי שהציעה ברית-המועצות למועצת הביטחון, להקים ועדת הכנה ולדרון על זה במועצת הביטחון עם חברות מועצת הביטחון.

לכן, המטרה העיקרית של יוזמת שולץ היא הצלת הכיבוש וחיסול ההתקוממות של העם הערבי הפלשתיני, תוך יצירת אשליה כאילו הבעיה היא בדרך לפתרון. המטרה היא גם להסיח את הדעת מההתקוממות ולרכז אותה בביקור של שולץ ובתוכניתו שלו.

העם הערבי הפלשתיני וכוחות השלום הבינו את זה, ולכן הביקור של שולץ נכשל. עיתוי ביקורו של מר שולץ נקבע על-ידי ההתקוממות עצמה. ההתקוממות נכנסת היום לחדש הרביעי שלה, ליומה ה-93, והיא עדיין בשיא כוחה. לא יכלו לה כל פעולות הדיכוי הברברי והאכזרי. יש יותר מ-120 הרוגים, מאות פצועים. הרוגים ופצועים נופלים יום יום, שבירת העצמות נמשכת, גם המעצרים והעינויים נמשכים. עשרות נשים כבר הפילו כתוצאה מהמכות ומהגז המדמיע. רק ביומים האחרונים הפילו 11 נשים בעזה בלבד כתוצאה מהדברים הכבירים האלה.

הכיבוש משתמש באמצעים ובשיטות קרימינליות חדשות, כמו קבירת אנשים חיים, כפי שקרה בשכם וכרפיה; וזיקת אנשים מהליקופטרים, כפי שקרה לשלושה צעירים מהכפר ג'מאעין ב-22 לפברואר. ואלה השמות שלהם: חויד דייב סוף, בן 11 שנה, עלי עבד אלכארים ע'אזי, בן 23; וואיד אבראהים זאטורי, בן 24 — — —

אמנן לין (המערך):
אני מבקש למחות. אין עלילה גדולה מזו. אין ולא היה דבר כזה.

הי"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת לין, בבקשה. אני מבקש ממך.

אמנן לין (המערך):
אתה שומע מה הוא אומר? עלילה איומה.

מכאן אני רוצה שתשמע קריאה צנועה, הלוואי שהיו מצטרפים אליה רבים, קריאה לארצות-הברית, שלא לומר נושא, שלא לוותר ולא לסגת. אל תאפשרו לאנשי האתמול ולאנשי הסטטוס-קוו הבלתי אפשרי לחמוק ולהשתמט ולתעתע בנו פעם נוספת. תוכניתכם טובה, טובה מאוד, טובה גם לישראל, ועליכם להחזיק בה ולשמור עליה כדי שלא תוחמץ הזדמנות חשובה פעם נוספת.

אני רוצה להפנות מכאן גם קריאה צנועה לברית-המועצות לחדש את יחסיה עם ישראל, לאזן את מדיניותה כמזרח התיכון כדי שתוכל לחדש את ימיה כקדם, כלפני 40 שנה, ולמלא תפקיד פעיל, חיובי ומעיל בהחליק השלום.

לשתי המעצמות נקרא לזמן כהקדם, אולי כבר בחודש הבא, אולי לכל המאוחר בעוד חודשיים, את כל הצדדים לסכסוך על בסיס כפול של הכרה בקיומה הריבוני והבטוח של מדינת ישראל מצד אחד, ומצד שני, ואולי מאותו צד בעצם, על הכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתיני.

אם ערפאת לא ישלח את נציגיו על הבסיס הזה, ידע כל העולם, נדע גם אנחנו, ואני רוצה לדעת סוף סוף — שהוא איש השלום מספר אחת, הוא ולא אחר. אז ייוודע, אם הוא לא ייענה להזמנה הזו, על הבסיס הזה, שהוא כאמת טרוריסט חסר-חקנה.

ואם שמיר לא יבוא אל השולחן, הוא ייחשב לטרבן המועד, לאיש המלחמה האין-סופית, למכשול העיקרי בדרך לשלום.

אוי לנו, רבותי, אם נגיע למצב שבו אדם בישראל יצא למלחמה והוא איננו יודע אם הוא עלול למות בעד ארצנו או למות בעד שמיר.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת יוסי שריד. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק זיאר, בבקשה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני הישכר-ראש, כנסת נכבדה, היוזמה האמריקנית, כפי שפורסמה, אין בינה לבין השלום ולא כלום. היא לא יוחר מאשר חידוש של היוזמות הקודמות, עם שינויים קוסמטיים לא מהותיים, כמטרה להתאימה למצב החדש שיצרה ההתקוממות האמיצה וההירואית של העם הערבי הפלשתיני בשטחים הכבושים.

התוכן הוא אותו תוכן עיקרי שדחוהו הפלשתינים בעבר והם דוחים אותו גם היום. גם כוחות השלום הכנים דוחים אותו. התוכן מבוסס על שלושת הלאוים המשותפים האמרי-קניים-הישראליים הידועים: "לא" לנסיגה לגבולות 1967; "לא" לזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתיני ולמדינה הפלשתינית; "לא" להכרה באש"ף, נציגו הבלעדי של העם הערבי הפלשתיני.

חוט השדרה ליוזמתו של שולץ הוא קיצור תקופת האוטונומיה לשלוש שנים, וזה מבטיח רשמית המשך הכיבוש עוד ארבע שנים לפחות.

ובקשר לוועידה הבין-לאומית, היוזמה הזאת מציגה את הוועידה הבין-לאומית כפתחיה, כאמבוללה בין-לאומית ללא סמכויות, כלי ייצוג עצמאי לאש"ף על בסיס שווה, כלי זכות לאש"ף לקבוע את הנציגים שלו.

אחת המטרות העיקריות של ביקורו של שולץ היא קירוב

עדנה סולודר (המערך):

זו פשוט עליה שפלה.

אמנון לין (המערך):

— — — זורקים מהליקופטרים? אתה מסית. אתה בעצמך יודע שזה לא נכון.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת אמנון לין, בבקשה ממך.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שלטונות הכיבוש נתנו למתנחלים רשיון לרצות, כפי שקרה בכפר אבוך, בכפר אלמוזעה-אשוקיה ובקלקליה. אפשר להוסיף על זה את מלחמת התורמה נגד אמצעי התקשורת. נתנו מכות רצח לצלמים ולצוותי הטלוויזיה.

קריאות:

אמנון לין (המערך):

אתה מסית. אתה יודע שמה שאתה אומר, לא נכון, ואתה אומר זאת.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני יודע שזה נכון ואתה יודע שזה נכון.

אמנון לין (המערך):

היתה הכתשה — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת אמנון לין, הירגע, בבקשה. אני מבקש ממך להירגע.

בני שליטא (הליכוד):

זה איננו הדבר הלא-נכון הראשון שהוא אומר. עלול להשתמע מדברך, חבר הכנסת לין, כאילו דברים אחרים שהוא אמר הם כן אמת. והרי הכול שקר. אז שדברך.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה רצית מההתחלה לרצות 50 ערבים. אתה קראת להשכיב 50 ערבים. אתה קרימינל, פושע אמיתי עם מנטליות של ששיעה.

בני שליטא (הליכוד):

אתה אפילו לא שווה תשובה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, אני מבקש ממך לשבת במקומך. קודם כול שבי במקומך, אל תטיילי, זה לא טיילך כאן.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

איפה היה ההליקופטר? אתה ראתה וצילמת? אתה ראתה אותו כמו שאני ראתי אותו. יש לך כנראה איזו תוכנית, גועל נפש לדבר כך. ברשה וחורפה. מסית ומרית.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא הכרתי שאני אראה את זה. אני לא מוכרח לראות את זה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

ברשה לומר שקר כזה — — —

היו"ר א' נחמיאס:

גברתי, אני מבקש ממך להפסיק את קריאות הביניים.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אתה צריך להפסיק אותו.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני מבקש ממך שלא לומר לי מה לעשות, ואני מבקש ממך ברגע זה לחדול מלקרוא קריאות ביניים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יש אנשים שמחלוננים על הדברים האלה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, אני מבקש ממך. סיימת?

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

סיימתי.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יש להוסיף על זה את מלחמת התורמה נגד אמצעי התקשורת. הצלמים, העיתונאים וצוותי הטלוויזיה מקבלים מכות רצח, ושלטונות הכיבוש סוגרים בפניהם את השטחים הכבושים. למה? למה? יש משהו שלא רוצים לצלם, ולא רוצים שהעולם והעם בישראל ידעו.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

הארמנים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חברי הכנסת, האמת העיקרית המאפינת את המצב היא, שמדינת ישראל, ממשלת ישראל וכולנו חיים בצל הענק של ה"אנחפאצ'ה", ההתקוממות. גם הבחירות הבאות, אם יוקדמו ואם לא, יהיו בצל הענק של ההתקוממות, שהפכה על פיהם את כל יחסי הכוחות — לרבות אלה האסטרטגיים — מכחינה פוליטית, ביטחונית ותקשורתית ומבחינה ידיעת. האמת, ההתקוממות הביאה למצב חדש, ולעולם לא יחזור המצב למה שהיה לפני ההתקוממות הזאת.

ההתקוממות היא הביטוי הברור ביותר והאציל ביותר של עמדת העם הערבי הפלשתיני, השואף לשלום צורק. העם הזה לא יוותר לעולם על מולדתו ועל זכויותיו הלאומיות במדינה עצמאית לצדה של מדינת ישראל.

מר שמיר אמר אמש, שלפלשתינים אין תחושת מולדת. מלים אלה יכול להגיד רק אדם, שלו עצמו אין תחושת מולדת כלל וכלל.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת זיאר, חסיים בבקשה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מסיים. ההתקוממות חרמה אפילו לשפה העברית. כולם מקבלים היום את המלה "אנחפאצ'ה".

חברי הכנסת הנכבדים, אתם רוצים ביחזמת שלום? יש יחזמת שלום, הנה, ההתקוממות עצמה היא יחזמת השלום האמיתית, ולא זו של שולץ. ב"מבט" במוצאי-שבת — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת זיאר, אני מבקש ממך לסיים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מסיים. — — — אמר איש פלשתיני פשוט: אחד

גאולה כהן (התחיה):

— — —

הי"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גאולה כהן, את מפריעה לחבר סיעתך.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

תוציא אותי.

הי"ר א' נחמיאס:

תצא לבר. מרוע אתה רוצה שאוציא אותך?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא אצא. הוא יצא.

הי"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בריונים אתם.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתם מתנהגים כמו בריונים.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אתה הפאשיסט הגדול ביותר.

הי"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, לא נעים לי להעיר לך שוב.

מיכאל איתן (הליכוד):

עושים צחוק מהכנסת. בוש.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

גאולה כהן (התחיה):

הממשלה הזאת — — —

קריאות:

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

הי"ר א' נחמיאס:

אם אתה רוצה באמת לעוזב, אני מבקש ממך לעוזב בעצמך. מרוע אני צריך להוציא אותך, אם אתה כל כל מחאוה לכך? מלא את רצונך.

גרשון שפט (התחיה):

— — —
אנו דנים כרגע ביוזמת שולץ ובלחצים של ארצות-הברית על ישראל. אבל, אנחנו צריכים לדעת שמקורה של תוכנית זו הוא קירושלים. חוטיה נארגו במשך תקופה ארוכה. ראש הממשלה בשעתו ושר החוץ דהיום, חבר עוזריו ופקידיו משרד החוץ לחצו לאט לאט, בגלוי ובסתר, על ארצות-הברית, כדי שזו תלחץ עלינו, ולא הם בלבד. עזר להם יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, חבר הכנסת אבא אבן, שקרא לארצות-הברית במפורש להדק את הלחץ עלינו. יש מי

מפשוטי העם, בטלורזיה הישראלית: אנחנו הפלשתינים רוצים שלום צודק ורוצים את הזכויות שלנו ושלכם. הוא הוסיף: כלי זה איך לנו חיים וגם לכם לא יהיו חיים. אלו מלים ספורות, אך הן מבטאות את הכול.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

לך יכאב יותר, אני מבטיחה לך.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אל תאיימי. אני מצפצץ עלייך ועל הליכוד.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תופיק זיאר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

— — —

הי"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

— — —

הי"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. חברת הכנסת גלזר-תעסה, קראתי אותך לסדר פעמיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה עושה צחוק מהכנסת. נותנים לו לומר לכם לא יהיו חיים.

הי"ר א' נחמיאס:

אני מבקש את סליחתך, תעיר את ההערות האלה לעצמך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וילנר, חבר הכנסת וילנר.

מיכאל איתן (הליכוד):

המדינה נראית כך, כי אתם מרשים דברים שכאלה. אין חוק במדינת ישראל.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא אמר שתוכנית השלום זו ההתקוממות. מה אתם רוצים?

הי"ר א' נחמיאס:

תאפשרו בבקשה לחבר הכנסת שפט להגיד את דבריו.

מה קורה? מאתנו דורשים תשובה אף שהתשובה שלהם היא בינתיים שלילית. מדוע דורשים מאתנו תשובה? כי ברגע שניתן תשובה אזי יוכלו לבוא ולומר: לא, זו תשובה לא מספקת, לא מקבלים אותה. עוד לחץ ועוד לחץ — זהו העניין.

מדוע לא יכול ראש הממשלה לבוא ולומר: אני רוצה קודם כול לדעת מה הן דעותיהם של האחרים, איהם הם, האם הם מסכימים, האם הם מודיעים את זה כראש חוצות, או שבינתיים אנחנו מחווכחים פה בינינו?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אנחנו בעד 242.

גרשון שפט (התחיה):
אומר שר החוץ: פחד מפני השלום. כל היום — הוא אומר — אחם מפחדים מהשלום. אנחנו מפחדים משלום שיביא מלחמה. אנחנו מפחדים ממלחמה, לא משלום. אנחנו מפחדים מאותו מצב — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כל מלחמה, כל דם שנשפך.

היור"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת צירלי ביטון, אני קורא לך לסדר פעם ראשונה.

גרשון שפט (התחיה):
אנחנו מפחדים מתוכניות שיחלישו את ישראל, שיאלצו אותה לרדת על הברכיים, ואז תהיה מלחמה בתנאים גרועים. מזה אנחנו מפחדים — ממלחמה.

דבר נוסף: אני פונה לראש הממשלה, האם אפשרי בכלל משא-ומתן בזמן שיש טרור, בזמן שהטרור פרוס על פני כל הארץ? תוך כדי משא-ומתן יגבר הטרור, או יצטמצם הטרור, לפי המשא-ומתן? זהו משא-ומתן רציני? אני לא מדבר על העידוד שאותם אנשי הטרור מקבלים כאן בכנסת או ממקומות אחרים, אני מדבר על הטרור כשלעצמו, תוך כדי מלחמה כזאת כפי שמנהלים אותה ארגוני המהגלים ותושבים במקומות הללו. לא ייתכן כל משא-ומתן.

לכן, ראש הממשלה לא צריך לצאת כלל לארצות-הברית, כל עוד לא יפסק הטרור. יפסק הטרור, יש מקום למשא-ומתן בלי כל תנאים מוקדמים וכלי דברים אחרים שיגשם.

אם יהיו הדברים הללו כך, יאמר ראש הממשלה לארצות-הברית: רבותי, נלך לבחירות, יאמר העם בישראל את דברו. אני בטוח שעם ישראל לא ייכנע לטרור ויצביע בהתאם לכך גם בבחירות. אבל לא ייתכן שנלך למשא-ומתן, ייסע ראש הממשלה לארצות-הברית תחת לחץ האכנים, תחת לחץ כקבוקי המולוטוב, תחת הרצח שנעשה פה יום יום, ונהל משא-ומתן בארצות-הברית.

לכן, קודם כול, כדי שיהיה שקט, צריך להגלות את המסיתים, את הפורעים ואת זורקי האבנים ולהשליט סדר. יש דרך להשליט סדר. הצענו אותה לא אחת גם לשר הביטחון וגם לכנסת. אפשר היה לעשות זאת, אבל יש פחד מסוים, ואינני יודע מדוע.

גם אנשי כלי התקשורת שנמצאים שם, במיוחד אנשי רשתות הטלוויזיה, לא מוסיפים לתמונה הזאת. אנחנו יודעים עד כמה הם גורמים לחסימה וללחץ נוסף, וללידיו אבנים נוסף.

אבל, מעבר לכל זה, ארוני ראש הממשלה, אנחנו פונים אליך: אל תיסע לארצות-הברית תחת לחץ הטרור. נלך לעם. יש חילוקי דעות — יכריע העם ויאמר מה לעשות. לאחר מכן

שהציעו לארצות-הברית להטיל עלינו סנקציות כלכליות, כדי שניכנע ונקבל את התכתיב. אינני יודע לאן מובילות טביעות האצבעות של 30 הסנטורים האמריקנים, מי לחץ עליהם —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ברית-המועצות...

גרשון שפט (התחיה):
— מי לחש להם, מי רדכן את מגייסי הכספים שלהם.

שמענו על יותר מדי פרשות שגורמים ישראליים היו מעורבים בהן. לכן, צריך לבדוק היטב. אני שואל, היכן היה ראש הממשלה, כאשר הסתובב שר החוץ בעולם וקיים מגעים מתמידים עם ארצות-הברית בניגוד לעמדת הממשלה ובניגוד לעמדת ראש הממשלה? מדוע הוא לא הפסיק את המהלכים האלה בזמנו? מדוע הוא לא הפסיק את התיאום ההדוק בין ארצות-הברית לבין שר החוץ ככה בתחילתו?

שר החוץ אומר: התמצת השלום היא דבר כלתי נסבל. מה אנו מחמיצים? אנחנו מחמיצים דבר חמוץ. מהלך שיכול לפגוע בעצם קיומה של המדינה, ומה היא הסכנה בהצעות שולץ?

היור"ר א' נחמיאס:
חברת הכנסת גרוסמן, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):
ועידה בין-לאומית, אומר לנו שר החוץ, היא ועידה שאינה כופה. חמש המעצמות יתכנסו כפרקים לסעודת ערב וזוהי יתפורר. זאת הכוונה? איש לא אומר שזאת הכוונה. הכוונה שוועידת שלום זו כחסות חמש המעצמות תהיה גורם פעיל, ותוך כדי המשא-ומתן, על מי היא תלחץ? היא תלחץ על סוריה? היא תלחץ על ירדן? היא תלחץ רק על ישראל.

לכן הוועידה הזאת היא מסוכנת לנו ואסור לנו להיכנס לתוכה. חלק עיקרי של יוזמה זו הוא הוועידה.

גורם שני: נאמר לנו עליידי שר החוץ היום, שלא יזמינו את אש"ף. מי זה אש"ף היום?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יזמינו.

גרשון שפט (התחיה):
מי לא יזמין אותה? מזכיר האו"ם לא יזמין אותה? הוא לא יקרא לזה אש"ף, הוא יקרא לזה פלשתיני.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה טועה. הוא יקרא לזה אש"ף.

היור"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת צירלי ביטון, אני מתהר בך, אל תעזור לו. תאפשר לו לגמור את דבריו ולומר אותם בנחת. אני מבקש ממך.

גרשון שפט (התחיה):
יזמינו את אש"ף, ועוד איך יזמינו, בשמו המלא או בשם אחר. לזה אנחנו רוצים ללכת? לזה קורא שר החוץ "התמצה של שלום"?

יש תיאום ירדני-סורי להפליא. יום אחד שליט סוריה אומר כמה מלים לא ברורות — פתאום כולם נדלקים. יום שני שליט ירדן אומר כמה מלים לא ברורות — פתאום כולם נדלקים. מה קרה? שניהם דחו את תוכנית השלום. שניהם דחו אותה. אבל

תרומה גדולה לאינטרסים של מדינת ישראל. ב-1973, בוועידה הבין-לאומית בג'נבה, הגענו למשאומתן עם מצרים ועם סוריה והשגנו הסכמים חשובים למדינת ישראל: עם מצרים — הסכמים שהובילו לשלום, ועם סוריה — בינתיים הסכם הפסקת אש, המחזיק מעמד זה 14 שנה ועודר לקיים את השקט בגבול עם סוריה.

אדוני היושב-ראש, בין מפלגת העבודה לבין הליכוד קיים ריכוז עמוק לגבי מרכיבי הביטחון של מדינת ישראל. אנחנו במפלגת העבודה משוכנעים, שסיפוח של מיליון וחצי ערבים פלשתינים למדינת ישראל, אשר יצטרפו ל-700,000 אזרחי מדינת ישראל הערבים בתוך "הקו הירוק", פירושו הרס ביטחונה של ישראל מבפנים. זה בנוסף על העובדה שישראל תפסיק להיות מדינה יהודית במהותה ותהפוך מדינה דו-לאומית.

חברי הכנסת, ישראל בנוסח לבנון, לפי מדיניות הליכוד, פירושה פחות ביטחון, לא יותר ביטחון. כווא ניזכר: יצחק שמיר ואריק שרון חשבו שצריך להישאר כלבנון למרות האבדות הכבדות שהיו לנו ואף שגורמי הביטחון צה"ל היו בדעה שהמצב כלבנון רע לביטחונה של מדינת ישראל. שניהם לא נקפו אצבע כדי לחלק את צה"ל ואת חיילינו מהמצב הבלתי-ינסבל שהיה כלבנון ב-1984. לפני קום הממשלה הזאת, רק כאשר קמה הממשלה בראשותו של שמעון פרס, יצחק רבין מונה לשר הביטחון, הם הובילו את צה"ל ואת מדינת ישראל להיערכות הנוכחית, המעניקה ביטחון לגליל באבדות קטנות ללא שיעור לעומת מה שהיה כשהיינו שקועים בכך הלבנוני. כל אבדה כואבת, כל אבדה פוגעת, אבל, האם אפשר להשוות את מה שהיה כאשר היינו שקועים שם, בתקופתם של שמיר ושרון, למה שיש מאז הביאו שמעון פרס ויצחק רבין להיערכות החדשה, עם היציאה מלבנון?

לו היה יצחק שמיר ראש הממשלה ב-1977 — 1978, לא היה הסכם שלום עם מצרים.

אדוני השר, האם אתה מצטער על כך שאין כוחות צה"ל היום בסיני?

שר התחבורה ח' קורפו:

מיכאל חריש (המערך):

אתה יודע שהוא הצביע נגד, הוא ראה בזה אסון גדול לא פחות מוועידת השלום הבין-לאומית.

עובדיה עלי (הליכוד):

הוא נמנע מהצבעה.

מיכאל חריש (המערך):

הוא היה נגד. האם משהו מעלה על דעתו, שלו הוא חשב שיש בזה משהו טוב, הוא לא היה מצביע עם מנחם בגין באותה סיטואציה?

שר התחבורה ח' קורפו:

כמה חברי סיעת המערך הצביעו נגד?

מיכאל חריש (המערך):

גם הם טעו. אבל איש מהם איננו ראש הממשלה היום. הוא ראש הממשלה היום. העניין הזה רלבנטי לראשות ממשלה היום.

שר התחבורה ח' קורפו:

למה אתה לא מזכיר את זה? איש מהם לא רוצה להית

קום ממשלה שתוכל לנהל משאומתן לא מתוך לחץ ולא מתוך כניעה לטורד אלא מתוך מבט לשלום אמיתי, ולא שלום שיביא עלינו סכנת מלחמה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת גרשון שפט. רשות היבור לחבר הכנסת מיכאל חריש, בבקשה.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, הצעותי של מזכיר המדינה של ארצות-הברית ג'ורג' שולץ מבוססות על הסכם לונדון, שהושג בין שמעון פרס לבין חוסיין: על הצעות המאפשרות למדינת ישראל להיכנס למשאומתן ישיר עם המלך חוסיין כבר ב-1974 כמאי השנה. לאחר ההכנסות ועידה בין-לאומית, שאין לה סמכות כפייה, שבעיניים לפני כן.

בהצעות מזכיר המדינה יש אלמנטים שהם טובים לביטחונה של ישראל ולאינטרסים המדיניים שלה. הם מאפשרים לישראל לקדם את תהליך השלום תוך עמידה על האינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל.

לכן, חשובה חיוניות פירושה קידום האינטרסים הביטחוניים והמדיניים של מדינת ישראל. אדוני היושב-ראש, במשאומתן שייפתח, אם תהיה תכונה להיכנס למשאומתן, יהיו ריכוזים, יהיו עימותים, יהיו אף משברים. אנו נסכים לדברים התואמים את האינטרסים שלנו ונודחה רברים הנוגדים את האינטרסים הביטחוניים שלנו. אך נהיה בתהליך של שלום, ניתן תקווה חדשה לעמנו כמו לעמי האזורים האחרים.

חברי הכנסת, דחיית ההצעות של שולץ פירושה מתן מכה אנושה לתקוות השלום. אך באותה מידה תהיה בה פגיעה באינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל. דחיית יוזמת שולץ תדרדר את מדינת ישראל חזרה לימים הקשים של 1983 ו-1984, כאשר יצחק שמיר היה ראש ממשלה בימי השפל של שקיעת ישראל בכך הלבנוני.

חברי הכנסת, המלך חוסיין אמר לא אחת, שאם תציע לו ישראל את מה שהציעו מנחם בגין והליכוד לסאדאת ב-1977, קרי — חזרה לגבולות 1967, אין הוא זקוק לשום ועידה בין-לאומית, הוא יכול לבוא למשאומתן ישיר. אך מאחר שהוא יודע את עמדת שמעון פרס ומפלגת העבודה לגבי היות ירושלים המאוחדת בירת ישראל, לגבי הדרישה שלא לחזור לגבולות 1967 מסיבות ביטחוניות, הוא יודע את העמידה העיקשת על האינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל, והוא מחפש דרך לעמוד מול עמדות קיצוניות שיכולות להתפתח בעולם הערבי — ולשם זה הוא ביקש את הוועידה הבין-לאומית.

ברית-המועצות של היום, בניגוד לרברים שאני שומע מחבר הכנסת תופיק זיאר, יש בה היום קולות שונים. ימי סטלין נגמרו שם. נדמה לי שאצל חבר הכנסת תופיק זיאר הם עדיין לא נסתיימו. ברית-המועצות של היום מחפשת הידיבות והסכמה עם המערב ועם ארצות-הברית, ולשם כך כדאי לעשות מאמץ להגיע להידברות עם ברית-המועצות גם בענייני האזור, כרי שהיא תתמתן ולא תיתן תמיכה לעמדות הקיצוניות המופיעות בעולם הערבי נגד תהליך השלום.

בתנאים של ההסכם שהושג בלונדון, הוועידה הבין-לאומית היא פרוודור למשאומתן לשלום. למשאומתן ישיר לשלום. יכולים להיות תנאים, אדוני היושב-ראש, שבהם ועידה בין-לאומית איננה חיונית מבחינת התפיסה של מדינת ישראל. אבל כבר היה מהלך של ועידה בין-לאומית אשר תרם

מדמיזו כראש ממשלה שבחוקתו נוצרים תמיד משברים כמדינת ישראל וסביב מדינת ישראל. זה הרגע לכך.

אינני מטפח תקוות שהוא יתרום, לאותו מעמד שהוא לא הצליח להתרומם אליו עד כה, זומן היותו ראש הממשלה. לכן, אדוני היושב-ראש, הציבור יצטרך להכריע בקלפי, האם הוא רוצה את מפלגת העבודה עם דיגל השלום והביטחון, או שהוא רוצה את הליכוד עם ראש ממשלה שנלחם נגד השלום ועם אריק שרון המוכיל את מפלגתו למלחמה נגד צה"ל. זאת הברירה העומדת לפני הציבור, אם לא יקבל ראש הממשלה כימים אלה את ההחלטה שיש ללכת לקראת שלום.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיכה חריש. חבר הכנסת בני שליטא, בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דרושה מידה גדולה מאוד של גסות-רוח כדי לכרוך את ראש הממשלה יצחק שמיר עם יאסר ערפאת בכפיפה אחת. עשה זאת אחד מקדומי. שיש לו סגנון של יוהרה, ואני שואל: מניין חוצפה? צריך לרדת לתהומות של נשייה כדי להביא לכנסת השוואות מחפירות מהסוג הזה.

מוזכיר המדינה האמריקני, בשליח תקופתו של הממשל, עם רגל אחת בחוץ — דבר חסר תקדים — מגיע לישראל עם עוצמה כזאת של יוהרה, עם מסעות-דילוגים, עם תוכנית שאמונה שלמה בצדה. מה קרה? מה הביא את מוזכיר המדינה אלינו בחיפזון כזה? מניין הביטחון שלו, שבחודשים ספורים הוא יצליח לעשות דברים העומדים על סדר-היום כבר הרבה זמן? אולי לחש משהו באוזניו דברים מסוימים? אולי אמרו לו, ש"ישראל נמצאת על הקרשים"? אולי אמרו לו, שזה הזמן הנוח ביותר כדי לתת למדינת ישראל תכתיבים בין-לאומיים? אולי אמרו לו, ש"ישראל אין כוח ואין יכולת להתנגד"? הם שומעים את הקולות, והם באו הנה, ואחריהם היוזמה הכתובה של הסנטורים, וכולם מאמינים שזה הרגע המכריע, נוכח המהומות בשטחים, לתת תכתיבים למדינה ריבונית.

בברי יהודה ושומרון וזרקים אבנים בפניהם של החיילים, וכנסת, וגם מחוץ לכנסת, פוליטיקאים וזרקים את האבנים בגב. ולא אכנים, אלא אבני בליטראות. והאכנים האלה כאות בצורה של יוזמות חפזות.

מדוע לא נלמד מהשלום עם מצרים, שלום שעשו אותו אנשים מסוימים שאמרו עליהם אז, בזמנם, שהם "זוללי ערבים לארוחת בוקר"? הם עשו את השלום הזה. הרי השלום עם מצרים כא לעולם לא משום שסאדאת החל להאמין בהרצל ולא משום שהוא היה אמן על שירת ביאליק, הוא בא לכאן כדי לדבר עם יריב חזק, איתן, לא רופס, שמסוגל לנהל שיחות שלום.

מדוע לא לעמוד על התנאי המרכזי, שהחוקנו בו כמשך כמה שנים — משא-ומתן ישיר ללא תנאים מוקדמים? הרי יוזמת שולץ, לפני שהחלה, לפני שיש משא-ומתן, יש בה התנאות בלי סוף: ועידה בין-לאומית, שלוש שנים במקום משש שנים, אחת יודעים כמה עמל הושקע עד שנכתבה הספרה 3 בקמפ-דייוויד? זה במקרה לא לעולם? בעד חמש השנים שהוסכם עליהן כבר שילמנו את המחיר. עכשיו באים ואומרים לנו: שלמו בשכיל אותה סחורה פעמיים, שם שילמתם, קיבלתם חמש שנים — עכשיו זה יהיה רק שלוש שנים.

ראש ממשלה? אם יהיה משהו מהם ראש ממשלה, תזכיר לו את זה?

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, הליכוד מנסה לטשטש את עובדות כישלון מדיניותו על-ידי מסע השמצות ברמה אינפנטילית נגד שמעון פרס. לאחרונה, ביחזת אריק שרון, נפתחה גם התקפה נגד יצחק רבין וצה"ל. אני סבור שמי שעושה זאת מבזה את תבונת הציבור בישראל כהניחו שירבורים כנוסח של טיפוש הכיתה, האוהב לנבל את פיו, יטשטשו את העובדות.

אך הם מנסים עוד אלמנט אחד — הטעיית הציבור על-ידי מסירת אינפורמציה לא נכונה. היה סיפור ששולץ היה בעד עמדת שמיר ונגד עמדת פרס. אנחנו יודעים שהשר ארנס נסע בשליחות ראש הממשלה כדי לטפד את ביקורו של שולץ. כי כבר אז הייתה עמדתו של שולץ כעמדת פרס, כי אם לא כן היו דאי מומינים אותו.

אבל, יש עוד אנדה אחת שצריך לנפץ אותה, רכותי חברי הכנסת. שמעון פרס פתח ביומנתו בהיותו ראש הממשלה כאשר היה שקט בשטחים ומעמדה הבין-לאומי של ישראל היה חזק. יצחק שמיר, ב-14 בינואר, חודש אחר, פרוץ המהומות, ואני משוכנע שכתוצאה מפרוץ המהומות, שלח לשולץ איגרת ובה הוא יצר אצל האמריקנים את הרושם, שיש שינוי בעמדתו ודוא נכון: לווייתורים בשטחים, כתוצאה מזה הגיעו שולץ ואנשיו למסקנה, שיש אולי פתח ואולי אפשר לפתוח ביוזמה המתנהלת עכשיו. היום מסתבר, שראש הממשלה שמיר רועציו חשבו לשטות בשולץ ובאמריקנים והם מנסים עכשיו, ללכת למהלך שיטרפד אותה יוזמה שהיה בה אולי איזה פתח לשינוי עמדתו של מר שמיר.

אנחנו נמצאים עכשיו, אדוני היושב-ראש, במצב שראש הממשלה יצחק שמיר עומד בפני הכרעה חשובה מאוד למדינת ישראל. הניסיון שלנו אתו כראש הממשלה איננו מקור לאופטימיות. שימו, נא לכ, חכרי הכנסת, לעובדות. 1984 — יצחק שמיר ראש הממשלה, ישראל תקועה בלבנון, אבודת, מצרים מחזירה את שגירה, עומדים לאבד את השלום לאחר שהחזירו את השטחים. מעמדה הבין-לאומי של ישראל ככי רע, גם הכלכלה, מתמוטטת. קמה הממשלה הזאת כראשות שמעון פרס ובה יצחק רבין הוא שר הביטחון — פותרים את בעיית לבנון, מחזירים את השגירה המצרית לישראל, נפתח דיאלוג עם מצרים, זה מוכיח שהשלום בידינו? יש ביקורי שרים. שר החוץ המצרי פה, ולבסוף ועידת הפסגה מובא-רק פרס, ויש עלייה במעמדה של ישראל בעולם. גם על בעיות הכלכלה מתגברים עם שמעון פרס כראש. יש אומנם שר אוצר מהליכוד, אבל הרוב המכריע של שרי הליכוד בממשלה, לרבות שר האוצר הנוכחי משה נסים, מצביעים נגד התוכנית הכלכלית שבכריאה את המשק, במצב הזה, בשל הרוטציה, מחזיר שמעון פרס את ראשות הממשלה ליצחק שמיר. יצחק שמיר מתחיל לכהן כראש הממשלה, והכול מתפוצץ מחדש.

יצחק שמיר אוהב להטיל את האחריות למחדליו על אחרים. בכל הקשור בכלכלה הוא ביזה את ארידור, כאלו הוא לא ירע על תוכנית הדולרציה. הוא התכחש לזה. התפוצצות ועידת חרות — דוד לוי אשם. על האירועים בשטחים — ליל הוא אשם כראש הממשלה אלא צה"ל אשם בגלל "אלי הגלשוניים". דבריו אלה היו אחת החוצפות הגדולות מצדו. היום, האחריות להכרעה שתחקבל נשאת אף ורק שלו. הוא קיבל משמעון פרס מדינה עם תקווה, עם ביטחון עצמי, עם יתר-ביטחון, עם תקווה לשלום. יש לו עכשיו דרך לצאת

הבה נאמר את האמת. גם לפי שיטתכם, חבר הכנסת חריש, אם תגיעו למשא-ומתן, יהיו בפניכם שתי דרכים: האחת, לדעת ולהבין שאין עם מי לדבר, מפני שכל התוכניות שלכם — תוכנית אלון וכל תוכנית אחרת — אינן מקובלות בעיני איש; והשנייה, ואני מאמין שהיא תקרה, לסגת לאט אבל בטוח מכל העמדות שלכם ולהשאיר את מדינת ישראל עם איום נורא. אנחנו נצטרך לחיות כאן עם מדינה פלשתינית, עם כל הלאוויים שלא התקיימו, במדינה שחיה על זמן שואל. תודה.

תנ"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת בני שליטא, רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יוזמת שולץ, בדומה לתוכניות וליוזמות אחרות בעבר, היא ביטוי לעמדה הכללית משתנה של ארצות-הברית מאז תוכנית החלוקה של האומות המאוחדות בנובמבר 1947. אין בה, ביוזמה זו, שום דבר חדש או מפתיע, כפי שלא היה שינוי כזה בשום תוכנית שהוצעה מאז שנות ה-50: אי-הכרה בשינוי גבולות החלוקה כתוצאה ממלחמת העצמאות; אי-הכרה בירושלים כבירת ישראל; אי-הכרה באחריותם של הערבים לכל מה שקרה; התעלמות עיקשת מהגורמים האמיתיים למלחמות ולמתחים כמזרח התיכון — גורמים שאם כולם אפשר וחוכה לזהות עם הערבים, המדינות, המשטרים והארגונים השונים, לרבות ארגוני הטרור, הנשענים על מדינות ומשטרים ידועים ומוזוהים בארצות ערב וכארצות הגוש המזרחי.

אין לנו שפה ברורה, אין לנו עמדה איתנה ומלוכדת, אין לנו קו מדיני מוגדר, אך יש לנו חילוקי-דעות, ממשלה מפוצלת והדלפות, השמים אותנו ללעג ולקלס. יש לנו שפע של ותרונות ואימת ציבור, ואנחנו מושפעים בהיות שווא, הנוכחות מהרהורי לב ומשאיות שאין להן על מה להתבסס.

שטחים תמורת שלום — ססמה יפה. היכן נשמעה בעולם אי-פעם ססמה כזאת? מדוע מופנה הריצון הגאוני הזה כלפינו? כיצד עולה על דעונו ועל דעת אחרים לתת את השטחים לערבים ולקבל את שלום האמת בתמורה? למה דווקא אנחנו חשופים לאיוולת הזאת, שאם נסכים לה, נחתום ונחרץ את גורלנו ואת קיומנו בארץ-ישראל?

ההתפרעויות ביהודה, כשומרון ובעזה נועדו לשרת וללבות את מערכת הלחצים מבית ומחוץ: לחצים שכיבדו, יחמירו ויחריפו את המצב, כדי לערער את כושר עמידתה של הממשלה, אם עדיין נשאר קמצוץ שהוא מכושר זה.

יש להפסיק את ההתפרעויות הללו מיד, יש לגרש מאות, ואם צריך אפילו אלפי מסיתים ומתפרעים, מארגנים ומפקדים. אם פירוש ההתפרעויות הללו הוא מרי ומלחמה, וכדי להתגבר עליהן מופעלים כוחות צבא גדולים, יש לאפשר לצבא ללכת לפעול מיד כפי שצבא צריך לפעול, גם אם תעורר פעילות כוזב להשלת החוק והסדר ביקורת, הרי עדיף לסיים את הפרשה הזו ולא לגררה זמן רב ומומשך כל כך ולגרום בכך נזק כבד לצבא.

לו היתה הממשלה מסוגלת לכך, היה עליה להכין את הציבור לתקופה קשה של לחצים, אפילו לחצים כלכליים, כדי שיעבור את תקופת המשבר הזאת. אבל, איך יכולה ממשלה מפוררת, המדליפה כמסננת, ליכות כאמון העם ולשנס מותניים לעמידה בשער?

אני פונה לראש הממשלה: אל תוותר ואל חרפה. אין שום

ושר החוץ שלנו, אין לו תוכנית משלו. אין לו שום תוכנית. הוא פשוט מאמץ כל הזמן את התוכניות שמביאים לנו מבחוץ. תוכנית אחרי תוכנית. אני עוד זוכר, שלגבי תוכנית-רייזן המפורסמת אמר שר החוץ: כיצד אפשר לומר לאו לגדולה כמעצמות?

רבנות, מדינה ריבונית צריכה להגיד לאו אם הדברים מנוגדים לאינטרסים שלה. נקודה. לא צריך להתבייש, אם זה מנוגד לאינטרסים. לא צריך להיכנס לאיזה רחוב ללא מוצא, רחוב שאין ממנו דרך חזרה, ולהפוך בכוח לתוקפן, לרצוח השלום, בעיני כל העולם.

אין לי שום ספק, שלו היתה ממשלת אחדות כחקופת קמפ-דייוויד אולי לא היה מושג הסכם. אני משוכנע ששר החוץ היה נושף בעורפו של ראש הממשלה בנין, ואי-אפשר כך לנשוף כל הזמן בעורפו של ראש הממשלה. אדוני שר החוץ, גם מבחינתך — ואני מכבד אותך על דעותיך — חן לראש הממשלה שלך לנהל את המדיניות. אתה שואף בוודאי להיות ראש ממשלה. האם תרצה שיפריעו לך?

"יתכן שמבחינה אלקטורלית היה נוח לליכוד לומר "כן" ולהוכיח לכל העם הזה, שאין עם מי לדבר. וזה בדיוק מה שהיה קורה. אבל אני לעולם לא אציע למפלגתי, לליכוד, לעשות חשבונות אלקטורליים בדברים רציניים כל כך.

רבנות, הרצח בדרום היווה לרבים מעין תזכורת. אני לא הייתי זקוק לתזכורת הזאת. ידעתי שבאיזה מקום אורב לנו ארוב צמא דמים. ושמעתי את הגימזות בדבריו של שר החוץ. הוא כעס על אש"ף. באיזה מקום רוצחים לו את השלום. אסור למכור לעם הזה אשליה. אפשר לעשות זאת אולי לחברי ועדת החוץ והביטחון, אבל לעם אין למכור אשליה. העם צריך לדעת, שגם אחרי הסכם השלום הטוב ביותר ימשיכו לרצוח יהודים. ותמיד יהיה על המשמר איזה ארגון רצחני שימשיך כמלאכה הזאת ולא יקבל שום תנחובים.

גם בשלהי מלחמת שלי"ג — שלום הגליל — היו כאלה שהתרפקו על אש"ף, על השלום שלו, על הנכונות שלו שלא לפתוח באש. משום שזה היה כדאי. לאש"ף כמובן, באותה שעה. לא כדאי להתרפק על רוצחים, רוצחים מוערים.

אני שמעתי את מר פרס אתמול באחת מועדות הכנסת, כשהוא אומר כמה לאוויים: "לא" למדינה פלשתינית, "לא" לפירוק יישובים, "לא" לחזרה לגבולות 1967, "לא" לחלוקת ירושלים מחדש — וישראל וישובת על הירדן לצורכי ביטחון. אני מאמין שכל הבית הזה מוכן לחתום ולקבל מה שנאמר, בהבדל אחד: אתה, אדוני שר החוץ, לא תעמוד בלחצים. אני מאמין בכנות שלך, אתה רוצה לעמוד על כל הלאוויים האלה, אתה רוצה בזה בכנות, אבל אין לך כוח העמידה הדרוש. אתה חיכנס לתוך האניצריה של הממשלה ואתה תרצה לרצוח את השלום המדומה, ואחרי תלך שעל אחרי שעל אחורנית ותוותר על כל הלאוויים. אתה לא האיש שיכול לנהל את המשא-ומתן בשם מדינת ישראל. צריך בשביל זה אנשים מסוגו של בנין, הם ישנם היום בליכוד.

ואני אומר, שמי שמוכן לוותר על נהלים יוותר בסיכומו של דבר גם על מהירות, ואלה לא נהלים. שר החוץ משחק שח עם עצמו, הוא טוען, שזו רק מטרייה בין-לאומית. בכלל, המלה "מטרייה" קצת מזעזעת אותי. אני נזכר חיכך ומייד באיזו מטרייה ידעתי, צ'מברליינית, מטרייה בין-לאומית.

האם גם חוסיין חושב כך? האם מישהו מהשותפים, כגון ברית-המועצות, חושב כך?

שלא יגידו כך מחר-מחרתיים כיחס להסכם כהתאם לתוכנית שולץ?

אסור לנו בשום פנים להמיט עלינו חלילה אסון, ואנחנו צריכים להיזהר ולהזהיר מפניו. אסור לנו להתעלם מן האמת ולטמון את הראש בחול. זו אשליה נוראה, שעלולה להמיט עלינו, חלילה, אסון ואנחנו צריכים להיזהר ולהזהיר מפניה. אחרי כל הויתורים המפליגים שלנו בסני, אחרי פירוק היישובים בחבל-רמית — וכל זה נעשה כדי שלא נצטרך לוותר ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה, כך נאמר אז בפירוש — האם אחרי כל אלה יכול עוד מר שולץ להסתכל לנו בעיניים ולדרוש מאתנו לחתום בתופזה על הסכמים חדשים שדורשים שוב ויתורים מפליגים, חד-צדדיים, אך ורק מצדנו, כשהערכים אינם נדרשים לתת שום דבר, ולמעשה רק לקבל? מי יכול אפוא להבטיח מה יהיה ערכם של הסכמים חדשים אלה בעוד כמה שנים?

אדוני היושב-ראש, על מדינת ישראל, לפי מיטב הכרתי, לדחות את תוכנית-שולץ, עם כל יחסי הידידות בינינו לבין אמריקה בכלל ובינינו לבין מר שולץ בפרט, וודאי שאין להעלות על הדעת לפעול בנושא כבהילות ובחיפזון. מדובר בהכרעה גורלית. כל כך לעתידים של עם ישראל ושל ארץ-ישראל. לא נסכים בשום פנים לפעול חתח איומי אקדח הצמוד לרקב שלנו, גם אם הוא בידי של ידד נאמן.

רבותי חברי הכנסת, מה רוצים כל מי שמתנפלים כביטויים שלוחי רסן על ראש הממשלה שלנו, מר יצחק שמיר, ותובעים ממנו לוותר על חלקי מולדת ולתת אותם כמתנה לערבים? מה רוצים ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ מר, שמעון פרס, שרי מפלגת העבודה, אנשי "שלוש עכשיו" והשמאל בכללותו עד כדי הרבקה תוריות חמורות לראש הממשלה: סרבן השלום, מטרפד השלום, רוצח השלום ועוד? אני דוחה בשאט נפש את הניסיון הנואל להכפיש את אלה שאינם מוכנים לרוץ ריצת אמוק לויתורים ולנסיגות מארצנו, שהם אינם רוצים בשלום כי אם בהמשך של מלחמות ושפיכות דמים. אין בכך כל שמץ של אמת. כולנו רוצים בשלום, שלום אמת, ואנחנו משוכנעים כי הדרך הזאת של ויתורים ונסיגות והתפרקות מחלקי מולדת לא תוביל לשום שלום כי אם, חלילה, למלחמה הבאה. צריך לומר לעם ישראל את האמת ולא להצטעע כמלים שאין להן כל כיוון. דווקא עמידה איתנה ללא ויתורים על חלקי ארצנו ועשייה ציונית גדולה בשטח יש ככוחן לקדם אותנו לקראת שלום אמת.

יחידה מזאת: לא יכולות להיות לכם שום טענות לראש הממשלה על אי-נכונותו להסכים למכירת חיטול של ארץ-ישראל. ראש הממשלה מר יצחק שמיר מבין כי ארץ-ישראל היא נחלתו של עם ישראל ואין זכות לאיש, ככלל זה אפילו ראש הממשלה, לתת כמתנה חלקים מארץ-ישראל. ארץ-ישראל שייכת לעם היהודי שכלל הדורות ואיננה רכוש הפרטי של איש. היא איננה רשומה בטאבו על שמו של ראש הממשלה, מר יצחק שמיר. אם כן, מדוע אתם מתנפלים עליו ואילו טענות יש לכם כלפיו? הוא רק ממלא את חובתו כמי שזכה בשעה גורלית אחת לעמוד בראש ממשלת ישראל, ועומד במלוא האחריות היהודית על משמר עמנו וארצנו בשעה קשה ומיוחדת זאת. רצוני לבדוק אותו ממעמקי לב שיעליח לעמוד מול כל הלחצים, בעיקר אלה הבאים מבית, ולקדם את העם והמדינה לקראת שלום אמת, ולא לדרדר את כולנו לשלום מזויף, שלום שאותו מדברים עליו, שתמורתו צריך לשלם כחלקי מולדת, איננו שלום אמת כי אם שלום מזויף, צריך להזהיר מפניו ולא להילכך ברשתו.

תהליך של שלום, זהו רמיון שווא וחלום בהקיץ. על מה מוכנים הערבים לוותר תמורת השלום? אל תתפתה להבטחות שווא, ראל תאמין למי שמפירים הסכמים מימים עברו. ייתכן ששליחותן גורלית, וייתכן שהכול יסתים ככיקועה של שלפוחית סבון. הכול תלוי בך, ראש הממשלה. תודה.

היורר א' נחמיאס:

תורה לחבר הכנסת רפאל איתן. רשות הריבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, בבקשה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תחילה, איני יכול שלא למחות בכל התוקף המוסרי על דברי הבלע הארסיים וההסתה הפרועה שהושמעו קודם לכן מעל במת הכנסת של ישראל. ארגון המרצחים אש"ף עושה הכול כדי לרצוח אנשים, נשים וטף, אך ורק מפני שהם יהודים. רק שלשום נוכחנו בידי המגואלת בדם כאוטוכוס' הדמים, וכבר היום מעו נציגו הפוליטי של אש"ף, חבר הכנסת תופיק זיאר, לעמוד על במת הכנסת ולהעליל עלילות דם על צה"ל, להסית ולפגוע בנו כבוצאי להמשך ההתקוממות. זהו דבר חמור ביותר וכלתי נסבל לחלוטין. אילו נאמרו דברים כאלה במדינה קומוניסטית או ערבית, היה אומרים משלם על כך בחייו. רק במדינת ישראל ובכפולמנט של מדינת היהודים יכולים לעמוד בני עמים אחרים בחופשיות ולהסית נגד העם היהודי ומדינתו. עם כל גאוותי על הייתוד שלנו ועל הדמוקרטיה שלנו, אני רוצה לגנות דברים אלה מכול וכול.

רבותי חברי הכנסת, יומתחו של השר שולץ מכוססת על העיקרון של שטחים תמורת שלום. מעניין שכולם מכינים שהכוונה היא שאנחנו צריכים לתת שטחים תמורת שלום. ואני שואל ממעמקי לב: מדוע? מדוע אנחנו צריכים לתת חלקים מארצנו? ומה נותנים אירכינו תמורתם? שלום? גם אנחנו נותנים שלום. מדוע, אם כן, נדרש מאתנו יותר מזה? הרי זהו טירוף הדעת שאין כמוהו, שעל-ידי מה שמכנים "שלוש" יקבלו הערבים מאתנו את מה שלא הצליחו לקבל על-ידי כל מלחמותיהם בנו. היעלה על הדעת כדבר הזה? היכן מצאנו תופעה דומה בתולדות האנושות, שהמצנח יתן מארצו למנוצח, כדי שיסכים לחתום אתו על הסכם שלום? הערבים אינם מוכנים לוותר על שום דבר. הם רוצים את ארץ-ישראל כולה. לרבות ירושלים. רק בין היהודים יש מי שמוכנים לויתורים מפליגים על חלקים גדולים מארצנו. ואף-על-פי-כן יש להם טענות נגד יהודים אוהבי ארצם ומולדתם, שאינם מוכנים בשום פנים למכור את ארץ-ישראל בעבור נזיד עדשים. מה קרה לנו?

רצוני לקבוע, כי מי שמדברים על שלום שהוא תוצר של ויתורים שלנו וזרים חול בעיני עם ישראל. הם מציעים לוותר לירדן. האם ויתור זה יספק גם את אש"ף? לאחר כל הויתורים האפשריים לירדן, ימשיך אש"ף לזרוע הרג ורצח בחוכנו, ואז ניתב על עוד ועוד, עד להתקבלות מוחלטת, חלילה, מארץ-ישראל כולה.

יטענו נגדי: מה פירוש? הלא נחתום על הסכם שלום. ותשובתי הנחרצת היא: כבר חתמנו 'פעם אחת על הסכמי קמפ-דייוויד. אומנם אינני חסיד של הסכמי קמפ-דייוויד והצבעתי נגדם, אולם כיום אסור לנו כתכלית לוותר על מה שכלול בהם לטובתנו, במיוחד אחרי התמורה היקרה ביותר ששילמנו בערכם. והנה, שני הויתורים לחתימה על הסכמים אלה, ארצות-הכרית ומצרים, מתנכרים כיום לחתימתם וטוענים, שהסכמי קמפ-דייוויד אינם מעשיים עוד. ומי מבטיח

חריש, ביקשת ממני רשות להעלות הצעה לסדר לפני חשוכה.
השר, בבקשה.

מיכאל חריש (המעריך):

אדוני היושב-ראש, אני מבין שהשר קורפו מתכוון לענות בשם הממשלה. אני רוצה להעיר, שהשר קורפו מנוע מלהשיב בעניין יוזמת שולץ, ואלה נימוקי — — —

שר התחבורה ח' קורפו:
אדוני היושב-ראש, איזה מין מנהג זה?

היו"ר א' נחמיאס:

הצעה לסדר המוגשת בכתב ליושב-ראש מותרת לפי החקון. אני מסתמך על החקון.

מיכאל חריש (המעריך):

1. השר קורפו איננו חבר הקבינט, ומאחר שלא התקיים דיון בממשלה אלא רק בקבינט, אין הוא יכול להיות בקי בחומר הקשור בשליחות מזכיר המדינה האמריקני.

2. לפיכך, יש להניח שהוא יביע כאן את עמדת הליכוד. הוא בוודאי איננו מדבר בשם החצי בממשלה המיוצג בקבינט על-ידי מפלגת העבודה, וכידוע הממשלה לא דנה בנושא. כנציג הליכוד כבר דיבר חבר הכנסת בני שליטא.

לפיכך, אני מבקש להציע, שתשובה בשם הממשלה תינתן על-ידי ראש הממשלה, שלא הופיע כאן במושב זה יותר מפעם אחת בדיון מדיני. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיכה חריש. אני רוצה להסביר לך, אדוני, כדי שתבין, אתה ביקשת הצעה לסדר ואני אפשרתי לך להעלותה, לפי החקון. אבל, אנחנו ככנסת איננו קובעים מי משיב בשם הממשלה. הממשלה היא זו הקובעת מי יהיה דובר בנכנס לגבי כל נושא, וההורעה שקיבלנו ממזכירות הממשלה היא, שהשר חיים קורפו ישיב בנושאים האלה שהעליתם, והוא ישיב.

השר חיים קורפו, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני פטור מלהתייחס לכמה הערות שהושמעו כאן על-ידי חברי הכנסת בדיון, אבל לפני כן אני רוצה לומר, שקראתי בפרוטוקול של הישיבה שהתקיימה הבוקר את דברי תשובתו של שר החוץ על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמחה דיעץ וראיתי בהם משפט שאני בטוח שהוא שגוי, או אולי נכתב לא טוב בפרוטוקול. אבל הוא איננו משקף את עמדתה של הממשלה.

בפרוטוקול נאמר: "והנה אנחנו הולכים אולי בפעם הראשונה בתולדותיה של מדינת ישראל, בפעם הראשונה, להפנות גב לסיכור של שלום".

זה איננו תואם לא את קווי היסוד של הממשלה ולא את דרכה של הממשלה, וזה בוודאי משפט שגוי.

מיכאל חריש (המעריך):

אני באמת לא מבין, איזה מין ממשלה זאת. שר החוץ מדבר — — — ואתה — — —

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני.

שר התחבורה ח' קורפו:

והערה פורמלית לחבר הכנסת מיכה חריש, לפני שאכנס

אדוני היושב-ראש, רדפי השלום מתעטפים באצטלה של הומניזם וטוענים שיש לעשות את הכול כדי להשתחרר מהכיבוש ולא לשלוט על עם כבוש. שמענו היום כאן מפי חברת הכנסת גרוסמן, כי השטחים אינם שלנו. ברצוני לדחות דברים אלה מכול וכול. אין להם כל שחר. על איזה כיבוש אתם מדברים? וכי אנחנו כבשנו את סעודיה, או את עירק, או את שלטן? מה פירוש "השטחים אינם שלנו"? הרי זאת ארצנו שלנו. ארץ-ישראל. אין לשום עם אחר כל זכות על ארצנו שלנו. בני עמים אחרים הרוצים לחיות במדינתנו, מדינתו של העם היהודי, מחקבלים בברכה, אבל זכויות לאומיות על הארץ אין לשום עם אחר מלבדנו. מי שאיננו רוצה לחיות במדינה יהודית איננו מכריחים אותו. שער ארץ-ישראל פתוחים לרווחה והוא יכול למצוא לו מקום במדינות ערביות. אולם לתת חלק מארצנו כדי להקים מדינה ערבית נוספת — זאת בשום פנים ואופן לא. כל הדיבורים על כיבוש ועל עם כבוש הם מחוסרי אחריות מבחינה לאומית, כי הם מערערים אצל הנוער שלנו את ההכרה בזכותנו על הארץ הזאת ובצדקת מאבקנו ומלחמותינו, עד כדי ירידה מהארץ.

בעלון קיבוץ העוגן מספר אחד החברים: לפני ימים אחדים נפגשתי לשיחה עם בוגרי י"ב לפני גיוסם לצה"ל. לאחר שסיימתי את דברי ביקשה אחת הנוערות את רשות הדיבור ואמרה: השאלה העיקרית העומדת לפנינו כאן היא בעצם לשם מה ולמען מה עלינו להילחם. כשאני מסתכלת סביבי ורואה את דמות החברה המתהווה בישראל אני יודעת שאם המלחמה הבאה נצטרך להילחם בגלל התעקשותנו לשבת ביהודה ובשומרון. אני אתגייס לצה"ל, היות שאני חייבת להתגייס, אבל אשתדל לעבור את הצבא בצורה הקלה ביותר שתתאפשר לי ולאחר שאשתחרר אשקול באופן רציני את האפשרות של ירידה מן הארץ. היא סיימה את דבריה ובאולם השתרר שקט מלא מכוונה. מלמולי המכוונה נמשכו דקות אחדות וגדמו. איש לא השיב. אף אחד לא קם כדי להשיב אמת פנימית אחת. שהיא פועל-יוצא מתפיסה ציונית חברתית שלקראתה אנחנו מתנכסים ובתוקף תוכנה אנחנו כאן.

אני מוכרח לומר, אדוני היושב-ראש: דבר זה צריך להדליק אצלנו נורה אדומה גדולה ביותר. אם לא נמהר לחזק את השורשים שלנו בכל מה שקשור לעם ישראל, לייעודו האמיתי, לארץ-ישראל ולמדינת ישראל ולערכם המיוחד, וכל זה ניתן רק על-ידי ניקה ממורשת ישראל, רק ילך המצב ויחמיר.

אני רוצה לסיים ולומר: מול מכבש הלחצים של ריגון ושולץ ו-30 הסנטורים דעת הקהל בעולם, ומול אווירת האמינים שמהלכים עלינו מוחשי רוח, מיואשים ונכוכי רך מבית, עומד עם ישראל החי והבריא, היודע שלא הים האטלנטי מבדיל בין יוזמת שולץ לבנינו אלא הים הנצחי של נצח ישראל היעוד. הקשור במהותו לארץ-ישראל ארץ חינו, אשר בה ורק בה יכול עם ישראל למלא את תפקידו בעולם לטובת כל העמים כולם וכל האנושות כולה, כאשר מצוין יוצאת תורה ודבר ה' מירושלים.

ואני מסיים, אדוני היושב-ראש, בהזכירי כי השר שולץ מסר את תוכניתו לראש הממשלה בתנ הפורים. חג הפורים מלמד אותנו, כי "רוח הצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר", מתוך עמידה איתנה, זקופת קומה, של "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה".

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת חיים דרוקמן. חבר הכנסת מיכאל

הוכחשה כבר פעם אחת פה מעל במת הכנסת על-ידי שר הביטחון. אני חושב שצריך לחפש דרך כיצד לא לשריין חסינות מטופשת כזאת, ונדמה לי שאינני טועה אם אני אומר שהוא כבר משחית את הסכנים לקראת "יום האדמה".

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו הסתה מה שאתה אומר.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, חבר הכנסת וילנר, אתה לא שמעת את הדברים שנאמרו כאן על-ידי חבר הכנסת תופיק ויאר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני שמעתי.

היו"ר א' נחמיאס:

אני לא בטוח.

שר התחבורה ח' קורפו:

ועכשיו אעיר כמה הערות לחבר הכנסת מיכה חריש. הוא מדבר על ניסוח אגרות ומנפץ אגרות כביצית אגרות אחרות. קודם כול, לא היתה מעולם החליטה שלא לסגת מלבנון. ממשלת הליכוד החליטה על נסיגה מלבנון, ממשלת האחדות הלאומית החליטה עד איזה קו לסגת, והיו בפניה שתי הצעות: האחת של אלוף פיקוד הצפון והשנייה של הרמטכ"ל. חלק מחברי הממשלה הצביעו בעד הקו שהציע אלוף פיקוד הצפון, וחלק — בעד הקו שהציעו אותו אלוף הפיקוד האחרים. זה שקר, זו עלילה נבזית, זו השמצה לומר שהיו כאלה שהתנגדו לנסיגה מלבנון.

מיכאל חריש (המערך):

אני רואה שאתה באמת בקיא — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

אני בקיא כמו שאתה בקיא באנגריה.

חבר הכנסת חריש, נכון הוא שכמה חברי כנסת הצביעו נגד הסכמי קמפ דייוויד. כמה חברי כנסת מסיעת הליכוד התנגדו למחיר של פינוי היישובים, היו גם אחדים בסיעת המערך שהצביעו נגד, אבל, ודאי שאין לברוא אליהם בטענות מצד אלה שאומרים שאפשר היה להשיג את הסכם השלום עם מצרים גם כלי פינוי כל היישובים, אלה שמנגחים כל הזמן את ראש הממשלה דאז על שוויתור ויתורים מפליגים, ודאי שאינם צריכים לגנוח את מי שנמנעו מהצבעה או הצביעו נגד פינוי יישובים ונגד ויתורים קיצוניים ומפליגים מדי.

העלילה השלישית שצריך לנפץ אותה ואתה חוזר עליה היא הרעתו של שולץ מכיקור בישראל. אני יודע שחוזרים עליה גם גדולים ממך, אבל זוהי עלילה. השר לשעבר וחבר הכנסת הנוכחי הכחיש זאת לחלוטין והודיע שאין יסוד לדבר זה, אין לו שחר. הוא לא ריכר עם שולץ בעניין זה והוא לא הרחיק את שולץ. הוא הסביר לשולץ את מה שהוא ביקש לדעת.

מיכאל חריש (המערך):

שר התחבורה ח' קורפו:

העלילה הנוספת שעליך למחוק היא בקשר לתוכנית הכלכלית וההצבעה עליה. התוכנית הכלכלית הובאה על-ידי שר האוצר ליישיבת הממשלה, והיא היתה שונה תכלית שינוי מהתוכנית הכלכלית שיצאה מיישיבת הממשלה ביים ב' בבוקר.

לחזקן דבריו, לגבי הבנתו העמוקה את הליכות הבית — גם השואלים אינם כולם חברי ועדת החוץ והביטחון ואינם חברי הקבינט, ובכל זאת לא נשללת רשות מחבר כנסת כלשהו להעלות כל נושא שהוא בתחום בקיאותו או שלא בתחום בקיאותו. התשובות כמו השאלות אינן קשורות לבקיאות.

מיכאל חריש (המערך):

לדבר אחד אני מסכים, שאתה מדבר על מה שאינך בקיא בו — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

הבקיאות נמצאת במקום אחר, אבל כאן הסמכות קובעת ולא הבקיאות. אילו היינו צריכים לבדוק את הבקיאות של כל אחד, היינו מגיעים רחוק מאוד, חבר הכנסת מיכה חריש.

מיכאל חריש (המערך):

זו הצהרה בשם הממשלה, אדוני?

שר התחבורה ח' קורפו:

ועכשיו כמה הערות לגבי הדברים שנשמעו כאן בריון. בראש ובראשונה אני רוצה להשיב לחברת הכנסת חייקה גרוסמן, שדיברה בכנות לפחות.

קודם כול, לגבי מספר הלאורים שנושא עמו ראש הממשלה בדרכו לארצות-הברית. — הוא נושא אתו לאו אחד, לאו גדול, הקשור בסכנה לקיומה של מדינת ישראל, כל מה שנגזר מכך הוא בתחום ה"לאורים", כל מה שתואם את קיומה של ישראל ומבטיח זאת יהיה בתחום ה"הנטי".

את, חברת הכנסת חייקה גרוסמן, מצטטת מהסכמי קמפ דייוויד ואומרת, ששם הובטחו הזכויות הלגיטימיות של הערבים הפלשתינים. נכון, הן הובטחו גם בהסדר הקבע וגם בהסדר המעבר. בשניהם הובטחו הזכויות הלגיטימיות, מלבד זכות אחת ויחידה — לסכן את קיומה של מדינת ישראל. דברים אלה היו כלולים גם בקווי היסוד של הממשלה הקודמת וגם בקווי היסוד של ממשלת האחדות הלאומית. לפיכך, את ציטטת, אבל לא נכון ציטטת. את אמרת ששם נאמר שהנציגים הפלשתינים יהיו נבחרים. זה נכון, אבל זה כתוב בסעיף 1(ג), כאשר כבר קיימת נציגות, מועצה מנהלית פלשתינית, ואז היו נציגים נבחרים. אבל, לפני זה מופיע סעיף 1(ב), וכאשר מדובר בו לראשונה על נציגים, מדובר על כאלה שיהיו מקובלים באורח הדדי, שיוסכם עליהם באורח הדדי, רק לאחר שכבר קיימת נציגות, לאחר שקיימת מועצה מנהלית, הנציגים במשאומתן לקביעת המעמד הסופי יהיו נציגים נבחרים. נא לא לערבב בין השלבים, כי זוהי אחת הטעויות הגדולות של אלה שרוצים לפסוח על שלב מן השלבים או לקצר שלב מן השלבים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

מה שאתה אומר זה נכון, אבל אני אצטט לך — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

אם זה נכון, תסתפקי בדברי האמיני לי שזה נכון.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

מה זאת אומרת "תסתפקי בדברי"? — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

בהמשך. דברייך התייחסת לשטחים שכבשנו. חברת הכנסת גרוסמן, גם את ירושלים כבשנו.

אינני חייב להתייחס לדבריו של חבר הכנסת תופיק ויאר. אני חושב שזו חרפה שיכול אדם לעלות על כמה בבית המחוקקים של המדינה ולחזור על עלילה שפלה ונבזית, שאף

ויאד וחבר הכנסת יוסי שריד, לדיון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר חיים קורפו. חבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת מיכה חריש.

עלי להודות שאת היום התוכנית-שולץ עדיין קשה לקבוע, ואומנם לא קבעתי את עמדותי כלפיה. אילו הייתי צריך להתחייב אליה כפי שהוגשה לממשלה, הייתי אומר שאין בה ולא כלום, ואין היא יכולה לשמש אף לא צעד ראשון בדרך לשלום. אולי משום כך קל לשמוע פרס להתלהב ממנה, כי היא אינה תובעת מישראל דבר וחצי דבר וגם איננה מבטיחה דבר וחצי דבר, אבל יש בה שתי נקודות סתומות — כנראה ככוונה תחילה — ואני ממתיך כדי לראות כיצד הן תתבררנה.

הנקודה הראשונה היא התיאום עם בריית-המועצות. בעניין זה שמענו אומנם את שידורי רדיו ומוסקבה בעברית ובערבית, ובהם נדחתה התוכנית, אבל הדוברים הרשמיים, ובייחוד שר החוץ שוורדנר, מגלים עמדה יותר פתוחה, כאילו הם ממתינים לדברים נוספים. אם ומנס תסכמנה שתי מעצמות העל תוכנית, או אפילו עקרונות המקובלים עליהן, כי אותה תוכנית ראוייה הרבה יותר לתשומת לב.

הנקודה השנייה היא הנכונות של ארצות-הברית לשחק את הפלשתינים כצד מוכר ושווה-ערך בתהליך השלום. היה זה מעורר לשמוע הברוק, ששגריר ארצות-הברית באו"ם נפגש, כנראה, עם מנהיגות אש"ף בכיקור האחרון בתוניס. אומנם הידיעה הוכחשה, אבל אין בכך משום הוכחה.

אם יתברר כי ארצות-הברית יכולה לתאם את עמדתה עם בריית-המועצות ולהסכים להשתתפות אש"ף בתהליך השלום, תהיה התוכנית ראוייה לתשומת לב ואולי אף לתמיכה. אומנם גם בלי שני התנאים האלה אפשר להעלות על הדעת תוכנית אמריקנית הראויה לתמיכה, וזאת אילו היתה קוראת במפורש להכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשטיני ולנסיגה מלאה של ישראל-מן השטחים הכבושים. ההגדה המערבית ורצועת-העזה, ובמשמע — את הדבר הזה, כנראה, צריך להניח כמובן מאליו. אף כי לא ראיתי את זה כתוכנית של שולץ — הכרת הערבים בישראל והשלמה עם קיומה הלגיטימי. אבל, התוכנית האמריקנית איננה מכילה את המרכיבים האלה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מתתיהו פלד, יש לך שלוש דקות בסך-הכול.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כן, אני כבר מגיע למשפט המסכם.

לכן אני מציע לראות כיצד תתפתח התוכנית, ולא להתלהב יותר מדי. אני מבין שזו עילה יוצאת מן הכלל למערך ולליכוד להחיש את הכניסה למערכת הבחירות, אבל זו כשלעצמה אינה עילה להתרגש. בינתיים אני שם לב לכך, ששני הגושים הללו משתפים היטב פעולה בויכוח העם הפלשטיני, ואני מבין שבקרוב אנחנו נתגו את הופעתו של "תוחת חצץ", אמצעי נוסף לדיכוי הפלשתינים, כך שהשקט שורר במשפחה ואין ממה להתרגש.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד. חבר הכנסת מאיר וילנר, בבקשה.

היו נסיגות מובהקות מן הקורס של התוכנית הכלכלית, נעשו בה שינויים לטובת חלק אחד ממשרדי הממשלה, סטיות מובהקות, והשרים שלא הסכימו לאותן סטיות הצביעו נגד התוכנית. לאחר שהתקבלה התוכנית היתה קבוצת שרים ששמרו בקפדנות על המדיניות הכלכלית, יישמו אותה הלכה למעשה בכל שלב ושלב מפעילותם במשרדיהם, והיו שרים שגם אז שמו לאל את התוכנית. אף-על-פי שהם נמנים עם הקבוצה "היפה" שהצביעה בעד התוכנית הכלכלית. נא לרשום זאת לפניך ולהשתמש בזה בעתיד בצורה מבוקרת יותר ואחראית יותר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מזכיר המדינה מר שולץ בא לאזורנו מתוך מגיעים חיוביים, כדי לנסות ולשכור את הקיפאון המדיני, שהוא פועל-יוצא של הסכנות הערביות. מדינות ערב מסכרות לשאת-ילת אתנו במסגרת משא-ומתן ישיר לשלום ומחפשות כל מיני תירוצים ותחבולות במטרה להכניס את ישראל לתוך סד ולדחוק אותה לפינה, וזאת כדי לאלץ אותה לצאת מיהודה, משומרון ועזה ולהפקיר את ביטחונה ועמידה. מלבד מצרים שום מדינה ערבית לא סתתה מהמדיניות הזאת, בין שהיא מכונה "מתונה", או "פרו-מערבית", ובין שהיא מכונה "פרו-מוזרחית".

לאחרונה יישרה ירדן את הקו והגבירה את התיאום בינה לבין סוריה. מדינות ערב גם משתפות פעולה עם אש"ף ועם הגורמים הטורריסטיים האחרים והן מסתפקות בתשלום מס-שפתיים לשלום.

בעקבות האירועים ביהודה, בשומרון ובעזה ומתוך תקווה שחידוש המשא-ומתן המדיני ישים קץ לאירועים האלה, פועל מזכיר המדינה שולץ במטרה לנסות ולגשר על הפערם בעמדות שני הצדדים וליצור מערכת שתאפשר משא-ומתן והסדר בינינו לבין ירדן.

אנחנו מתייחסים בכבוד ובהערכה רבה לנשיא רייגן ולמזכיר המדינה שולץ, שהוכיחו את ידידותם לישראל במלים ובמעשים, ואין לנו ספק שהיחזמה האמריקנית הנוכחית נובעת מכוונות טובות.

ראש הממשלה קיים שורה של פגישות עם מזכיר המדינה במהלך ביקוריו בארץ והציג בפניו את ההיצוין ואת המהות של המדיניות הישראלית, המבוססת על קווי-היסוד של ממשלת האחדות הלאומית ועמוד התווך שלה נשען על הסכמי קמפ-דייוויד.

במהלך שיחותיו עם ראש הממשלה הציג המזכיר שולץ כמה רעיונות, ותוך כדי הסיוו הוא גם הכניס בהם שינויים מסוימים. בפגישתו האחרונה עם ראש הממשלה השאיר המזכיר שולץ בידי מכתב המגבש את הרעיונות הללו, והעתק של המכתב הזה נמסר גם לממלא-מקום ראש הממשלה. תוכנו של מכתב זה הודלף לעיתונות על-ידי גורמים לא-אחראיים, שטובתה של מדינת ישראל אינה ניצבת לנגד עיניהם.

ראש הממשלה דיווח לממשלה ולקבינט על שיחותיו עם המזכיר ועל תוכנה של ההצעה האמריקנית, והוא הודיע שבכוונתו לדון על כך במהלך ביקורו הקרוב בארצות-הברית ולהגיש הצעה חלופית.

דיון מסכם בנושאים הללו יתקיים לאחר שובו של ראש הממשלה מביקורו בארצות-הברית.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את כל ההצעות שהועלו כאן היום, חוץ מהצעותיהם של חבר הכנסת חופיק

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה, חסידים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חינוקות נרצחו.

אדוני היושב-ראש, תסלח לי, האם יכול שר להגיד שלקראת "יום האדמה" חבר הכנסת משחזר סכינים?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וילנר, לא שמעת את מה שאמר כאן חבר הכנסת תופיק זיאר. מתוך כבוד לחקנון לא יכולתי להעיר לו. הייתי צריך לכבד את החקנון ולכבד את הכנסת. אני מבקש ממך שלא להגן על דברים שלא שמעת ולא קראת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבין שכל העניין נסוב על פרט אחד. מי אומר שאני חייב להאמין להכחשות של שר הביטחון. שר הביטחון שיקר אלף פעמים גם מעל כמת הכנסת. מי מאמין להכחשות שלו?

עדנה סולודר (המערך):

אבנר חי שאקי (הסיעה הרתית-לאומית):

חיים דרוקמן (הסיעה הרתית-לאומית):
חצוף.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני לא מוכן לעבור על כך לסדר-היום. יעלה השר לכאן ויאמר, אם אתם בממשלה מכינים פרוכוקציות ל"יום האדמה".

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה, לסיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה שהוא אמר מסוכן מאוד.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. זו לא הצעה לסדר-היום. עומדות לרשותך שלוש דקות, וכבר דיברת יותר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זהו דבר מסוכן ביותר.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך. בין שהדבר מסוכן ובין שאין הוא מסוכן, זמןך עבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נראה שהממשלה מכינה משהו לקראת "יום האדמה". אחרת, לא היה השר אומר זאת.

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה, לסיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אומר לשר קורפו, אם החליטה הממשלה לעשות פרוכוקציות נגד האוכלוסייה הערבית ב"יום האדמה" השנה — אני מזהיר: כל הדם שתשפכו יישפך על ראשכם. אתם עושים מספיק בשטחים הכבושים.

היו"ר א' נחמיאס:

סיימת את דברך. תודה לחבר הכנסת מאיר וילנר, רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, אני מציע להעביר את ההצעה של חבר הכנסת תופיק זיאר לוועדה.

קודם כול רצוני להביע זעם ומחאה על הרברים שאמר השר קורפו, המומחה לכל השאלות. הוא אמר שחבר הכנסת תופיק זיאר כבר משחזר סכינים לקראת "יום האדמה". אני דוחה את זה בשאט נפש. אני אומר שזה איום מצד הממשלה להביא לפרוכוקציות מצד המשטרה ב"יום האדמה". דברים כאלה על חבר הכנסת — זה מעשה פלילי, ולולא היה השר קורפו שר אפשר היה להעמיד אותו למשפט.

אמנון לין (המערך):

מה שאמר חבר הכנסת תופיק זיאר זה לא מעשה פלילי?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מזדרי את הכנסת. מה שאמר כאן השר קורפו הוא קריאה למעשים פלילים, אולי לרצח, כמו ב"יום האדמה" ב-1976.

עדנה סולודר (המערך):

מה שאמר חבר הכנסת תופיק זיאר אינה עלילת דם?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה שאמר חבר הכנסת תופיק זיאר זה דבר קטן שבקטנים לעומת מה שאתם עושים בשטחים הכבושים.

דוד דנינו (הסיעה הרתית-לאומית):

חיים דרוקמן (הסיעה הרתית-לאומית):
הוא הסית.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבר רצחתם 106 אנשים, 106 ילדים, נשים וזקנים. כבר רצחתם אותם.

קריאות:

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ואני יודע על מקרים — בעצמי הייתי שם — שזרקו אנשים מהבתים, מהקומות, דרך החלון.

אמנון לין (המערך):
איפה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה אתם מיתממים? אתם מבצעים פשעים נוראים ביותר, ובא השר ואומר בחוצפה כזאת, שחבר הכנסת תופיק זיאר —

חיים דרוקמן (הסיעה הרתית-לאומית):

אתה מסית — — —

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, חבר הכנסת דרוקמן, מה אתה רוצה?

חבר הכנסת וילנר, אני מבקש לסיים.

אמנון לין (המערך):

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

106 נרצחו, 106, ביניהם כאלה שנרצחו בדם קר — נצרה שתלתה כביסה בבית שלה נרצחה בדם קר.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, ניגש להצבעה, היא תהיה קצת מסובכת.

אמנון ליץ (המערך):
אפשר לשאול שאלה?

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה.

אמנון ליץ (המערך):
נדמה לי, שעם כל הכבוד לכולם, היה לנו נוהג שלא להצביע על הצעות של חברים שאינם נוכחים.

היו"ר א' נחמיאס:
יש נוהג יש חקנון. הנוהג שהנהיגו בעבר אינו פסול, אבל גם אינו לפי התקנון. אני נוהג לפי התקנון.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה, מי להצעתה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן — להעביר את הנושא לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת הכנסת ח' גרוסמן לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
מי להסרת הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד מעל סדר-היום? מי להעברתה לוועדה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

י' שריד בסדר-היום — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' שריד לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
להצעתו של חבר הכנסת חוסיק זיאר, יש הצעה להסיר אותה מסדר-היום ויש הצעה להעבירה לוועדה. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

ח' זיאר בסדר-היום — רוב

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ח' זיאר בסדר-היום נתקבלה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד הידעבראש, חברי הכנסת, אני מניחה שחבר הכנסת יוסי שריד יתפלא, אבל אני מתכוונת להציע להעביר את הצעתו לוועדה. הוא יתפלא, כי יש בינינו חילוקי דעות מדי פעם.

עם זאת, נדמה לי שהמפה הפוליטית בישראל משתנה היום בנושא השלום. אני מאמינה שכל המפלגות הציוניות רוצות בשלום. הן מתווכחות ויכוח מר ונוקב מאוד על הדרך לשלום.

לכן, אני חושבת שיש להעביר לדיון בוועדה כל הצעה של חבר מפלגה ציונית, המעלה את נושא השלום.

אני מסכימה עם השר, שיש להבדיל בין ההצעות — בין הצעה של חבר ממפלגה, שלפי הרברים שנאמר פה כמעט שאיננה מכירה במדינת ישראל או בעם שחי בה, כפי ששמעתי מקודמי, חבר הכנסת מאיר ילנר, לבין ההצעות האחרות.

יש לנו ויכוח קשה מאוד, ואני מקווה שבכל זאת נתאחד כולנו כמאמץ להביא את השלום. יש לנסות ולנצל את הסיכוי הזה, ובלבד שלא נחטא לעצמנו ולא נחמץ את הסיכוי שנקרה על דרכנו.

אני מציעה אפוא להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר, חבר הכנסת יעקב יוסף, בבקשה, מה רצונך, חבר הכנסת יעקב יוסף?

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני רוצה להציע לדון במליאה בדברי הבלע — — —

היו"ר א' נחמיאס:
אתה לא יכול להציע לדון במליאה. המציע הציע לדון במליאה.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אז אני יורד.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. חברת הכנסת חייקה גרוסמן, את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
מסכימה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת יוסי שריד?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת חוסיק זיאר ביקש בכתב. חבר הכנסת גרשון שפט גם הוא מסכים. חבר הכנסת מיכה חריש?

מיכאל חריש (המערך):

אני מבקש לקיים דיון במליאה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רפאל איתן? האם יש לנו מכתב שלו? יש לי פה שלושה-ארבעה מכתבים. חבר הכנסת בני שליטא? חבר הכנסת חיים דרוקמן?

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ר' איתן לוועדה לא נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
כן, אדוני.

שר התחבורה ח' קורסו:
אין אפשרות שחלקו של הנושא יעבור לוועדה וחלקו
האחר יידון במליאה. אם נושא אחד יידון במליאה — כל
ההצעות יידונו במליאה.

היו"ר א' נחמיאס:
כן, זה נכון. אבל היות שכבר קרו כמה תקלות כאלה, אני
מעדיף להעמיד כל דבר על מכונן בשלום.
להצעתו של חבר הכנסת בני שליטא, מי בעד העברה
לוועדה — יצביע. מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת כ' שליטא לוועדה לא נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
להצעתו של חבר הכנסת חיים דרוקמן — מי בעד העברה
לוועדה? מי נגד? אבקש למנות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ח' דרוקמן לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
ועדת החוץ והביטחון.

יד. הצעה לסדר-היום

צפיפות, הזנחה והעדר משאבים עירוניים בחלק משכונות ירושלים

התנא בכתובות ק' אומר: הכול מעלין בירושלים — וכל
אחד מבני הזוג יכול לכפות על הצד השני ולחייבו לגור
בירושלים. דין זה קיים אף בזמן הזה, כפי שנפסק ב"שולחן
ערוך", אכן העזר, סימן ע"ה, שאף בזמן הזה השכינה שורה
בירושלים. וכמו שכתבו הרשב"ץ ב"מגן אבות" ורש"י על
התורה דבכרים על הפסוק "חפץ עליו כל היום". לעולם,
משנבחרה ירושלים, לא שרתה שכינה במקום אחר.

אנשי כנסת הגדולה חיקנו לנו לומר בכל יום שלוש
פעמים: חשכון בתוך ירושלים עירך. ואכן גדולי ישראל שאפו
תמיד להגיע לירושלים, ותחתנם הסופית היתה ירושלים. ואף
בזמן הזה מאות אלפים שואפים להגיע לדור בירושלים, ודרכ-

היו"ר א' נחמיאס:
להצעתו של חבר הכנסת גרשון שפט, מי להעברתה
לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ג' שפט לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין רוב.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת מאיר וילנר, תביט בי.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת מיכה
חריש. מי לקיים דיון במליאה — יצביע. בבקשה, למנות. מי
בעד ההסדרה מעל סדר-היום? מי בעד העברה לוועדה —
יצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — מיעוט

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

מ' חריש בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
להצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן — מי בעד העברה
לוועדה, יצביע. מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — מיעוט

נגד — רוב

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא — הצעה
לסדר-היום מס' 7177: צפיפות, הזנחה והעדר משאבים
עירוניים בחלק משכונות ירושלים. חבר הכנסת יעקב יוסף,
בבקשה.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, כבן ירושלים יש לי זכות לדבר על
ירושלים עיר הקודש, שהתקרשה יותר מכל עיר אחרת בעולם
בעשר קדושות. עם ישראל ככל הדורות, לא רק שעלה לרגל,
בתנים, ברגל לירושלים ולבית-המקדש, אלא גם דר בה בכל
הזמנים, גם בתקופות הקשות ביותר.

שניהול טוב היה נותן פירות ופותר את הבעיה גם בלי השקעה כספית של העירייה. לצערנו, עשרות אנשים נהרגו בכביש דמים זה, והעירייה אדישה משום-מה לכל מה שנעשה שם. כך גם לגבי התאורה ושירותים אחרים. השכונות הצפוניות הן כבנים חורגים לעירייה.

יש מחסור גדול במבנים לבתי-ספר, ותלמודי-התורה שלנו שוכנים במרתפים. אף כאן התשובה החזרת היא: אין לנו כסף לכנות בתי-ספר. אבל דיבורים אלה הם לעג לרש. אנו רואים שכאשר נסגר בית-ספר מכלתי בגלל חוסר תלמידים ריש כאותה שכונה תלמודי-תורה, במקום להעביר את המבנה לתלמודי-התורה העירייה מעבירה אותו לייצור אחר. מי התיר זאת לעירייה?

אני רואה ילדים היושבים בכיתות עם מעיל ועם רוכון בגלל הקור הירושלמי העז. האם ראש העיר יכול להסביר מדוע אין הוא פותר בעיה חמורה זו? יש מבנים בני 100 שנה ומעלה שאינם ראויים לשימוש, ואפילו הכי בלית ברירה ובגלל חוסר מקום ממשיכים תלמודי-התורה ללמד בהם תלמידים. מי קבע שבניית אינטרדיין והשקעה כספית בו קודמות לבניית בתי-ספר לילדים עלובים אלו? איזה מנהיג היה מעז להפלות בצורה כזו בין דם לדם?

אנו רואים את בתי-הכנסת בירושלים המצויים במקלטים ובמרתפים. האם זה לתפארת ירושלים? האם משרד השיכון, הבונה מתנ"סים, יכול להתפאר ממצאות קשה זו? ומדוע אין מקוואות בשכונות רבות, והנוקמים להם צריכים לכתחילה למרחק גדול? האין אנו זכאים לשירותים אלו תמורת כספנו? התשובה, כרגיל, היא: אין כסף. אך כשכיל שעשועים ובשביל ספורט יש כסף.

אומרים לנו שבעזרת פרויקט השכונות יצליחו לפתור את הבעיות. אבל אנחנו רואים זה כתרסר שנים, שיש כל מיני הצעות לפתרונות, אבל שיקום השכונות בנה עד היום את אותם פקידים הממשיכים לקבל את המשכורות שלהם, אבל כמעט שלא נעשה דבר באותן שכונות. נתנו לזקנים מספר דורי שמש. זה מה שהצליחו לעשות בשיקום השכונות. נו, כרגיל התשובה על כל פניה היא: אין כסף.

אנו יודעים שהכלל "דינא דמלכותא דינא" מתאים רק כאשר השלטון משווה את חוקיו ואת מידותיו ואופק במדיה שווה את החוק, ואינו נוהג איפה ואיפה. אם לא, הרי הוא כמוכס העומד מאליו, ואין צורך לשלם לו מס. מדוע העירייה מעיזה לבנות ללא רשיון? האם רק האזרח הקטן חייב לקיים את החוק, ולה מותר שלא לקיימו? האם הפרה של הרבי מותרת? זו דוגמה קלסית לכך שהחוק אינו מעניין את העירייה, אלא אך ורק הקפריזות שלהם הן המנחות אותם.

היור"ר ש' הלל:

אני מודה לחבר הכנסת יעקב יוסף. אני מזמין את השר חיים קורפו להשיב בשם הממשלה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתו של חבר הכנסת יעקב יוסף מחייסת אומנם בצורה כללית לשכונות הצפוניות של ירושלים, אך הוא מאזכר רק את שכונת הבורכים ואת שכונת בית-ישראל. דווקא שתי שכונות אלו זוכות לחיס מועדף בכל הקשור לפיתוח ולתשתיות. נונח העובדה כי בעקבות פניה העירייה למשרד השיכון ולסוכנות היהודית הוכנסו שתי שכונות אלו למסגרת פרויקט שיקום השכונות. במסגרת הפרויקט ננקטים צעדים שונים שיביאו לשיפור צורתן ולרווחתן

העולים החדשים מבקשים דיור אך ורק בירושלים. גם רבים מהזוגות הצעירים רבים הרוצים לדור בירושלים, אך לא תמיד מצליחים להגשים את חלומם.

ראויים תושבי ירושלים שיגורו בנחת ובשלווה. חובתם של מנהיגי העיר לתת להם את כל השירותים תמורת כספם ותמורת המסים הגבוהים שאנו משלמים במסי הארנונה או במסים אחרים.

כיליד ירושלים אני מודע לכל מה שמתרחש בעיר, ואני רואה הכול יום יום. ירושלים הכפילה עצמה ב-20 השנים האחרונות, ונראה שהעירייה לא הצליחה להשתלט על כל העיר ואין היא מצליחה לנהל את העיר כראוי. כנראה הכובע הזה גדול מדי על ראשם. העירייה מודעת לכך, ולכן אף יומה מינהלה עצמית לשכונות הגדולות, כדי שישתרו את עצמן עד כמה שהדבר אפשרי. אך המציאות מראה שאין די בזה, ואין לנו אנשים בעלי כושר ניהול של עיר בת 450,000 תושבים.

אין ספק שמתבקשת מזה נתינת עצמאות לשכונות הגדולות המרוחקות מהעיר, כמו השכונות נווה-יעקב, גילה, ארמון-הנציב, שכל אחת מהן מונה 30,000 תושבים, וכך יהיה בוודאי טוב להם, והם ינהלו את עירם בצורה יעילה יותר מכפי שהדברים נעשים בפועל במציאות.

הניסיון בעיר חיפה הוכיח את הדברים האלה. השכונות קריית-ים וקריית-מוצקין הפכו ערים בפני עצמן, והורב הביא רווחה ותועלת לתושבים.

אנו רואים הזנחה רבה בחלק משכונות ירושלים, הן בשירותי הניקיון והן בשירותים אחרים. אני יוצא מתוך ההנחה, כי מי שנדרש לשלם מס גבוה והוא בדרגה הראשונה וכאי גם לקבל את השירות הטוב ביותר. אבל, משום-מה אנו רואים בעיר מדיניות של איפה ואיפה. מדוע שכונות רבות, המשלמות מס גבוה כמו המס המשולם על-ידי תושבי רחביה, אינן מקבלות את השירותים הניתנים לשכונת רחביה? אם בשכונת רחביה עובד התברואה מנקה את השכונה מדי יום, וכך ראוי להיות, מדוע בשכונות אחרות אין הדבר כך? והרי תושביהן משלמים אותו סכום. האין זו מדיניות של איפה ואיפה?

מדוע אין רשת הכבישים בשכונות הצפוניות דומה לכבישים בשכונת רחביה או בקריית-שמואל? מדוע אנחנו צריכים לחיות עם כבישים גרועים, המסכנים את חיי התושבים? אומנם נכון שאנו רואים שיפור קטן בכבישים שמסביב לשכונות, אך כבוד השר יודע היטב, שאין הדבר כך בזכות העירייה, אלא יותר בזכות משרד התחבורה, מע"ץ וכיו"ב, הדוחפים את הנושא קדימה ומשפרים את מצב הכבישים. בתוך השכונות עצמן, שבהן אין מע"ץ נוגעת, אנו רואים עד כמה גדולה ההזנחה. רחובות רבים אינם סלולים כהוגן והם מלאים בורות, ואף מדרכות להולכי רגל כמעט שאין בנמצא.

אביא דוגמה נוספת, מהנעשה ברחוב בראילן, שהוא רחוב עמוס מאוד והתנועה בו זורמת במהירות של 60 קילומטר לשעה, והולכי רגל העוברים את הכביש מסכנים את חייהם. בכל מקום בעולם מחקיקים גשר עלי או כודים מנהרה בעבור הולכי רגל, ועל-ידי זה מצילים חיי אדם. אך הנהלת העירייה עדיין חושבת וחולמת מה יש לעשות. כשאנו פונים אליה ומבקשים ממנה לעשות זאת, ותשובתה היא: אין לנו כסף בשביל זה. אך עם יוזמה ומעוף אפשר לפתור את הבעיה גם בלי תקציב מהעירייה. בכל מקום בעולם מוצאים דרך לממן את ההוצאות האלה, על-ידי מכירת חנויות שבמנהרה וכו'. מכאן

שנערך כדי לקבוע מקומות רגישים בנושא הבטיחות לא העלה אותן. לכן, הדבר הזה טעון בדיקה.

הוא הדין בהצעה לכריית מנהרות או לבניית גשרים עיליים. ההצעה הזאת מוצדקת רק כאשר יש עומס רב של תנועה, מספר גדול של הולכי רגל ובתי-ספר בקרבת מקום, וכן לפי מספר התאונות המתרחשות באותו אזור.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה, והיא תוכל לבדוק את העניין ביסודיות ולמצוא פתרונות לבעיות שאפשר באמת לפתור.

היור"ר ש' הלל:
אני שואל את חבר הכנסת יוסף, אם הוא מוכן להעביר את הצעתו לוועדה.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

היור"ר ש' הלל:
אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

טו. הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון) * (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אין מספיק מקום לחברי כנסת, ואחרי רצון לפתוח פתח לסגני שרים.

אמנון לין (המערך):
הכוונה שלי היא לאפשר להרחיב את המעגל ולא לצמצמו.

אני מבקש להעביר את הצעתנו לוועדה כדי להכניס לקריאה ראשונה ולצורך גיבוש החוק. תודה.

היור"ר ש' הלל:
אני מודה לחבר הכנסת לין. אני מזמין את שר המשפטים להשיב על ההצעה.

שר המשפטים א' שריר:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעה זו של שני חברי הכנסת, אמנון לין ודוד מגן, באה לאפשר מינוי אנשים בשירות המדינה לא כנבחרים ולא כעובדים. היא באה להביא לערכוב סמכויות בין הרשות המבצעת לרשות המחוקקת. אני חושב שההשקפה הטובה ביותר אולי, אדוני היושב-ראש, על הצעתם של חברי הכנסת אמנון לין ודוד מגן היא הכנסת הריקה שלפנינו. אינני חושב, שיש מחסור בחברי כנסת המחכים למינוי של סגן שר. אפשר אולי להסיק את המסקנה ההפוכה, שמשום שאף אחד לא נמצא כאן, יש אולי מחסור וצריך למנות אנשים מבחוץ. אני חושב שזו הצעה. — — —

היור"ר ש' הלל:
אולי אפשר למנות סגני חברי כנסת.

עדנה סולודר (המערך):
אני איש הצעה למינוי סגני חברי כנסת.

החושבים הגרים בהן. נוסף על שתי שכתות אלו הוכללו בפרויקט השיקום תושבי שכונת שמואל-הנביא, הנמצאת בסמיכות מקום לשתי השכונות שהוזכרו.

פרויקט שיקום השכונות מאפשר בניית מבני ציבור, דבר שאולי התייחס חבר הכנסת יעקב יוסף, גינות ציבוריות, שיפור התשתית הפיסית וביצוע תוכניות חברתיות וחינוכיות — וגם בזאת עסק המציע. כמרכן מתבצעים שיפורים במבני מגורים, הרחבות דירות מגורים ומתן פתרונות דיור לתושבי מבנים מסוכנים — וגם באלה נע המציע בדבריו.

אני רוצה להוסיף, ששכונת בית-ישראל ושכונת הבוכרים הן גם ערש המחתרנות שלחמו לשחרורה ולכינונה של מדינת ישראל.

יש שכונות צפוניות שמעמדן ומצבן טובים יותר, ובשל כך הן לא הוכללו בפרויקט שיקום השכונות. כוונתי לשכונות הצפוניות נווה-יעקב, פסגת-זאב, גבעת-שפירא, רמת-אשכול, מעלות-דפנה, רמת, סנהדריה, סנהדריה המורחבת וקריית-מטרסדורף.

בדברי המציע היו נקודות שהן טענות בדיקה. אני שומע לראשונה על הבעיות הבטיחותיות שהעלה המציע. הן לא הוצגו עד היום בפני מינהל הבטיחות. אני חושב, שגם הסקר

היור"ר ש' הלל:
אני מזמין את חבר הכנסת אמנון לין להעלות את הצעת חוק תרניה, הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון).

אמנון לין (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו היא מטעם חבר הכנסת דוד מגן ומטעמי, ומגמתה לשפר את עבודת הכנסת. בשל מינוי סגני שרים שרים חברי הכנסת, חסרות הכנסת וועדותיה את פעילותם של אותם חברי הכנסת. דבר זה גורם לנו קשיים רבים בניהול עבודת הכנסת.

אני חושב, שהמצב הנוכחי פוגע פגיעה רצינית ביותר ביתרון הפרדת הרשויות. זהו העיקר היקר ביותר שאנחנו צריכים לעמוד עליו בדמוקרטיה הישראלית. אומר לכם בגלוי, אני אחד מאלה המחייבים — ואני מתכוון אף לדרוש זאת — את החוק הסקנדינבי, שעל-פיו מתפטר שרים מחברותם בכנסת, עם כל המשמעות הכרוכות בכך. כך נוכל לשמור על עקרון הפרדת הרשויות. אבל, כל עוד אין המצב הזה קיים, אני רוצה ליצור מצב שבו תהיה לכנסת אפשרות לאשר סגני שרים שאינם חברי כנסת.

אומר בגלוי, שיש להצעת סביבה נוספת, וחשיבותה גדולה בעיני. אנחנו רוצים לשפר את האווירה בקרב הציבור הערבי בארץ. הציבור הערבי בארץ ער לכך, שהוא איננו שותף לממסר המינהלי-הממשלתי של המדינה. אין דומה מנהל משרד או פקיד גבוה בשירות הממשלתי לסגן שר. קיים מצב מיוחד, שלפיו לא תמיד יוכלו להימצא ערכים בכל סיעה ובכל מפלגה, ולכן אני חושב שעלי-ידי התיקון בחוק זה נוכל לאפשר למפלגות למנות סגני שרים ערכים.

התנגדות בפעילותה ברגע זה במליאה, להצטרף להצעה שיש עמה היגיון רב, וכל עוד חוק-יסוד: הממשלה מתיר —

עדנה סולודר (המערך):
אין לך סיכוי שאני אצטרף להצעה כזאת.

דוד מגן (הליכוד):

— כהונת שר שאינו חבר הממשלה, יש טעם ומן הדין הוא שהכנסת תאפשר תיקון החוק כך, שגם סגן שר יוכל שלא להיות חבר הכנסת.

היו"ר ש' הלל:

אני צריך לקרוא בפניכם מה אומר תקנון הכנסת בסעיף 137א: "ביקשה הממשלה להשהות את ההצבעה, וחבר הכנסת המציע הסכים לכך, ישאל יושב-ראש הישיבה אם יש התנגדות להשהייה —". "הווי אומר, חבר הכנסת המציע צריך להסכים להשהייה. אני הבנתי משני חברי הכנסת, שהם אינם מסכימים לכך, ואני אנוס על-פי התקנון להעמיד את ההצעה להצבעה.

אני מבין, שההצעה שלכם היא להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לדיון מוקדם

— מינוט

בוועדה

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום

— רוב

ההצעה להסיר את הצעת חוק-יסוד: הממשלה

(תיקון) מסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע שההצעה לא עברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד מגן (הליכוד):

מדוע לא עברה?

היו"ר ש' הלל:

יש כל כך מעט אנשים, שאני יכול אפילו לבדי לספור אותם. אני לא צריך לא עוזרים ולא מונים. לו לקחתי שני מונים, לא היו קולות למנות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני הצבעתי בעד.

היו"ר ש' הלל:

סליחה. מכל מקום, גם אם אוסיף את הקול של חבר הכנסת מיכאל איתן, לא יהיה רוב להעברת ההצעה לוועדה. אני מודה שחבר הכנסת מיכאל איתן ישב במקום כזה שלא ראיתי אותו. היו ארבעה מול ארבעה, ולפיכך ההצעה לא נתקבלה.

שר המשפטים א' שריר:

בדברך, אדוני היושב-ראש, שנאמרו אומנם בבוידאות הדעת, יש הרבה מן האמת העצובה. אני חושב, שמבחינה זו באה ההצעה הנדונה להכביד על התקציב הממשלתי ולנפח אותו ואת שורות מקבלי המשכורות.

אשר לדברי חבר הכנסת אמנון לין על הציבור הערבי — כל-כולי כער שילובם של ערבים בשירות המדינה, במשרות הגבוהות ביותר, אבל לשם כך פתחוהו בפניהם הדרגים הדמוקרטיים והם יכולים להיבחר לכך.

אני חושב, שההצעה מחטיאה את המטרה מבחינה זאת. איני יכול לתמוך בה. אני מבקש ממך, אדוני היושב-ראש, שבשל מיעוט המשתתפים בדיון ומאחר שההצעה נוגעת לציבור חברי הכנסת, לדחות את ההצבעה בנושא זה למועד שבו יהיו באולם חברי כנסת, שיוכלו להגיב עליה ולהצביע. איני חושב שהצעה כזאת — — —

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לפי התקנון חלוי הדבר במציעים, המציעים מתנגדים להצעתך. אנחנו רוצים להצביע עכשיו.

שר המשפטים א' שריר:

אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, שהנושא הזה נוגע במישרין לבית ולחברי הכנסת, ומן הראוי שיותר חברי כנסת ישתתפו בהצבעה.

אמנון לין (המערך):

בוועדה ידונה.

שר המשפטים א' שריר:

אם מדובר על תשובה, אדוני היושב-ראש, הרי שאם חסכים, אהיה מוכן לראות בתשובתי תשובה חלקית ולהשיב את תשובתי המלאה בישיבה אחרת, שבה יהיו יותר חברי כנסת. אחרי שאחן את תשובתי המלאה, תהיה גם הצבעה. אבל, כאמור, אדוני היושב-ראש הוא שיחליט.

היו"ר ש' הלל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כדי ששר המשפטים לא יצליח לגייס את הרוב שיש לממשלה הזאת, אני מודיע מראש ששוחפי, חבר הכנסת אמנון לין, ואני מתנגדים לדחיית ההצבעה. העיקרון שצריך להנחותנו — ועל כך לא נתן השר תשובה — הוא מדוע על-פי חוק-יסוד: הממשלה יכול לכהן כה שר שאינו חבר כנסת, ואילו סגן שר חייב להיות חבר הכנסת. אלה הם הדברים שחבר הכנסת אמנון לין ואני כתבנו בדברי ההסבר. לא חשוב מאילו שיקולים הוא הגיע לרעיון הזה, ומאילו שיקולים הגעתי אני אליו. יש לנו שיקולים שונים, וחלקם אף סותרים זה את זה. אבל, על הנושא העיקרוני והחשוב ביותר, במה נבדל דינו של שר מדינו של סגן שר, לא קיבלנו תשובה. אני מבקש גם משר המשפטים וגם מחברות הכנסת עדנה סולודר, הממלה

טז. הצעת חוק סדרי השלטון והמשפט (ביטול צו), התשמ"ז — 1987 *
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

יעלה וינמק אותה חבר הכנסת מתחיהו פלד, נושא ההצעה:
הצעת חוק סדרי השלטון והמשפט (ביטול צו), התשמ"ז — 1987. בבקשה, אדוני.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק חקכ"ו.

חיים גורי נאלץ להודות כי "ירושלים שחברה לה יחידו בדם ואש נשארה שתיים", והוא תוהה: "ירושלים לא תחולק. לא ניתן לקורעה שנית. אך כיצד תשוב להיות אחת והיא שתיים?"

עוזי בנזימן, שגישתו פיוטית פחות ועניינית יותר, מעורר את השאלה: אירועי השברות האחרונים "מאלצים את מדינת ישראל, ממשלתה ותושביה לתת דעתם על שאלת מעמדה של ירושלים ועל הגדרת יחסם אל אוכלוסייתם הערבית". הוא מוסיף: "נראה שהמסגרת החוקית והפורמלית, שהגדרה את מעמדה של העיר לפני 20 שנה, אינה מספקת כדי לייצב בתוכה את המציאות ודרושה הגדרה חדשה למעמד העיר ולחיים המתנהלים בה". אין ספק, שאחת התוצאות החיוביות של המציאות החדשה היא, שלפנינו מבחינים תושבי ירושלים הישראלים עד כמה נורא הדבר, כאשר כיכר העיר נעשית באמת ריקה.

גרב שרגאי כותב: "העיר המערבית שוקקת, רחוב יפו שלידי, כיכר ציון הומה אדם, 200 מטר מכאן, בסוף רחוב יפו, ליד שערי יפו — עיר רפאים, כך אחר שנחצה לפתע".

אך האמת היא, שכוכר העיר אינה ריקה גם עכשיו. היא שוקקת חיים, אבל רק, בשעות, שנקבעות על-ידי שליטיה האמיתיים של העיר, על-ידי ההנהגה הלאומית הממונת את חיי העיר: בין שלוש לשש אחר-צהריים, ישראלי, שנקלע לרחבת שער-שכם בשעות אלה מרגיש, כפי שמחאר זאת חיים גורי, "כנוכרי נסתר שנקלע אל עיר ערבית רחוקה ולא מכאן". כל אלה ממחישים את המציאות, שהיא חדשה לכאורה, אבל בעצם כלתי מפחיעה וכל כך צפויה.

הביטוח הלאומי כבר אינו חוקר ואינו מטפל באוכלוסיית העיר המזרחית. בתי-הספר נסגרו על-פי החלטת העירייה. האוכרת עצות, המשטרה, שאינה יודעת עוד כיצד להמשיך את שלטונה בעיר, החלה לערוך מטווחים בלב השכונות הערביות למען ישמעו וייראו, יוטרי קולח מחרש: האמת גלויה עכשיו: מי שביקש לאחד את העיר בחקיקה שירותית הנציח את חלוקתה.

שר הביטחון, שהכנתו את המתרחש בשטחים הולכת ומשתפרת בהדרגה, כבר מבין כי זו היא התוצאה של הפלישה ללבנון בשנת 1982 והכרזת ההתמלחה של ישראל על העם הפלשתיני. זה לא רע כלל לגבי, מי שהסביר תחילה, כי האירועים בשטחים הם פרי הסתה של גורמים פורעים או מוימה "אש-פסיטית". אין לי ספק, כי אם יוסיף להתעמק בשאלה ימצא, כי ההתקוממות העממית, שאין הוא מתכחש לה עוד, היא גם פרי מדיניות "היד הקשה" שהונהגה על-ידי ללא סיבה וללא צורך. ברם, גם זהו הסבר חלקי בלבד. המתרחש בשטחים הוא פרי ההשפלה-המתמשכת, שהשפילה ישראל את העם הפלשתיני מאז הכיבוש בשנת 1967. הביטוי הראשון והבוטה ביותר של מדיניות ההשפלה היה הצו המחלי על ירושלים המזרחית את חוקי ישראל, בלא לתת כלל את הדעת על רצונם ועל שאיפותיהם של תושביה.

הכורח ההיסטורי מחייב, שהעיר תהיה אחת ומאוחדת, אך לא כאנוס וככפייה. כל תושבי העיר רוצים שהיא תהיה כזאת, אך מתוך בחירה חופשית. הדברים אינם בגדר סוד. אלמלא ההיסטוריה הלאומית, שתקפה את ממשלות ישראל, אפשר היה להקים מחדש, עוד בתחילת הדרך, את העיר האחת המאוחדת לרצון כל תושביה. אילו היו אותן "תוכניות מגירה" שהוכנו לרוב-רואות אור, כי-או לא הייתה אחדותה של העיר נכפית על תושביה הערבים, הם היו מקבלים מעמד שותפים שווה

מתחתיו של (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כלל ידוע הוא, שהוק שאינו ניתן ליישום, מוטב שלא יימצא בספר החוקים, אלא אם כן הוא הופך חלק של מסורת משעשעת, כאותו חוק אנגלי מימי הביניים, האוסר להתנשק בפומבי כימי ראשון. החוק המכריז כי ירושלים על שני חלקיה, הישראלי והפלשתיני, היא עיר אחת הנתונה לחוק הישראלי הוא מאותם חוקים שאינם ראויים להישאר בספר החוקים של ישראל. כוונתי לשני מרכיביו: צו סדרי השלטון והמשפט מ"28 כינוי 1967; וחוק-יטוד: ירושלים בירת ישראל, מאוקטובר 1980.

כל החקיקה הזאת היא פרי אשליה ותקנות שווא, שבאו לכיטוי פיוטי ואווילי באותו שיר, שלאחרונה ממעטים בצדק להשמיעו. כשיר זה תואר הרהבית כמקום שאין איש עולה אליו וכיכר העיר כרחבה ריקה ושוממת, היה בתיאורם אלה כיטוי נאמן לתחושה, שבצמצם מדובר, בשטח בלתי מיושב, במכנים, בקירות וברחובות שאינם מאוכלסים, וכל מה שיש בהם הוא זיכרון היסטורי.

ההרגשה שמדובר במקום שומם היתה חזקה, עד כדי כך, שאיש לא העלה על דעתו כלל, כי חקיקה הכופה על כ-150,000 תושבים ערבים להיפך לתושבי ישראל, ראוי לה שתהיה מלווה באיזה מעשה, ולו גם סמלי, הנותן להם אפשרות להביע את רצונם ואת העדפתם. זיקה אמיתית לתהליך הדמוקרטי היתה מביאה את ממשלות ישראל ואת הכנסת לחפש דרך כלשהי שתאפשר לאוכלוסייה הפלשתינית להביע את רצונה.

עבדאללה, שלא היה דמוקרט, הבין שכפיית שלטונו ללא מתן אפשרות לעם לבטא את רצונו אפילו למראית עין היא בראש ובראשונה הפגנה של זלזול בו ועילה להתנגדות גוברת. והולכת לשלטון הכלתי קראו ואומנם, את זאת עשתה ישראל: היא הפגינה זלזול גמור באוכלוסיית ירושלים הערבית.

ראש העיר טרי קולק העמיד פנים כמשך שנים וחשב שעל-ידי הומנת נכבדי העדה לסוכות הוא יקנה את לבם ויפצה אותם על הזלזול שהפגינה ישראל כלפיהם. היום הוא יודע, כי היתה זו העלמדת פנים נואלת ותו לא. הירוקים מת בירושלים — כך הוא אמר, ואחר כך חיקן ואמר "התמוטט", נראה שבעכירת שלו יש הבדל בין שני הביטויים הללו, המכטאים אותו דבר בדיוק.

עכשיו יודע ראש העיר ויודעים כולנו, כי מעולם לא אוחדה העיר ולא היתה לאחת, משום שלא המכנים הדוממים הם המחליטים אם העיר היא אחת ומאוחדת אלא האוכלוסייה.

מחקר מצוי, שפורסם על-ידי "מכון ירושלים לחקר ישראל", קובע במפורש, ש"יחסי הגומלין בין הסקטור היהודי ובין הסקטור הערבי בירושלים שלאחר 1967 חושפים רפוס הפרדה מרחיק לכת ומאוד יוצא דופן, בהשוואה למקומות אחרים. הדבר נכון לגבי ההשוואה עם ערים מעורבות אחרות בעולם".

יש להודות כי כלי "התקשורת תרמו לא מעט לאשליה, שהעיר אומנם אוחדה והיתה לאחת. התקשורת העלימה מה שהיה כל אחד יכול לראות בעין בלתי מזוינת, כמו למשל, קו החושך שהפריד בלילה בין שני חלקי העיר והבליט את חלוקתה לשניים. אבל, עכשיו, כאשר קו החושך מאיר גם כיום, רשבו אין לטעות בדבר, מתגלה המצב לאשורו בכל אמצעי התקשורת.

היו"ר ש' הלל:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת מתי פלד.

אמנון לין (המערך):
צריך לצלצל.

היו"ר ש' הלל:

צולצל בפעמון. כבר קודם לכן צולצל.

אמנון לין (המערך):
אינני בטוח.

היו"ר ש' הלל:

אני בטוח. לא חשוב שאתה אינך בטוח.

חבר הכנסת פלד, בבקשה.

מתחיה פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קשה שלא להשתומם על דבריו של שר המתייחס להצעה שהעליתי כאן, שאינם נוגעים כלל אפילו במלה אחת בכל מה שמתרחש זה חודשיים וחצי בשטחים ולמשמעות המתבקשת מזה. ההתעלמות ממה שמתרחש בשטחים היא ממש כמו ההתעלמות ממה שמתרחש בירושלים עצמה וממה שהתרחש בירושלים מאז 1967.

אני לא הצעתי לפגוע במרכזיותה של ירושלים. להיפך, מי שהקשיב היטב שמע שאני מתכוון לוודא את מרכזיותה של ירושלים, להבטיח שזו תהיה עיר של שלום ולא עיר של מאבקים ומלחמות.

אבל, מתוך עמדה עקרונית המאפיינת את הממשלה הנוכחית — לדאבونی, לא רק בשטח זה — לנהל מדיניות שאין לה שום התייחסות, שום קשר אל המציאות שמסביבנו, ברור ששר המשפטים, כפי שציפיתי, הציע להסיר את ההצעה הזאת ולא לאפשר את בדיקתה והכנתה לקריאה ראשונה. זוהי רק שגיאה נוספת על השינואות הרבות כל כך שנעשו על-ידי הממשלה ביחס לירושלים, והכול בטענה שהממשלה דואגת לייתודה ולמרכזיותה של ירושלים, בעוד היא הופכת אותה למין כלפסטי שנייה, את החמור ביותר כנראה עדיין לא ראינו, אבל עם מדיניות כזאת חוששני שנראה זאת בתוך זמן קצר ביותר. תודה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד קבלת הצעת החוק

שהוצעה על-ידי חבר הכנסת מתחיה פלד בקריאה טרומית — ירים את ידו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לדיון מוקדם

— מיעוט

בוועדה

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדרי-היום

— רוב

ההצעה להסיר את הצעת חוק סדרי השלטון

והמשפט (ביטול צו), התשמ"ז — 1987,

מסדרי-היום נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

הצעת החוק שהוצעה על-ידי חבר הכנסת פלד לא

נתקבלה.

זכרות, שחיייהם מתנהלים על-ידי הנהלה נבחרת, המתאמת את עבודתה עם עיריית ירושלים הישראלית, ושתי הנהלות היו דואגות יחדיו לרווחת כלל האוכלוסייה. המקומות הקדושים היו מתנהלים על-ידי רשות משותפת, המבטיחה לכל דת את מלוא זכויותיה בלא להתנשא זו על זו.

ולעתיד לבוא, כשימצא הפתרון לסכסוך בין שני העמים, תשב הממשלה הפלשתינית בחלקה המזרחי של העיר. יהיו לכך הרכה יתרונות, ואחד מהם הוא, שלא יהיה צורך למנות שגרירים זו אצל ממשלתה של זו, כי השרים יוכלו להידבר ולהיפגש זה עם זה מדי יום. מה היה נגרע ממעמדה של העיר שחוכרה לה יתרון, לו היתה התנועה לכל אורכה ורוחבה חופשית, לו זרמו בה חיי המסחר והחברה ללא הגבלה או מכשול וכל האוכלוסייה, הישראלית והפלשתינית כאחת, היתה מרגישה אחריות ושותפות לגורל העיר?

רעיונות אלה אינם מקוריים, ועברו נדונו בכוכד ראש, אך נגזו כשל פחד וחוסר דמיון. עם זאת, עדיין אפשר לומר כבטחה, כי בעניין זה עדיין לא מאוחר ועדיין אפשר לתקן את המעוות. על-ידי ביטול הצו משנת 1967 וחקיקת החוק משנת 1980 יסולק כמדינה יצירת העלבון הצורב, שכל תושב ערבי בירושלים חש בו עד עומק לבו. על-ידי הקמת הנהלה האוטונומית שתיוכר בבחירות חופשיות על-ידי תושבי העיר המזרחית, אפשר יהיה להעניק לאוכלוסייה זו הרגשה שותפות, וענייני העיר ינהלו פי כמה טוב יותר.

זהו, כמובן, משאלה חסרת סיכרי לגבי מי שגורס, כמו שר המשפטים, כי הערבים כולם הם שקרנים מלידה ואינם ראויים לאמן. מי שיחסו הגזעני לערבים דומה ליחסם של האנטישמים הגרועים ביותר ליהודים לא יוכל לעולם להשלים עם פחרון המבוסס על שותפות אמת בין שני חלקי האוכלוסייה של ירושלים. לגבינו איכת עולם היא מערכת היחסים האחת שיכולה לשרור בין העמים. לפיכך אין לצפות ממנו שיקבל מדיניות החותרת ליחסי כבוד ואמון הדדיים. אך אני מקווה בכל זאת כי הכנסת תבין, בייחוד לנוכח המתרחש בחודשים האחרונים בשטחים, כי אין פתרון אחר, ולכן היא גם תסכים לאשר בקריאה טרומית את הצעתנו לבטל את החקיקה הגזענית המתנשאת ביחס לירושלים ולאפשר בכך את הקמתו של אותו דירקיום, שלדעת טרי קולק מת או התמוטט, אך בצעם מעולם לא קם בירושלים.

אני מבקש מהכנסת לאשר הצעת חוק זו בקריאה טרומית.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את הצעת החוק של חברי הכנסת מיעארי ופלד מסדרי-היום של הכנסת.

הצעת החוק באה לפגוע בלבנה של מדינת ישראל, בירושלים הבירה, אשר מוכרת ככזאת זה אלפי שנים. לירושלים מרכזיות רבה בחיי העם היהודי.

ניסיון הפגיעה נערך בדרך חוקית כביכול, אבל אין הוא משום כך מקומם פחות מאשר היה אילו נעשה אפילו בדרך צבאית.

כפי שאמרתי, זו הצעה מקוממת. ירושלים השלמה היא בשר מבשרה של מדינת ישראל, עצם מעצמותיה, ולמעשה לבי-לבה ומרכזה של מדינת ישראל. כל רעיון הבא לפגוע בשלמות ירושלים חייב להיחקל בבח ובזעם. על כן אני מציע לכנסת להוריד את ההצעה מסדרי-היום.

יז. הצעת חוק העונשין (תיקון — קנסות שעודכנו), התשמ"ח — 1988 *
(הצעת חבר הכנסת ד' דיניו)

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תרמ"ד מאת חבר הכנסת דוד דיניו. אני מזמין אותו לעלות על הדוכן ולהציג את הצעתו, הצעת חוק העונשין (תיקון — קנסות שעודכנו), התשמ"ח — 1988.

דוד דיניו (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני חייב לומר כמה משפטים ואנסה לקצר.

אדוני היושב-ראש, חיי אדם הם ערך עליון. הערך הכספי הוא כאין וכאפס לעומת חיי אדם. תיקון החוק לא בא לומר שהערך הכספי הוא הערך האמיתי ויהיה כמה שיהיה.

הצעתי באה לחקן, סמלית לפחות, את העול המשווע שעליו התריע בית-משפט השלום בחיפה. חוק העונשין, התשל"ז — 1977, לא עודכן מאז ועד 1986. כנראה מתוך כך שלעניין לא ניתנה חשומת הלב הראויה ולכן גם כלי התקשורת לא התריעו על מחזל זה.

יש השערה האומרת, שלא קרה מקרה כזה של גרימת מוות עקב רשלנות, דבר שקשה להאמין בו.

אדוני היושב-ראש, הרשה לי לברך את השופט חרסונסקי, אשר מצא לנכון להתריע בפסק-דינו נגד מפעל "גדות". אצטט משפט אחד או שניים: "חבל שהמחוקק לא יצר מכשיר לעדכון גובה הקנס המקסימלי שניתן להטיל על עבירה שנעשתה בשנת 1981". מתוך דבריו אתה מרגיש את הרגשות שהתחוללו בתוך לבו לפני מתן הפסיקה ביודעו שלפי הדין הנהוג בישראל אין להטיל על אדם עונש חמור יותר ממה שקבוע בחוק לעבירתו בזמן ביצוע העבירה. לכן נאלץ השופט לגזור קנס שהוא לא קנס ובסך-הכול 5 שקלים על עבירה חמורה זו.

לפי דעתי, ואני מניח שגם לפי דעת רבים, גרימת מוות לאדם בגיל 28 שנים היא חמורה מאוד.

הצעת החוק אין בה סממנים מזוהים כלשהם. למרות זאת עברו חודשיים מאז הצעתי אותה.

חברי הכנסת, חיי אדם אינם הפקר. לצלם אנוש יש חשיבות עליונה. כולנו מעריכים ומוקירים חיי אדם. גם בא-יכות המפעל "גדות" הרגיש מועקה אחרי פסק-הדין. ההוכחה לכך היא, שהוא קפץ על רגליו וביקש מכבוד בית-המשפט, ואני מצטט את דבריו: "הואיל והעונש המקסימלי הוא 5 שקלים, מסכים המפעל לתרום סכום כסף נוסף לקרן לב...". זאת אומרת, הוא ראה שהקנס הוא סמלי בלבד. הוא חש שמותו של אדם בגיל צעיר הוא אבדה למפעל ואסון למשפחת ההרוג, לכן ביקש לכפר על רשלנותו, על רשלנות שולחו, עליידי חוספת סכום כסף.

התיקון הוא חיוני וחיוני במיוחד כאשר הנהלות מפעלים מזלזלות בהוראות, ובדרישות של המוסדות המוסמכים להבטחת חיי הפועלים על-ידי הנהגת שיטת עבודה בטוחה. לכן אני מבקש מחברי הכנסת לתמוך בהצעת חוק העונשין (תיקון — קנסות שעודכנו), התשמ"ח — 1988.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת דיניו. אני מזמין את שר המשפטים להשיב.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא זה של הצעת החוק טופל בהצעת חוק ממשלתית, על-ידי התיקון, המוצע בחוק העונשין, תיקון מס' 27, הנמצא פה לפני וכנראה לא הובא לידיעתו של חבר הכנסת דיניו. תיקון זה, מיום 21 בינואר 1987, הובא לקריאה ראשונה לפני כשנה, וכימים אלה ועדת החוקה, חוק ומשפט מכינה אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. לפני כשכוע דנו בוועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא לקראת סיכום.

לכן אני חושב שאין צורך בהצעת החוק כפי שהציע אותה חבר הכנסת המכובד, מאחר שנושא זה, כבר נמצא לפני ועדת החוקה, חוק ומשפט והוא יובא לקריאה, שנייה ולקריאה שלישית. אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שההצעה תוסר מסדר-היום, בהסכמתו של חבר הכנסת המכובד.

ערנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, האם הצעת חוק, בנושא זה הובאה לקריאה ראשונה?

היו"ר ש' הלל:

כך הבנתי. ההצעה הובא בקרוב לדין בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. כך הבנתי, זה כבר נדון בוועדה.

שר המשפטים א' שריר:

זו הצעת חוק ממשלתית.

ערנה סולודר (המערך):

היא עברה קריאה ראשונה?

שר המשפטים א' שריר:

כן. אם ועדת החוקה, חוק ומשפט מכינה אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ודאי שהיא עברה קריאה ראשונה. אני מבין שבתוך זמן קצר תעביר אותה הוועדה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. לכן אינני רואה טעם שנעסוק בהצעתו של חבר הכנסת דיניו.

ערנה סולודר (המערך):

אפשר לצרף את זה?

שר המשפטים א' שריר:

הנושא הזה כבר סוכם בוועדת החוקה, חוק ומשפט ועומד לקראת סיום. גם אין פרוצדורה כזאת, שכאמצע הדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט אנו נעלה הצעת חוק פרטית. גם אינני רואה את הצורך הענייני בכך.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דיניו, בבקשה.

דוד דיניו (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, ההצעה שלי הועברה להנהלת הקואליציה ומשמם הועברה למשרד המשפטים. למעשה יכלו לענות עליה בזמן, ואז הייתי שוקל אולי אם להגיש אותה אם לא.

שנית, הנהלת הקואליציה החליטה להעביר את הצעת החוק לאחר קריאה טרומית לוועדה, והיה ומהר, נניח, משרד המשפטים יגיש הצעת ממשלה והיא תהיה תואמת, אין לי בעיה למשוך את הצעתי מהוועדה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דנינו, אם הבינתי נכון את שר המשפטים, הוא אומר שהנושא של הצעת החוק שלך הוא חלק מחוק שכבר עבר בקריאה ראשונה עכשיו והוא מוכן בוועדת החוקה, חוק ומשפט להבאתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. המצב אינו שהממשלה מתכוונת להביא הצעת חוק, אלא היא כבר הביאה הצעת חוק שעברה בקריאה ראשונה. אני אינני מכיר את העניין, אבל כך הסביר לנו שר המשפטים.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אבל את זה יכלו לענות לי כאשר הבאתי את ההצעה.

היו"ר ש' הלל:

אני אינני אחראי למה שענו לך בהנהלת הקואליציה. אינני יודע אם השר אחראי.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

לכן אני מציע, אדוני היש-בראש, להעביר את הצעת החוק אחרי הקריאה הטרונית לוועדה. ואחר כך, אם תבוא הצעת הממשלה, אני אמשוך את הצעתי.

היו"ר ש' הלל:

אני רוצה לקרוא בפניכם מה אומר סעיף 145 לחקון — זה אשר לשאלתה של חברת הכנסת עדנה סולודר — וזו לשון הסעיף: "בשעת הדיון בקריאה ראשונה על הצעת חוק מטעם הממשלה אין חבר הכנסת יכול להגיש הצעת חוק משלו במקום החוק שהציעה הממשלה. הוראה זו איננה פוגעת בזכות להגיש הסתייגויות כוועדה, אם החוק שהציעה הממשלה הועבר לוועדה".

מכל מקום, אני אעמיד שתי ההצעות להצבעה. אני מבין שהשר מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום וחבר הכנסת דנינו עומד על כך שהיא תובא להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם כוועדה

—

—

נגד

היו"ר ש' הלל:

מה זה מבצע? מה עשיתם?

עדנה סולודר (המערך):

בדיון בהנהלת הקואליציה — — —

היו"ר ש' הלל:

מה אני אשם בעניין הדיונים בקואליציה? אני צריך להביא את זה להצבעה.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היש-בראש, אולי אפשר לדחות את ההצבעה?

היו"ר ש' הלל:

בהסכמתו של המציע ולפי בקשתו של השר, אני יכול לדחות. אתה מבקש לדחות?

שר החירות א' שריר:

אם המציע מסכים.

היו"ר ש' הלל:

האם המציע מסכים לדחות את ההצבעה?

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

את ההצבעה?

היו"ר ש' הלל:

את ההצבעה, ברור.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

כן.

היו"ר ש' הלל:

אין בין חברי הכנסת מתנגדים לכך. לפיכך אני קובע שההצבעה על הצעת חוק זו תיעשה בהודמנות אחרת, קרובה. הדיון כבר הושלם.

יח. הצעה לסדר-היום

שלטון החוק בישראל והסכנות האורכות לו

היו"ר ש' הלל:

למי כוונתך פה? אני מסתכל פה — — —

עדנה סולודר (המערך):

— — — אני יכולה ללכת.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה שאח יכולה ללכת, זו עובדה ביולוגית. אם את רוצה ללכת, אני לא אעצור בערך.

הנושא שאותו אני מבקש להעלות על סדר-היום של הכנסת הוא — שלטון החוק בישראל. בישראל, הנמצאת היום במצב של מלחמה נגד התקוממות ערבית, יש בעיות קשות בשמירת החוק ובאכיפתו.

למען האמת, יש לי ברמטר ביחס ליכולתו של החוק הישראלי לשמור על חובת הנאמנות של אזרחים מסוימים, שנאמנותם למדינת ישראל היא מבחנתית בעידובן מוגבל.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אינני יודע מדוע אתם מתפזרים, יש לנו עוד הצעה לסדר-היום, מס' 7206. זה כולל את אדוני שר המשפטים, כי עליך להשיב על הצעה נוספת לסדר-היום, אם חבר הכנסת מיכאל איתן ישב בשקט, זו איננה סיבה להתעלם ממנו. אני מזמין אותו לעלות אל הדוכן.

שר המשפטים א' שריר:

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, אינני מודד חשיבותם ורצינותם של נושאים לפי מספר השומעים אותם, ולעצור הרב אינני יכול לומר אפילו לפי מספר חברי הכנסת הנוכחים.

אדוני היש-בראש, כנסת נכבדה, למצט חברי כנסת התומכים באש"ף, משתתפים בפעולותיו, שמקומם איננו בבית הזה — — —

המחנות — — — קומונא כענקים מתוך החושך, כי אתם חזקים יותר משלטונות המוות ואיתנים יותר מאשר הרצוחים.

כן, אדוני, נציג שלטון המוות, כך קוראים לך, ואתה לא קראת ולא ראית.

כמובן, זה התחיל מדברים מתוכנו. חבר כנסת, ישראלי כותב מדרך למיגור הכיבוש הישראלי: אני רוצה לומר גם לזכותו: הוא כתב שש שהוא לא התייחס לעניינים אלימים, אבל המלה "מיגור" היא מלה קשה. זו השמדה. והכיבוש? הוא לא קובע איפה הכיבוש, הם קובעים מה זה הכיבוש. והכיבוש אינו במקומות שהוא חושב. יאסר ערפאת לא אמר אף לא פעם אחת שהוא רוצה לחזור לאלקנה, לאראל, לשכם ולחברון. הוא אומר שהוא רוצה לחזור לשיח"מנים — שם גר חבר הכנסת יוסי שריד שכתב את המאמר. שם זה הכיבוש. אבל עכרנו על זה לסדר-היום כי אנחנו דמוקרטיה.

אחר כך היתה הסתה לסרב לפקודות, והיום זה מופיע במודעות ענק שאיני יודע מי מממן אותן, והן הפרה בוטה של החוק, המרדה ברורה. אולי לא נחקלת בהן, תראה בבקשה. אלה מודעות ענק מטעם "יש גבול".

עדנה סרלודר (המערך):

באיזה עיתון זה מתפרסם?

מיכאל איתן (הליכוד):

זה היה בכל העיתונים. אני קורא כעת מעיתון "הארץ". במודעה כתוב: "לא נקנה את תוצרת ההתנחלויות ונימנע מכל קשר לכלכלי עם תושביהן". את זה אומרים על אזרחים ישראלים במדינת ישראל, היושבים שם על-פי החלטות ממשלה. האם הטלת חרם על חלק מהאוכלוסייה איננה עבירה על החוק הפלילי? תפתח את סעיף 136 ותמצא. עוד כתוב במודעה: "הסירוב הוא צורת השותפות שלנו בחברה הישראלית בעידן הכיבוש". הם קוראים לסרב לשלם. האם יושבים ולא עושים דבר וחושבים לרגע אחר שהצד השני ישוב בשקט?

אתמול הייתי באספה וכאב לי לשמוע מפי אנשים בעלי תפקידים במפלגה פוליטית לאומית: צריך להתכונן למלחמת אחים. מן יהיה אחראי לעניין הזה? איך אני יכול לחבוע מהם נאמנות לחוק? איך אני יכול לחבוע מהם נאמנות לדמוקרטיה? איך אני יכול להגיד להם שלא יעלו על דל שפתותיהם דברים כאלה, כשאין סיוע מינימלי?

אתמול כבר היתה התחלה של משהו באריאל. ראש העיר עומד ואומר: אינני יכול לשלוט בתושבים. זה יהיה כאין וכאפס לעומת מה שיהיה כיפון או בגליל, והאחריות תוטל אך ורק על מי שמופקד היום על שלטון החוק ואינו ממלא את תפקידו כהלכה. מוטב שתיקחו את כל הדברים האלה ותיאבקו בהם היום, כאשר הם יהיו קו מנחה ומחייב את כל העם, ולא תשאירו היום את הדברים כשלכאורה הם חסרי השפעה, לכאורה אף אחד לא מתקומם נגדם, אבל הם מכים קשה ומעוותים את המשטר הדמוקרטי שבו אנחנו חיים ואת נכונותם של חוגים רבים להאמין במשטר הדמוקרטי. כן, הם לא כותבים בעיתונים, הם גם לא כותבים מאמרי מערכת. אבל לו עשה את הדברים האלה הימין, או אנשים מהמחנה הלאומי במדינת ישראל, אין לי צל-של ספק שהיו עשרות מאמרי מערכת. כל התקשורת היתה יוצאת נגדם. אני זוכר מה היה כשב"אל"ף-יו"ד נכתב מאמר שלא היה צריך להיכתב, אבל האנשים האלה הם הרוב במדינת ישראל, והרוב הדומם הזה קורא את כל הדברים האלה, הארס נצבר בלבו והוא מופנה

הברומטר הזה הוא חבר הכנסת תופיק יואד. בשנת 1973, כשהיה נדמה שמדינת ישראל נחלשת, הביא חבר הכנסת יואד לכנסת שיר שהוא חיבר ובו הוא מכרך את הפולש המצרי. היום שמענו פה נאום שמבייש את הכנסת, מבייש את המדינה והופך אותנו לעדת כסילים הפוגעים בדמוקרטיה בכך שאיננו מפעילים את העקרונות הדמוקרטיים האלמנטריים הנכללים בקטגוריה של הדמוקרטיה המתגוננת. כל מי שנותן בשם הדמוקרטיה לכל אזור שהוא, לרבות חברי הכנסת, לפעול נגד עצם קיומה של המדינה, נגד ערכיה הבסיסיים, שנותן לחברי הכנסת להזדהות עם אויב, להסית נגד המדינה — הוא אינו יודע מהי דמוקרטיה, ולעצמי הרב, ממשלת ישראל אינה מקפידה ואינה לוחמת למען מרותו של החוק, ואנחנו משלמים על כך מחיר כבד יום יום.

ביהודה, כשומרון וכחבל-עזה יש התקוממות: בגליל יש מלחמת אזרחים, מלחמת אזרחים, שהצד היהודי בה והצד של ערבים שהם אזרחי המדינה ונאמנים למדינה אינם מגיבים. יש אלפים, לצערי הרב, עשרות אלפים של אנשים שהכריזו מלחמה נגד מדינת ישראל והם אזרחי המדינה וחייבים על-פי החוק לקיים את החוק. שלטון החוק בישראל מניח להם לעשות ככל העולה על דוחם. שלטון החוק בישראל מניח לאנשים הנושאים את דגל הלאומנות הערבית לעשות כל דבר וכלבד שההצדקה שלהם היא, שהם פועלים בשם המניעים הלאומניים הערביים האספטיים. אז זה מותר.

מדינת ישראל שלחה — כמדומני, אין לי שום הכחה לכך — אנשים להילחם בטרור הערבי ב"ספינת השיבה". הלכו לפוצץ את הספינה, הלכו לפגוע במי שהיו שותפים להכנתה. זו היתה עמדתה של מדינת ישראל כלפי העניין, הוה, שהיה מבחינת מדינת ישראל חשש או נזק כבד לעצם קיומה. כך ראינו את האונייה.

אדוני שר המשפטים, מה מדינת ישראל עשתה לחבר הכנסת מיעארי, שעמד שם ואמר: "אני מותחת בפעולה של אשף, אויב המדינה"? מה עושה מדינת ישראל לחבר הכנסת מיעארי, שאמר: "אני תומך בהפלגה"? מה עשתה מדינת ישראל לחבר הכנסת מיעארי, שאמר: "אני תומך בהתקוממות"?

מדברים בשני קולות. אם אכן חבר הכנסת מיעארי עשה מעשים כשרים, אז כל מי שפוצץ את הספינה הוא טרוריסט ומי שהרג את שלושת המחבלים הוא רוצח. ואתם צריכים להחליט, ואם אתם לא נוקטים שום פעולה נגד מיעארי, אתם אומרים שהאנשים האלה רוצחים. ואתם מטילים כתם שחור על כל מי שעסק בפעולה זו. איזו התנהגות זו? איזו עמדה של היתעץ המשפטי? איזו עמדה של שר המשפטים?

היום אני קורא בעיתון פרסום מטעם "אל-איתחאד", עיתון המופיע במדינת ישראל, מאמר הסתה בצד ידעה המתייחסת לעניין הזה: "גורמי ביטחון מתריעים על הסלמה במגזר הערבי בישראל ועל מערכת המהדקת בין גורמים לאומניים בשטחים לבין פעילים לאומניים פלשתיניים בתחומי 'הקר הירוק'".

ובעיתון יומי, המופיע במדינת ישראל, מופיעה הסתה האומרת: "ממרחצאות הדמים בשטחים הכבושים — — — מרעש היריות ומבצרי המוות — — — משם יצא הניצוץ הגדול כדי להצית את האש הגדולה. בלבי ובלבך, לשרוף את הרצחים, למחות את שאריהם השנואים, ולקבור לעד את הכיבוש והנוכשים. אל הנשים ההרות שהפילו כתוצאה מהגזים המרעילים, אל הילדים במחנות ג'באליה וכיתור

לאפיק שעלול. חס וחלילה, להיות הרסני לדמוקרטיה הישראלית.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדינת ישראל היא מדינת חוק ומשפט, אור לגויים שמעטות כמותה, ואין טעם לצייד תמונה קודרת בצבעים שחורים ומציאות שאינה קיימת. אני חושב שמבחינה זו אנחנו עושים עוול לחברה הישראלית, למערכות המשפט — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה משתף פעולה אם אתה אומר שהמציאות הזאת אינה קיימת.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת איתן, נתתי לך זמן מעבר למגיע לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני המצאתי את זה. תגיד שכמה אלמנטים פיליסי זורקים אבנים, שזו מציאות שאינה קיימת, תקים עוד מועצה לדמוקרטיה ולחוק. הם יפתרו את הבעיה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת איתן.

שר המשפטים א' שריר:

הוא לא מפרע לי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' הלל:

לא, אבל הוא מפרע לי.

מיכאל איתן (הליכוד):

שום דבר לא מפרע לשר המשפטים. גם הבקבוקים בוואד-צרה לא מפרעים לו.

היו"ר ש' הלל:

אני מבקש ממך שלא להפריע.

עדנה סולודר (המערך):

עזבו את ואדי-צרה, זרקו שם פעם אחת אבנים.

שר המשפטים א' שריר:

לגבי הנושאים הקשורים באירועים של הימים האלה, אני לא הייתי מדייק למה שקורה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה את התואר "התקוממות". אני חושב שגם חבר הכנסת שדיבר כאן לפני לא השמיע לאוזני את אשר פיו אמר, כי הרי התקוממות היא מונח של אש"ף. אם הוא מדבר על התקוממות, הרי הוא נותן כזה גושפנקה למה שאומרים אלה שמדברים בשם העם הפלשטיני, כפי שהיו רוצים שיראו אותו — התקוממות. אני הייתי אומר שאלה התפרעויות ולא התקוממות. אני חושב שהוא עשה משגה והוא נסחף בלהט הרטורי שלו בפני הכנסת הריקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

זו התקוממות ואתה לא עושה דבר לעצור אותה.

שר המשפטים א' שריר:

בכל אופן, אני רואה זאת כהתפרעות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז תעצור את ההתפרעויות. אתה לא עושה כלום, לא אם זה התקוממות ולא אם זה התפרעות.

שר המשפטים א' שריר:

גם לא הייתי קורא למה שקורה בגליל מלחמת אחים. נושא הנוגע לביטחון הוא נושא שהממשלה כולה מופקדת עליו. גם דעתי אינה נוחה מרכבים מסוימים שקורים, אבל כחבר הממשלה אני נושא באחריות כללית ואנחנו צריכים להתפשר בתוך ממשלה האחידה הלאומית עם נושאים אשר לא כל אחד מאתנו רואה אותם עין בעין עם השני ומסכים להם לגבי הפסקת ההתפרעויות ושפיכות הדמים של אותם פורעים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה ואתן תופעות שליליות המתרחשות במקומות אחרים.

אני מקווה שממשלת ישראל תמצא את המענה על כך וכוחות הביטחון ידעו להתמודד עם הבעיה בימים הקרובים. אינני רואה כזה נושא הקשור לשלטון החוק ולאכיפתו. זה נושא הנוגע יותר למדיניות הממשלה. אם חבר הכנסת איתן רוצה להציע איראמון לממשלה, זה כבר עניין בתחום אחר ולא בתחום שלפנינו. מאחר שאינני סבור שהנושא נוגע לתחום של אכיפת החוק, אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אתה עושה כדי להפעיל את החוק הישראלי? זו בושה. את הפרוטוקול הזה אני אשלח לכל חברי מרכז חרות והליברלים. אתה לא שר המשפטים.

היו"ר ש' הלל:

מה אתה מציע, אדוני?

שר המשפטים א' שריר:

להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ש' הלל:

יפה. לפנינו הצעה לקיים דיון והצעה להסיר את ההצעה מסדר-היום. מי בעד קיום דיון, כהצעתו של חבר הכנסת איתן, ירים את ידו. מי להסיר הנושא מסדר-היום?

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של

הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע שהנושא הוסר מסדר-היום.

חברי הכנסת, תם סדר-היום שלנו. הישיבה הבאה תתקיים ביום כ', כ"ה באדר, 14 במרס 1988, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:39.

נספחות

א. סדרהיום לשיבות תי"ד — תט"ז

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. דברים לכבוד מבצע "ישראל לובשת ניקיון".
- ד. הודעת הממשלה בנושא האירועים, ההתנקשויות והפרות הסדר.
- ה. הצעת חוק לחיקון פקודת הדיג (מס' 2), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. הצעת חוק הגנב (תיקון), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם בימי מנוחה), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- ט. סקירת שר המסחר והתעשייה על פעולות משרדו.
- י. הצעת חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (אישור חוקי עזר ופרסומם), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 21), התשמ"ח — 1988.
- יג. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988.
- יד. הצעות לסדרהיום.
- טו. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, לנושא דלקת הגז בקריית-אטא — הצעות חברי הכנסת י" צבן, מ' וירשובסקי וד' מגן.
- טז. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- יז. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 18) (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כג. פיסוטין מורים והשיכושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דנינו, ד' מגן ור' איתן.
- כד. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- כה. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- כו. הצעת חוק תגורות בטחנות ברכב, התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- כז. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- כח. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כט. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ז — 1985 (קריאה ראשונה).
- ל. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- לא. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- לב. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ד' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- לג. נאום חוסין ומשמעותו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי ור' נאמן.
- לד. הקמת מנזר הכרמליטים באושבין — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי ור' גרוסמן.
- לה. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לו. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לז. הפסקת זרם המים לעיר אום-אל-פחם — הצעת חבר הכנסת ח' טובי.
- לח. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
- לט. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- מ. לימודי מדעים מריוקים בבתי-הספר מאת חברי הכנסת י' צבן וי' ארצי.
- מא. שינויים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
- מב. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.

- מג. ועידת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעת חבר הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ת' טובי ו' שריד.
- מד. עשור לביקורו של אנאור סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן ו' נאמן.
- מה. הצתת כנסיית "סנט-פאל" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטני ות' טובי.
- מו. ביטול החוזה עם המרכז המורמני — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.
- מז. האנטישמיות הגואה ברחבי תבל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- מח. הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מט. הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נ. החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק, לפי סעיף 121 לתקנון הכנסת.
- נא. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל חילול קודשי ישראל בתחום השבת והגיזור.
- נב. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות חט"ו וחט"ז

298. הפניית עודפי מי הכינרת להעשרת מי התהום — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
299. השלום — ישראל והעם היהודי — הצעת חבר הכנסת ש' דיניץ.
- 300 — 301. ציון מלאות חמש-מאות שנה להולדת ר' יוסף קארו — הצעת חברי הכנסת א' נחיאס וא"ח שאקי.
302. הצורך בהגברת עירנות הציבור באזורים רגישים בערים, בבתי-ספר ובמקומות התקהלות — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
303. התנהגות המשטרה כלפי מפגנים דתיים בירושלים — הצעת חבר הכנסת ש' בן-שלמה.
- 304 — 311. יוזמת השלום האמריקנית — הצעות חברי הכנסת ח' גרוסמן, י' שריד, ת' זאד, ג' שפט, מ' חריש, ב' שליטא, ר' איתן וח' דרוקמן.
312. צפיפות, הזנחה והעדר משאבים עירוניים בחלק משכונות ירושלים — הצעת חבר הכנסת י' יוסף.
313. שלטון החוק בישראל והסכנות האורבות לו — הצעת חבר הכנסת מ' איתן.

ג. הצעת חוק לתיקון פקודת הריג (מס' 2), התשמ"ח — 1988

ושלא יכול היה לדעת שהדגים שברשותו מכילים חומר כאמור; לעניין זה, "כמות מסחרית" — כמות במשקל העולה על 5 קילוגרמים;

- (3) בפסקה (2), במקום פסקת משנה (א) יבוא:
- "(א) למאסר שנה אחת";
- (4) בפסקה (3), במקום פסקת משנה (א) יבוא:
- "(א) למאסר שנתיים."

1. תיקון סעיף 10

בסעיף 10(3) לפקודת הריג, 1937¹ —

- (1) בפסקת משנה (א), אחרי "הדג דגים" יבוא "או האוסף דגים";
- (2) במקום פסקת משנה (ג) יבוא:
- "(ג) המחזיק, מוביל, מציג למכירה או מוכר כמות מסחרית של דגים שנאספו או שנדונו בחומר נפץ או שנמצא בהם חומר רעיל או חומר מזיק אחר, וזולת אם הוכיח שלא ידע

¹ ע"ר 1937, חוס' 1, עמ' 157; ס"ח התשמ"א, עמ' 48.

ד. הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988

2. הוספת סעיף 42

אחרי סעיף 42 לחוק העיקרי יבוא:

"42. איסור פרסום מפלה

לא יפרסם הזקוק לעובדים מודעה ברכים בדבר הצעת עבודה שיש בה משום הפליה כאמור בסעיף 42."

1. תיקון סעיף 42

בסעיף 42(א) לחוק שירות התעסוקה, התשי"ט — 1959¹ (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא "בין אם העובד נשלח לעבודה על-ידי שירות התעסוקה ובין אם לאו".

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 32; התשל"ז, עמ' 122.

4. הוספת סעיף 77א

אחרי סעיף 77 לחוק העיקרי יבוא:
"77א. פרסום מפלה — עונשין

הזקק לעוכר שעבר על הוראות סעיף 42א, דינו
— כפל הקנס הקבוע בסעיף 61(א)(1) לחוק
העונשין, החש"ז — 1977:2.

3. תיקון סעיף 77

בסעיף 77 לחוק העיקרי, אחרי "הוראה מהוראות הפרק
השני" יבוא "למעט סעיף 42א".

2 ס"ח החש"ז, עמ' 226; החש"ס, עמ' 60.

ה. הצעת חוק לתיקון סקודת התעבורה (מס' 20), התשמ"ח — 1988

1. הוספת סעיף 69

בפקודת התעבורה¹, אחרי סעיף 69 יבוא:
"69. תשלום קנס שהוטל על הוולת.

(א) לא ישלם תאגיד, במישרין או בעקיפין, קנס שהוטל
על זולתו, ולא ישלם מעביד קנס שהוטל על עובדו,
בשל עבירת תעבורה; העובר על הוראה של סעיף
קטן זה, דינו — מאסר שנה אחת.

1 דמ"י, נ"ח 7, עמ' 173; ס"ח התשמ"ז, עמ' 198.

ו. החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק, לפי סעיף 121 לתקנון

החלק יכלול חיקונים לסעיפים 2 — 11, 13 — 19, 21 — 23
בהצעת החוק האמורה.

הכנסת מחליטה על-פי סעיף 121 לתקנון להרשות לוועדת
החוקה, חוק ומשפט, להביא לקריאה שנייה ושלישית חלק
מחוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 18), התשמ"ז — 1987.

ז. הצעת חוק הנגב (תיקון), התשמ"ח — 1988

1. החלפת סעיף 1

בחוק הנגב, התשמ"ז — 1986¹ (להלן — החוק העיקרי),
במקום סעיף 1 יבוא:

1. הנגב

לענין חוק זה, הנגב הוא שטח המדינה שמדרום
לקו 110 דרום-מזרח ברשת ישראל (קס"י —
סולדנר).

2. תיקון סעיף 2

האמור בסעיף 2 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) לפיתוח הנגב תינתן עדיפות בפעולות משרדי
הממשלה, לרבות בתחומי ההתיישבות, החינוך
והתרבות, התעשייה והמסחר, החירות, התחבורה,
האנרגיה והחשית וקליטת העלייה".

3. הוספת סעיף 2א

אחרי סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:

"2א. עידוד השקעות ותמריצים

(א) השרים כאמור בסעיף 4(א)(1), שר האוצר
ושר שהוא יושב-ראש ועדת שרים לפיתוח
הנגב או שבחרה בו הממשלה לענין סעיף
זה רשאים, מיוזמתם או על-פי הצעת מועצת

1 ס"ח התשמ"ז, עמ' 186.

2 ס"ח התשי"ט, עמ' 234.

4. תיקון סעיף 4

בסעיף 4(א) לחוק העיקרי —

(1) בפסקה (2), המלה "שבעה" — תימחק, ובסופה
יבוא "וכל שר אחר שהודיע ליושבים-ראש
שבדעתו למנות נציג";

(2) בפסקה (4), בסופה יבוא "וברשות מקומית
שראשה ממנה — תושב תחום הרשות שיקבע
ראש הרשות";

(3) פסקה (6) תסומן (13) ולפניה יבוא:

"(6) נציג הסוכנות היהודית, לארץ-ישראל
וההסתדרות הציונית העולמית;

- (7) נציג קרן הקיימת לישראל;
 (8) נציג רשות שמורות הטבע;
 (9) נציג ארגון העובדים המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים בישראל;
 (10) נציג התאחדות התעשיינים בישראל;
 (11) נציג לשכת המסחר בנגב;
 5. הוספת סעיף
 האמור בסעיף 5 לחוק העיקרי יסומן 6. ולפניו יבוא:
 5. תקציב
 במסגרת כל חוק תקציב שנתי יקבע שר האוצר תקציב למתוצת הנגב לצורכי פעולותיה ולהעסקת עובדיה.
 5. הוספת סעיף

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
 חבר הכנסת ד' דינו מציע:
 בסעיף 1 החדש, במקום "110" יבוא "130", ובסופו יבוא "לרבות גוש-קטיף".
 לסעיף 4
 חבר הכנסת ת' זיאר מציע:
 במקום "תושב תחום הרשות שקבע ראש הרשות" יבוא "נציגים שבחרו התושבים, אחד לכל 5,000 תושבים".

ח. הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון) (התניה לקבלה ללימודים אקדמיים) התשמ"ו — 1985 (הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

- בחוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח — 1958, אחרי סעיף 25 יבוא:
 25. הוספת סעיף 25א
 (1) המועצה רשאית לקבוע כללים בדבר קבלתם של סטודנטים למוסדות השכלה גבוהה בישראל, נוסף על דרישות רמה לימודית מקצועית ומדעית גאותות.
 (2) (א) מוסד שהוכר מוסד להשכלה גבוהה (להלן — מוסד מוכר), רשאי להתנות קבלה או עדיפות בקבלה ללימודים אקדמיים בו, בשירות צבאי מלא, כמשמעותו בחוק שירות הביטחון תשי"ט — 1959¹ (להלן —
 (2) (ב) מועמד שנרשם ללימודים במוסד מוכר ואשר שירת שירות צבאי או שירות לאומי חליף, יהיה זכאי להקלות כספיות בחקופת לימודיו, ובכללן אפשרות סבסוד הלימודים.
 (2) (ג) בכל מקרה שבו חישקל קבלתו של מועמד ששירת שירות צבאי או שירות לאומי חליף, או בכל מקרה שבו יבקש מועמד כזה סיוע כספי מכל סוג שהוא לצורך לימודיו, תוענק זכות ראשונית למועמד שכזה.

¹ ס"ח תשי"ח, עמ' 191.

² ס"ח תשי"ט, עמ' 286.

³ ס"ח תשי"ג, עמ' 162.

ד ב ר י ה ס ב ר

- חיללים המשוחררים לאחר שירות צבאי מלא בצה"ל, או לאחר שירות לאומי חליף, מוצאים לעתים קרובות כי מקומם במוסדות להשכלה גבוהה נתפס על-ידי כאלה המגיעים בגיל 18 לאוניברסיטה.
 רצף הלימודים של אלה שאינם ממלאים את חובתם

למולדת, (מהתיכון ישר לאוניברסיטה) מקל עליהם את הלימודים, דבר שגם נתון להם אפשרות יתר בחירות למלגות, להקלות וכד'. נוסף על האיה צדק שבתופעה זו, היא גם אנטי-חינוכית, ויש לאפשר לשלטונות המוסדות להשכלה גבוהה למנוע א"צדק ועיוותים אלה.

ט. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הנחה בארנונה למקבלי קצבת זיקנה).

התשמ"ח — 1987

(הצעת חבר הכנסת ד' בן-מאיר)

(2) לפטור מארנונה בגין 100 מ"ר מחזיק שהגיע לגיל 65 והמקבל מהביטוח הלאומי קצבת זיקנה בצירוף הטבה סוציאלית וממלא אתר תנאים אלו:

(א) אין לו דירת מגורים נוספת;

(ב) שטח דירת המגורים שעליה חל החיוב בארנונה אינו עולה על 125 מ"ר.

תיקון סעיף 280

"האמור בסעיף 280 לפקודת העיריות יסומן "(א)" ואתריו יבוא:

"(ב) בלי לגרוע מהאמור בסעיף קטן (א) רשאית המועצה:

(1) להפחית עד 25% מהארנונה למחזיק שהגיע לגיל 65 והמקבל מהביטוח הלאומי קצבת זיקנה;

¹ דיני מדינת ישראל, מס' 8, חשכ"ד, עמ' 197.

ד ב ר

לא לה המקבלים גם הטבה סוציאלית, ושלגביהם חורשה מועצת העירייה לתת פטור ל-100 מ"ר הראשונים של דירת מגוריו של הגמלאי, וכל זה בתנאי שאין לו דירה נוספת וכלל שטח הדירה אינה עולה על 125 מ"ר.

מטרת התיקון — להסמיך את מועצות העיריות להעניק הנחות מתשלום הארנונה למקבלי קצבת זיקנה. מוצע לקבוע שתי חלופות. חלופה עבור כלל מקבלי קצבת ביטוח לאומי שיזכו להנחה מארנונה עד 25%. וחלופה שנייה

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

לאותו משרד סגן שר אחד או שני סגני שרים; סגן שר יכול שיהיה שלא מכין חברי הכנסת וכלכל שיהיה אזרח ישראלי וחושב ישראל."

2. תיקון סעיף 36

בסעיף 36 לחוק העיקרי, פסקה (5) — תימחק.

1. תיקון סעיף 34

בחוק-יסוד: הממשלה (להלן — "החוק העיקרי") בסעיף 34, במקום הרישא המסתחים במלים "או שני סגנים שרים" יבוא:

"שר הממונה על משרד רשאי באישור הממשלה, למנות

ד ב ר

וזו ומאפשר העשרה מקצועית של הממשלה צריך לעמוד גם בעניין כהונת סגן שר. הצעת התיקון באה לאפשר בחירת אדם לתפקיד סגן שר גם אם אינו חבר כנסת.

חוק-יסוד: הממשלה קובע, כי בממשלה יכול לכהן שר גם אם אינו חבר כנסת. ההיגיון המסתחר מאחורי קביעה

יא. הצעת חוק סדרי השלטון והמשפט (ביטול צו), התשמ"ז — 1987
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

2. תיקון חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל

בסעיף 1 לחוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל², המלים "השלמה והמאוחדת" — ימחק.

3. תחילה

תחילתו של סעיף 1 מיום תחילתו של הצו.

1. ביטול צו

צו סדרי השלטון והמשפט (מס' 1), התשכ"ז — 1967¹ (להלן — "הצו") — בטל.

¹ ק"ת התשכ"ז, עמ' 2690.

² ס"ח התש"ס, עמ' 186.

ד ב ר י ה ס ב ר

דינה של ירושלים המזרחית כדין יתר השטחים — היא נועדה לשמש חלק בלתי נפרד מן המדינה הפלשתינית.

המציעים גורסים, כי במסגרת שלום ישראל-פלשתיני לא תחולק ירושלים באורח פסי, על-ידי גדרות חיל ומחסומים, אך תוכר כעיר של שני עמים ושלש דתות: חלקה המזרחי בריבונות פלשתינית, בירת פלשתינ, וחלקה המערבי בריבונות ישראלית, בירת ישראל.

המציעים גורסים, שכל צעד של סיפוח — ולו גם סיפוח חלקי ומקוטע — לא רק שפוגע בזכותו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית, אלא גם משמש מכשול בדרך לשלום.

סיפוח ירושלים, בנימוקים של "שוויון זכויות מלא", "עיר שתוכנה לה יהיו", "דו-קיום", "עיר של שלום" וכו', מנוגד לרצון האוכלוסייה הפלשתינית בעיר עצמה ולרצון העם הפלשתיני כולו.

יב. מסקנות ועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא: פיצוי לקורבנות אלימות

בתום הדין הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה שוכנעה בדבר חומרת הנושא, ובדבר הצורך הדחוף לפתרון מידי הולם.
2. הוועדה ממליצה לעשות ללא דיחוי לחקיקה שתסדיר תשלום פיצויים מטעם המדינה לנפגעי עבירות אלימות, שתצאתן מוות או נזק גוף.
3. הוועדה קוראת לשר המשפטים ליישם המלצות אלה ללא דיחוי.

ביום א' באב התשמ"ו (6 באוגוסט 1986) העבירה הכנסת לוועדת החוקה, חוק ומשפט את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נאוה ארד בנושא: "פיצוי לקורבנות אלימות".

ועדת החוקה, חוק ומשפט קיבלה לעיונה דין-וחשבון שהוגש בנושא לשר המשפטים על-ידי המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הגברת יהודית קרפ, בינואר 1987.

הוועדה דנה בנושא לאחר ששמעה דיווח על הפעולות הנעשות במשרד המשפטים, שתכליתן דאגה לקורבנות עבירות, ועל שיתוף הפעולה בין משרד המשפטים ומשרד המשטרה.

יג. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: פיטורי עובדים אחרי שירותם במילואים

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה מברכת על קבלתו של חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8) 1987, שאושר בכנסת ביום 17 בנובמבר 1987, ואשר מבטיח כי לא יפוטרו אדם מעבודתו מסיבת כלשהי בתקופה שהוא משרת במילואים.
2. הוועדה סבורה כי התיקון האמור, יחד עם החוק הקיים האוסר לפטר אדם בגלל שירותו במילואים לא רק בזמן השירות — ממצה את הנושא ומבטיח עובדים היוצאים למילואים מפני הסכנה שכאשר יחזרו מהשירות ימצאו את עצמם מחוץ לעבודה.
3. הוועדה פונה לשר הביטחון, לצה"ל ולארגוני המעסיקים לדאוג לפרסום נאות כדי להביא למודעות ציבור משרתי המילואים את זכויותיו כהתאם לחוק בדבר איסור פיטורים מעבודה, בגלל או בזמן השירות במילואים.
4. הוועדה מבקשת משר הביטחון ומשר העבודה והרווחה לדווח לה על המצב כעבור שלושה חודשים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום 12 בפברואר 1985, את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת פנחס גולדשטיין ורפאל איתן בנושא "פיטורי עובדים אחרי שירותם במילואים".

הוועדה דנה בנושא בישיבתה, ביום 13 במרס 1985, עקב התנגדות האבטלה בארץ וריכוז המקרים של עובדים שקיבלו מכתבי פיטורים בעת שירותם במילואים, או החזרו ששירות מילואים תכונן שלהם מעמיד בסכנה את המשך עבודתם.

כמהלך הדין שמצה הוועדה בין היתר את נציגי משרד הביטחון, התאחדות התעשיינים ושירות התעסוקה. לוועדה נמסר, כי עובדים רבים המשרתים במילואים אינם מודעים לחוק האוסר פיטורי עובד עקב שירותו במילואים. עוד נמסר לוועדה על הצעת חוק שהממשלה עמדה או להגיש לכנסת ואשר תאסור פיטורי עובדים מסיבה כלשהי במשך כל תקופת שירותם במילואים. הוועדה החליטה להשהות את מסקנותיה עד לסיום הדיונים על הצעת החוק האמורה. חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8) אושר בכנסת ביום 17 בנובמבר 1987.

יד. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:

1. אבטלה מחמירה באופקים; 2. בעיות תעסוקה באופקים

ביום י"ד בכסליו התשמ"ח (2 בדצמבר 1987) העבירה הכנסת לוועדת העבודה והרווחה את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת חייקה גרוסמן בנושא "בעיות תעסוקה באופקים".

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ט' בחמח התשמ"ו (16 ביולי 1986) את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אורה נמיר בנושא "אבטלה מחמירה באופקים".

העובדים כלכל, הוועדה מביעה את צערה על הדרך שבה נסגר מפעל "גל-סרף".

2. הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר לפעול באמצעות הקרן לפיתוח מפעלי תעשייה במשבר לעזרה למפעלים שנקלעו למצוקה זמנית, ולהקפיד בעת מתן העזרה על פיקוח צמוד ועל התניית העזרה בהבטחת מקומות העבודה והזכויות של העובדים.

3. הוועדה מביעה את דאגתה נוכח נתוני ההגירה השלילית באופקים וכיישובי הנגב ככלל. בעיית ההגירה השלילית בכיישובים אלה חייבת לעמוד כיום בראש סדר-העדיפויות הלאומי של המדינה. הוועדה פונה ליושב-ראש ועדת השרים לפיתוח הנגב לפעול לעידוד הפניית מפעלים לנגב. הן מפעלים אזוריים והן מפעלים מקומיים, שיספקו לחישובי האזור תעסוקה שתמנע עזיבה, ביחוד של צעירים ומשכילים.

4. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לדאוג למציאת פתרונות זמניים לעובדים הנפלטות ממפעלים באופקים, באמצעות הקרן למניעת אבטלה — בין היתר על-ידי הפנייתם לקורסים של הכשרה מקצועית במקצועות נדרשים. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לכוון עם שר התעשייה והמסחר רשימה של מקצועות נדרשים לתעשייה לצורך קביעת קורסים כאמור.

5. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה ומשר התעשייה והמסחר לדווח לה על המצב באופקים כעבור שלושה חודשים.

הוועדה דנה בנושא בישיבתה כיום בדצמבר 1987 בהשתתפות ראש מועצת אופקים, מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר, מזכיר מועצת פועלי אופקים, נציגי משרד העבודה והרווחה, משרד האוצר, המשרד לתכנון כלכלי, ההסתדרות ולשכת התיאום.

הוועדה שמעה על האבטלה המחמירה באופקים: מתוך כוח עבודה של 4,000 — רשומים כ-700 דורשי עבודה. העדר מגוון תעסוקתי נאות והשכר הנמוך המשוולם לעובדים שנמצאה להם עבודה, גורם לעזיבת רבים את העיר ולירידת בעלי מקצועות מן הארץ. כ-300 עובדים נזקקים מדי חודש להשלמת הכנסה. כ-750 תושבים עוזבים את אופקים, מדי שנה; אף לא אחד מן הצעירים שהשתחררו מצה"ל או יצאו ללימודים גבוהים בשנים האחרונות לא חזר לאופקים.

כ"ה השנים האחרונות נסגרו באופקים 14 מפעלים, שבהם הועסקו כ-650 עובדים. ממפעל "אופ-אר" פוטרו, כארבע השנים האחרונות מאות עובדים, ומפעל "גל-סרף" נסגר.

הוועדה שמעה על תוכניות משרד התעשייה והמסחר לפיתוח מפעלים באופקים ועל הסיכויים למשיכת משקיעים לעיר.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת העבודה והרווחה מוחה על השיטה החדשה ונשנית של סגירת מפעלים שקיבלו תמיכה ממשלתית ואשר התמוטטו בגלל ניהול כושל, כשאת מחיר הכישלון משלמים

טו. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:

המצב ב"וולקן-ציקות"

1. הוועדה מביעה את התנגדותה התרופה לדרך שבה נהגה הנהלת "וולקן" הנהלת "אורדן" כלפי העובדים, בהתנהות את תנאי הפרישה של העובדים המפוטרים בוויחור מצד העובדים הנשארים על חלק מתביעותיהם. הוועדה רואה בהתנהות זו ראשיתה של גורמה שלא היתה ידועה עד כה ביחסי העבודה. שכן עובדים ומעסיקים, ומקוה שתופעה זו לא תישנה.

2. הוועדה רשמה לפניה, כי הסכסוך ששימש עילה להעלאת ההצעה לסדר-היום בא על פתרונו, וכי בעיות של יחסי עבודה כעתיד יידונו ויבואו על פתרונו. במסגרת ההירבחות המקובלת שבין נציגי העובדים והמעסיקים.

3. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לעקוב, באמצעות הממונה על יחסי העבודה, אחר השתלשלות הנושא ב"וולקן" מאז פרץ הסכסוך, ולדווח לה על המצב.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה כיום ד"באר החשמי" (5 במרס 1986) את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת חיקה גרוסמן בנושא: המצב ב"וולקן-ציקות".

ההצעה הועלתה בעקבות סכסוך שפרץ במפעל על רקע דרישת ההנהלה לבצע פעולות יעול במפעל, תוך פיטורי כמה עובדים. גובה הפיצויים למפוטרים הותנה בהסכמתם של העובדים הנשארים להפדת הסכמי העבודה ולוויתור על חלק מתנאי העבודה שהשיגו במשך השנים.

הוועדה דנה בנושא בשתי ישיבות, במהלכן שמעה את מנהל המפעל ואת מנכ"ל חברת "אורדן" ומנכ"ל "כלל-תעשיות", שהמפעל בבעלותן, וכן את נציגי העובדים ומועצת פועלי חיפה.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

טז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:

קריאה לישראלים להצטרף לתוכנית הפנסיה הגרמנית

הוועדה דנה בנושא בישיבתה כיום כ"ז בסיוון החשמי" (24 ביוני 1987), שבה שמעה את נציגי משרד האוצר, המוסד לביטוח לאומי ונציג של איגוד מקבלי הפנסיה מגרמניה והגוף המסחרי המטפל בבקשות.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה כיום כ"ב בכסליו החשמי" (24 בדצמבר 1986) את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מגן בנושא "קריאה לישראלים להצטרף לתוכנית הפנסיה הגרמנית".

עקרונות האמנה שנחתמה עם ממשלת גרמניה הפדרלית בעניין ביטחון סוציאלי.

2. הוועדה סבורה כי באמנות מסוג זה רצויה מעורבות רבה יותר של הכנסת באשרון.

3. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לבדוק את פרטי האמנה האמורה הן לגבי עצם האמנה עם ממשלת גרמניה והן לגבי הצדדים החוקיים בכל הנוגע למטבע חוץ זכויות הנהנים מבחינת הביטוח הלאומי.

4. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לבדוק את הכללים המפלים שבאמנה עם ממשלת גרמניה מבחינת גיל, השכלה ומקום מגורים של הזכאים עליה.

5. בקשת הוועדה משר העבודה והרווחה לדווח לה על המצב כעבור שלושה חודשים.

הנושא הועלה בעקבות התוכנית של הצטרפות ישראלים לתוכנית הפנסיה הגרמנית, ותביעת המציע להוקיע את התופעה שיש בה, לדבריו, אספקטים המנוגדים הן למוסר והן לחוק.

הוועדה שמעה מפי נציגי הביטוח הלאומי על האמנה הקיימת בין מדינת ישראל לבין הרפובליקה הפדרלית הגרמנית בדבר ביטחון סוציאלי. הוועדה שמעה על הטענות בדבר שיטת הביצוע של הסכם הפנסיה הגרמנית הן מבחינת תחולתו על אזרחים ישראלים לפי מקום מגוריהם והן מבחינת זכויותיהם של מקבלי הפנסיה הגרמנית כלפי הביטוח הלאומי בישראל.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לבדוק את

ז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:

1. נשים מוכות; 2. אלימות במשפחה

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה מביעה את הערכתה לצוות המומחים בראשותו של פרופסור דן שניט, מנהל בית-הספר לעבודה סוציאלית בתל-אביב, על עבודתו ועל הרוח שהגיש לוועדה, שהיו לה לעזר רב בהבנת הנושא ובניכוש המלצותיה. הוועדה ממליצה בפני שר העבודה והרווחה לפעול ליישום המלצות הוועדה בראשות הפרופסור דן שניט — בעיקר בכל הנוגע לתיאום ארגוני.

2. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להכשרת כוח-אדם מתאים במחלקות לשירותים חברתיים לאיתור, לאבחון ולטיפול במשפחות שבהן קיימת אלימות מסוג כלשהו בתוך המשפחה.

3. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול ביחד עם שר הבינוי והשיכון להבטחת דיור הולם ותנאי זכאות מתאימים לנשים מוכות וילדיהן, כשאין תנאים מתאימים להתורגן לביתן.

4. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להגדלת מספרם ולשיפור מצבם של המקלטים לנשים מוכות, כדי לאפשר פתרון לטווח קצר לנשים מוכות.

5. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להגברת ההסברה והמודעות בציבור למאפייני התופעה של אלימות במשפחה ותוצאותיה.

6. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להבטחת תיאום ורצף של שירותים טיפוליים בקורבנות של אלימות במשפחה, כדי להבטיח ככל האפשר הצלחת הטיפול.

7. הוועדה פונה לשר המשטרה לפעול לגיבוש הנחיות שיקלו על נשים מוכות להגיש תלונה במשטרה, ולמתן טיפול מיידי ונמרץ בתלונות שהוגשו. עיכוב הטיפול על-ידי המשטרה מרחיק מפני הגשת תלונות, ומחליש את יעילותם של אמצעי אכיפת החוק נגד בעלים אלימים.

8. הוועדה פונה לשר המשטרה לפעול ביחד עם שר העבודה והרווחה להגברת אמצעי ההגנה על עובדים סוציאליים העומדים מול בעלים מכים או נשים מכות.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום א' בכסליו התשמ"ז (3 בדצמבר 1986) את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אורה נמיר בנושא: נשים מוכות.

ביום 23 במאי 1987 העבירה הכנסת לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אורה נמיר בנושא: אלימות במשפחה.

ביום 24 בנובמבר 1986 ביקרה הוועדה במעון לנשים מוכות בירושלים. לאחר מכן דנה בנושא בשלוש ישיבות, ואיחדה את הדיון בשתי ההצעות.

במסגרת דיוניה שמעה הוועדה נציגים של משרד העבודה, משרד המשפטים, משרד הכריאות, משטרת ישראל, איגוד העובדים הסוציאליים, מרכז השלטון המקומי, את מנהל בית-הספר לעבודה סוציאלית בתל-אביב, נציגות של ארגוני נשים, מנהלות של מעונות לנשים מוכות וכן כמה נשים מוכות.

הוועדה שמעה, כי קיים קשר של שתיקה לגבי הנושא של אלימות במשפחה בכלל — נשים מוכות וילדים מוכים — ולגבי תופעות של גילוי עריות כפרט. מספר הנשים המוכות מוערך בכ-100,000; את מספר הנשים הסובלות מאלימות נפשית לא ניתן להעריך.

ממצאי בדיקות בנושא מעלים, כי במרבית מהמקרים גדל ילד מוכה להיות בעל מכה. אף שמדובר בתופעה רחבה שהשלכותיה חמורות — הוברר לוועדה שלחברה הישראלית אין כיום תשובות הולמות לבעיות. גם הפתרונות החלקיים המצויים כיום מופעלים בלא חנוך וכלא תיאום מספיק בין הגופים הרבים המעורבים בנושא — בעיקר משרדי הממשלה הנוגעים בדבר: עבודה ורווחה, משפטים, משטרה. שיכון ובריאות. והגופים הציבוריים, כמו: המחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות, המקלטים לנשים מוכות, ארגוני הנשים וגופים אחרים.

צוות חשיבה מקצועי מיוחד בראשות הפרופסור דן שניט מאוניברסיטת תל-אביב התכנס לפי בקשת הוועדה וגיבש שורה של המלצות לפתרון, הן בטווח המיידי והן בטווח הארוך.

11. הוועדה פונה לשרת הבריאות לפעול באמצעות שירותי הבריאות והאשפוז להגברת המעקב אחר קורבנות של אלימות במשפחה, ולהפעיל חובת דיווח למשטרה ככל מקרה של חשד שפגיעה שהם מטפלים בה הינה תוצאה של אלימות במשפחה.

12. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה, משרת הבריאות, משר המשטרה ומשר המשפטים לדרוש לה על ביצוע המסקנות כעבור שישה חודשים.

9. הוועדה פונה לשר המשפטים להחיש את הטיפול בהמלצות ועדת-קרפ, שמונתה על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, לבדיקת מדיניות החקירה והתביעה.

10. הוועדה מביעה את הערכתה לארגוני הנשים הפרעלים בנושא. הוועדה פונה אליהם להגביר את מעורבותם בנושא, ולהגביר את שיתוף הפעולה ביניהם ובין המשרד. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לסייע לארגוני הנשים ולארגונים ציבוריים אחרים להגביר את פעילותם בנושא.

יח. הודעת מנכ"ל משרד הפנים בעקבות מסקנות הוועדה המשותפת — כספים-חוץ-וביטחון — בנושא: מצבם ומעמדם של הבדואים בישראל*

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת,
ירושלים
נכבדי,

הריני להודיעך, כי החלטת הוועדה המשותפת
כספים-חוץ-וביטחון בנדון תבוצע על-ידינו כלשונה.

הנדון: חשלוש לשייח"ם
(מכתבך מיום י"ט בכסלו התשמ"ח — 10.12.87)

בכבוד רב,
הרב אריה דרעי,
המנהל הכללי

העתק: מר רב קהת, מנהל האגף למינהל ולעובדים.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום י"ח בכסלו התשמ"ח — 9 בדצמבר 1987.